ileana vulpescu

proză

moartea bunicii 7 - 11 tata murise 12 - 15 moartea soției academicianului 16 - 19 ca iarba cîmpului 20 - 32 primăvara nedreptățiților 33 - 39 ereticul 40 - 48 indiferență 49 - 54 regele anilmalelor 55 - 61 muriseră de mult 62 - 69 așa a fost povestea 70 - 88 bătrînul cel bun din strada speranței 89 - 98 din dragoste de oameni 99 - 104 eroi necunoscuți 105 - 109 socoteli mai vechi 110 - 116 judecata de apoi 117 - 125 numai morții nu sînt triști 126 - 129 visul 130 - 133 teletăcerea 134 - 141 paradisul tăcerii desăvîrșite 142 - 152 candidații la fericire 153 - 168 treptele 169 - 170 adela și necunoscutul 171 - 188 și-așa mai departe 189 - 223

ş.a.m.d.

editura pentru literatură

1969

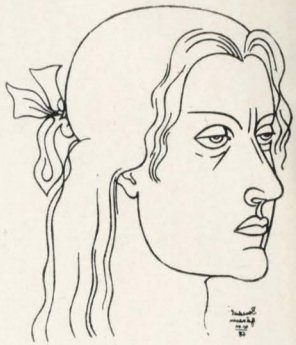

două variante de portret

benedict gănescu

coperta și prezentarea grafică

romulus vulpescu

ileana vulpescu

ș. a. m. d.

proză

moartea bunicii 7 - 11 tata murise 12 - 15 moartea soției academicianului 16 - 19 ca iarba cîmpului 20 - 32 primăvara nedreptăților 33 - 39 ereticul 40 - 48 indiferență 49 - 54 regele animalelor 55 - 61 muriseră de mult 62 - 69 așa a fost povestea 70 - 88 bătrînul cel bun din strada speranței 89 - 98 din dragoste de oameni 99 - 104 eroi necunoscuți 105 - 109 socoteli mai vechi 110 - 116 judecata de apoi 117 - 125 numai morții nu sînt triști 126 - 129 visul 130 - 133 teletăcerea 134 - 141 paradisul tăcerii desăvîrșite 142 - 152 candidații la fericire 153 - 168 treptele 169 - 170 adela și necunoscutul 171 - 188 și-așa mai departe 189 - 223

ileana vulpescu

proză

ş.a.m.d.

1969
editura pentru literatură

moartea bunicii

A murit bunica. A venit o fină din satul ei să-i spună mamei. I-a mai spus şi că bunica a vrut s-o vadă şi a chemat-o mereu, pînă şi-a dat sufletul. De ce s-o cheme pe ea care-i era noră, şi încă nora unui fecior care murise cu cinci ani înainte ? Fiindcă voise neapărat să-i facă mama pomenile. De ce mama cînd ea avea trei fete ? Nici una n-o suferea pe mama. De cîte ori ne duceam pe la bunica, o dată la o săptămînă, şi erau şi ele pe-acolo,

mama se-ntorcea posomorîtă acasă. Găseau ele cîte o-nțepătură, cîte o vorbă-n doi peri cu care s-o supere. N-o sufereau fiindcă ne rămăsese nouă mai mult pămînt iar ele ar fi vrut să ni-l ia. De cîte ori mă văd încearcă să stoarcă două-trei lacrimi și-mi spun : „Dac-ar fi trăit nenea să te vadă". Pentru mine „nenea", tata adică, înseamnă un șir de fotografii, el tînăr de tot, singur, el cu mama la nuntă, mama cu rochia mototolită pe la poale, el cu mama la cîțiva ani după ce s-au luat. În prima poză e frumos, pe urmă parcă nu mai e, cu toate că mătușile mele spun : „Și ce se-ngrășase-n ultimul an și ce frumos se făcuse". Mai e o poză, pe cruce. Pe aceea n-o avem în casă. Pe mormîntul tatei nu sînt flori, e-o lespede mare de ciment. Mi-e foarte urît mormîntul lui. În cimitir trebuie să fie flori. Chiar am întrebat-o pe mama de ce au pus cimentul ăla peste el. „Ca să nu crească buruienile. Noi sîntem departe, venim rar pe-aici". Da, sîntem departe, la 20 de kilometri. Cînd vrea Mihu, ne duce-ntr-un ceas jumate. Dar Mihu e cal cu toane.

Și-acum a murit bunica. Moare o mulțime de lume. Și noi trebuie să mergem la-nmormîntare. De-azi dimineață mama coace mereu pîine și colaci și-a alergat prin tot satul după o damigeană de vin bun. Mama se ostenește fără rost. Așa cred eu. Dar mătușile mele, zice mama, nu cred la fel. Mai ales acum cînd știu că mama are de gînd să se mărite. Ce-o să mai fie și după asta numai Dumnezeu știe. Mie tare nu-mi vine bine cînd mă gîndesc să plecăm de la casa noastră, unde de bine de rău avem ce mînca și nici goale nu sîntem. Dar dacă vrea mama. Eu destul am rugat-o să nu se mărite. Da-mi spune

mereu : „Ce ştii tu, sîntem săraci". Poate că şi sîntem. Şi-acum a murit şi bunica. Mi-a spus anul trecut că la moartea ei are să-mi lase două mahmudele, să-mi fac cercei cînd oi fi mare. Pînă astăzi am şi uitat. Dacă voia să mi le dea de ce nu mi le-a dat cît a trăit ? Mătuşile au să le facă pierdute, le ştiu eu. Ei şi ! Am să trăiesc eu şi fără cercei. Aşa zice mama, de cîte ori cer şi eu ceva ce n-avem noi : „trăim noi şi fără asta". Atunci de ce-o mai umbla să se mărite ?

Şi-acum şi bunica, ce i-o fi venit să moară ! Săptămîna trecută era sănătoasă. Se văieta c-o doare spatele, c-o dor picioarele, dar mătuşile ziceau că toată viaţa ei s-a văietat. Eu pîn-acum n-am fost la nici un mort. Mi-e un fel de greaţă, mi-e ca atunci cînd îmi coace-n gît. Şi e urît. Burniţează. De-abia a făcut mama mureturile. Şi Mihu e-n toane rele. Degeaba îl atinge mama cu biciuşca. Trage ca la sare. Nici în trei ceasuri n-ajungem. „Mă omoară dobitocu-ăsta" spune mama şi-l şfichiuie pe lîngă urechi. E toată îmbrăcată-n negru, mai înaltă şi mai suptă ca de obicei. Lîngă mine stă sacul cu pîini şi cu colaci. Sînt călduţi şi-mi lipesc picioarele de ei. Parcă mi-e mai bine. L-am adăpat pe Mihu la jghiabul de la troiţă. L-a tras mama niţel de urechi, dar el se uită posac pe după ochelari. „Zi-i Mihu şi pace". Mama nu-mi spune nimic. Cînd sîntem cu căruţa nu-mi spune niciodată nimic. Ajungem în curtea bunicii. Au căzut toate frunzele nucului. Cînd o văd pe mama femeile-ncep să jelească. Mama mă apucă strîns de mînă şi spune : „Dumnezeu s-o ierte !" şi-şi face drum printre femei. Străbatem curtea, intrăm în casă. Pe bunica au pus-o în sala mare cu ciment pe jos. Ciment ca lespedea tatei. Patru oale cu lumînări, două la cap, două

la picioare. Mie-mi bate inima. Mama se-apropie și sărută mîna bunicii. Nu mă slăbește de mînă. Eu mă uit de jos în sus și nu văd decît nasul bunicii, dintr-o parte, scofîlcit și galben. Într-un colț șoșotesc niște femei. Toate cu basmale negre. Sigur că spun că mama nu plînge și nu jelește. Așa e. Îi ia amănunțit seama bunicii. Mie-mi bate inima și mi-e frig. Mama se duce la bucătărie să gătească pomana, fără nici o vorbă ; pe mine parcă nici nu mă mai vede. Mă trimite cineva să aduc niște lumînări din casă. Mă fac că n-am auzit. Mi-e frică să intru-n casă. Mi-e frică. Mi-e frică să nu-nvie bunica. „Îți pare rău după ea ?" mă-ntreabă o femeie. Nu știu ce să-i spun. Poate c-ar trebui să plîng și eu, dar nu pot, nu-mi vine. Mie mi-e frică. Mă duc în bucătărie dar mă izbește toată lumea. Ies afară și stau pe lîngă ușă. Tot vine afară un pic de căldură și miros bun de mîncare. Mi-aduc aminte ce cald mi-au ținut la picioare pîinile și colacii. Mi-aduc aminte și de Mihu. Stă cuminte priponit de-un stîlp și mănîncă lucernă. Anul trecut a mîncat prea multă și era să moară. Mi-aduc aminte de nasul galben și scofîlcit al bunicii. M-aș mai duce nițel înăuntru dar mi-e frică și mi-e frig.

Pornim în sfîrșit la cimitir, pe bunica o duc într-un car acoperit cu velințe. Înaintea mea merge o cucoană de la oraș, o nepoată. Are tocuri înalte și se leagănă. Ce-ar fi să am și eu pantofi de-ăștia ? Deodată mă-nalț pe vîrful ghetelor. Parcă mă leagăn și eu ca cucoana. Merg așa tot drumul, ridicată pe vîrfuri. Parcă mi-e mai cald și inima bate mai domol. Merg mereu pe vîrfuri și-aș vrea să mă vadă toată lumea, nu știu de ce dar aș vrea să se uite toată lumea la mine. Și aș vrea să fiu mare, să fiu

cucoană şi să am rochie neagră şi chiar să mă cheme altfel. Am şase ani, sînt sfrijită şi mă cheamă Nuţa ; aş vrea să mă cheme Olimpia şi aş vrea grozav să am pantofii rudei de la oraş. Merg mereu pe vîrfuri. O femeie din spate vede, şi mă-ntreabă. Nu-mi place de loc că m-a văzut, poate că are să-i spună mamei şi dacă mă-ntreabă mama eu ce să-i spun ? Nu-mi convine de loc. Mă gîndesc mult ce să spun. Îi spun femeii din spate că am cuie în ghete. „Săraca de ea, copil fără tată". Bine că n-a auzit-o mama.

Preoţii citesc o mulţime înaintea gropii. Sînt singurul copil. Cimitirul e afară din sat. Copiii au rămas la bucătărie. Bunica e acum în mormînt. Pămîntul e umed şi nu sună peste sicriu. Burniţează iar. Mai aud plînsetele femeilor. Rămîn la urmă de tot. Nu mai am chef să merg pe vîrfuri. Nu-mi mai e nici frig nici frică. Nu-mi mai e nimic. Oamenii vorbesc, se strigă cu glas tare. O văd pe mama în faţă singură. Trec peste mine tot felul de glasuri. O văd pe mama tot singură. Întorc capul spre cimitir. Nu mai e nimeni lîngă groapă. Dacă m-aş întoarce niţel ? Pe urmă uit. Mă ia alt gînd. Mă gîndesc că dacă n-au să pună o lespede de ciment şi pe mormîntul ei, la anul din bunica au să crească buruieni.

tata murise

Tata era doctor. Pleca de-acasă cu săptămînile cîteodată. Mama tresărea la fiecare zgomot şi alerga la fereastră. Noaptea citea pînă tîrziu aşteptîndu-l. El nici n-avea timp s-ajungă bine în sat şi ea îl şi aştepta să se-ntoarcă. Îi era urît în pustietatea aceea, în cîmpul de la marginea satului. Mai venea seara, şi rămînea chiar şi peste noapte, cîte o femeie, să-i ţină de urît doamnei lu' domnu' doc-

tor, săraca, fată de la oraş, rătăcită pe coclaurii ceia. Şi-atît de slăbuţă şi de pirpirie.

Cînd se-ntorcea tata, cîtă bucurie ! Bălan, cîinele de pripas, adunat de tata de pe drumuri, îşi aflase şi el un rost : îşi aştepta într-una stăpînul. Şi cînd stăpînul venea, cîinele făcea atîta zarvă că speria toate orătăniile. Îi lăsa pe manşetele pantalonilor şi pe pulpanele pardesiului toţi scaieţii agonisiţi în coada lui stufoasă de cîine ciobănesc.

— Vai, Andrei, ce ţi-a făcut cîinele.

— Se bucură.

Cînd avea niţel timp, doctorul îşi lua puşca, şi cu Bălan, care făcea şi pe vînătorul, o pornea pe pîrîu la vale spre pădure. Uneori mîncau vînat.

Dar ea nu văzuse decît o dată vînatul. Un iepuraş. Crezuse că i l-a adus ei să se joace. Dar iepuraşul nu mişca.

— E mort, Adriana.

— Cum ?

— A fost şi nu mai este.

— Cum ?

— Nimic.

În ziua aceea ei nu-i fusese de loc foame.

Oamenii din sat îi pofteau la nunţi. Mama nu prea mergea. Nunţile se făceau toamna şi era frig, ploua, ei stăteau departe, căruţa zdruncina. Domnu' doctor mergea ori de cîte ori putea. Veneau lăutarii cu o sticlă cu rachiu. Domnu' doctor bea un gît, ciorile-i făceau o cîntare şi-l pofteau în căruţa trimisă de neamul mirilor. Ţiganii ştiau cîntarea lu' domnu' doctor : „Dete frunza,

dete iarba" şi i-o cîntau întotdeauna. Tata băga mîna-n buzunarul de la piept. „Să trăiţi domnu' doctor !".

Şi iar pleca cu săptămînile.

— Iar pleci ?

— Iar.

— Pînă cînd ai să pleci aşa, mereu ?

— E boală multă.

Într-o zi tata nu s-a mai întors. În locul lui, într-un car, au adus o cutie mare, şi-n urma carului venea tot satul şi nu spunea nimeni nici o vorbă. Ţiganii lui erau şi ei dar nu-i mai cîntau cîntarea. Fusese tifos exantematic.

— Mamă, cînd vine tata ?

— Nu mai vine.

În sală era o poză a tatei şi-n faţa ei ardea zi şi noapte o candelă. Tata zîmbea închizînd niţel din ochi, cum făcea cînd alerga după ea prin casă. Poate-i era cald de la candelă.

Bălan îl căutase pe pîrîu, prin pădure şi la cîteva luni plecase de acasă.

— De ce-a fugit, mamă, Bălan ?

— Fiindcă a murit tata.

„A murit tata, a murit tata".

„— E mort, Adriana.

— A fost şi nu mai este."

Şi tata şi iepuraşul. Tot nu pricepea.

S-a mutat la ei nenea Şerban, doctorul din satul vecin.

— Mamă, nenea Şerban cînd se duce la el acasă ?...

— Mamă, nenea Şerban nu se duce la el acasă ?

— Ştii, nenea Şerban rămîne la noi.

— Cît ?

— Mereu.

Hainele tatei stăteau toate adunate într-un geamantan în odăiţa din dosul cămării. Acolo se mutase şi fotografia tatei cu candela ei.

— Adriana.

— Da.

— Ştii... Ştii, lui nenea Şerban, te rog să-i spui tată.

Era-n patul ei cu plasă ; aproape că adormise. Aşteptă să se stingă toate lămpile. Se dădu jos din pat şi porni în vîrful picioarelor. O strîngea ceva de gît. Ajunse în odăiţa din dosul cămării. Deschise uşa şi se opri în faţa mesei. Tata îi zîmbi. Ei îi tremurau buzele. Suflă în lumînarea candelei. Zîmbetul tatei pîlpîi, pe urmă se stinse.

Tata murise.

moartea soției academicianului

Ea știa foarte bine că bărbatu-său nu crede. Nu crede că ea are să moară. Au mai avut și alții infarct. Bănuia că el acum, în gînd, face lista tuturor cunoștințelor care avuseseră infarct. Ar fi putut s-o facă și ea dar nu mai avea nici un rost. Nici profesorul nu bănuia că ea are să moară, și chiar în seara asta. Îi auzea pe toți: „La 53 de ani nu se moare dintr-un infarct". Îi venea să zîmbească dar își păstra forțele; începea să-și facă bi-

lanţul. Ici-colo răsărea cîte-o imagine pronunţată şi vie. Ar fi putut să vorbească, de cîteva zile chiar, dar nu dorea, fiindcă nu mai dorea nimic. Trebuie să-şi spună ultimele dorinţe cine are de-mpărţit ceva cuiva, ea avea şi bărbat şi băiat !

La-nmormîntare mulţi au să spună : degeaba a avut tot ce-a avut, cînd vine moartea vine. Şi-au să creadă că emit un „panseu" ; mai ales femeile care-o invidiaseră pentru situaţia, pentru frumuseţea, pentru deşteptăciunea, pentru blănurile ei, pentru etc. etc. Dar ea degeaba avusese toate astea, nu-i folosise la nimic. Cu unele are să intre-n pămînt peste două zile, altele au să rămîie-n garderob ! Fusese deşteaptă şi totuşi nu făcuse decît lucruri mărunte, îi făcuse fişe lui bărbatu-său, marele profesor. Încercase şi ea să lucreze ceva pe cont propriu dar cînd citea el, îi spunea : e mediocru şi de ce trebuie să-ţi pierzi acum vremea cînd *ne* aşteaptă lucrarea cu amidele. *Îi* aştepta ! Şi an de an ajunsese umbra lui frumoasă, elegantă, cu mult stil, cu multă fineţe, care sezisa greşelile din memorabilele lucrări ale soţului. Lui i s-ar fi părut ciudat s-o strige şi ea să nu răspundă. Cînd o-ntreba cîte ceva şi ei nu-i venea numaidecît în minte răspunsul, părea iritat. O iubise, poate. Viaţa lui se petrecea în laborator. O iubise poate cînd o luase, atunci observase o oarecare preocupare pentru ea, pe urmă parcă se stinsese totul. Băiatul era la fel ca el. Cu timpul ea ajunsese o umbră dublă. Băiatul era acum pictor ; pictura-l preocupase de copil. „Ce zici de culoarea asta de fond, mamă ?" „Nu-mi place". „Nu te pricepi". Da, aşa era. Au s-o regrete pentru că nu o va mai reedita nimeni. Ea-i iubise ? Pe bărbat — la-n-

ceput, foarte scurtă vreme. Pe băiat — cînd era mic, o bucățică de om, roz și fraged, cînd era al ei fiindcă nu putea fi el. Cînd ajunsese *el* îl iubise mult mai puțin. Același egoism al oamenilor pasionați de meseria lor, ca și la taică-său. Poate că nu era nici o legătură între una și alta ; și ea-și iubise meseria, fără să fie o personalitate și fără să fie egoistă. Poate nu-i înțelesese, dar se purtase cu ei ca și cînd i-ar fi înțeles. Ei însă... Au să fie mai mult contrariați decît îndurerați de moartea ei ; au să aibă amîndoi impresia că a vrut să le joace o festă. Și ea se simțea într-un fel vinovată : nu dorise de loc să se facă bine, rupsese voit toate firele invizibile care te leagă de viață, pornirea interioară. Dorea să moară. I se părea că acest act final se cădea să fie deliberat, măcar o dată să nu depindă de nimeni. Cît o-ngrijiseră la-nceput, în starea de semiconștiență, nu se putuse-mpotrivi ; fizic nu se-mpotrivise nici după aceea. Dar, recăpătîndu-și nițel puterile, își concentrase toată voința-n dorința de-a muri.

Îi făcu semn infirmierei că vrea să doarmă și fata stinse lumina din cameră și-i aprinse veieuza.

Ea scoase din sertarul noptierei un plic cu fotografii. Le-avea acolo de 35 de ani. Ea cu părinții la Sinaia, ea cu tată-său după ce-i murise mama, ea singură, studentă, doctoriță la spital, cu *el*, singurul care n-avusese nevoie de nume. Pe *el* îl iubise. Era un medic obscur ca și ea. Cu o nevastă celebră. Se-ntîlniseră prea tîrziu. Și n-avuseseră curaj. Fusese fericită fiindcă el exista, fiindcă a doua zi îl putea vedea și se putea uita în voie la el. Poate că el n-o iubise la fel de mult, sau poate că nu voise să renunțe la comoditatea unei vieți tihnite. Tot-

deauna însă îi dăduse a-nțelege că pentru ea și pentru binele ei o făcea. Ea nu-i ceruse altceva. Așeză fotografiile la loc, cu dragostea veche, fără nici un viitor acolo în trecutul ei.

Se gîndi cu ciudă la *el.* Cu satisfacție că moare și că lui are să-i pară rău. „Va să zică tot îl mai iubesc, l-am mai iubit, fiindcă acum gata".

„Domnule profesor, domnu' Vlad, cred că-i e rău doamnei" ; auzi vocea infirmierei, ca din camera vecină.

Se apropiară toți trei. Își scoase inelul cu briliant și-l puse în palma infirmierei. „Să se bucure cineva și de moartea mea". Celelalte avea să le poarte secretara lui bărbatu-său cînd s-o mărita cu el. E tare frumușică și-l iubește așa de mult săraca ; altele poate are să le poarte nevasta lui Vlad, cînd s-o-nsura.

O priveau împietriți toți trei. Bărbaților nu le venea să creadă. Păreau neajutorați. Ce farsă le juca și lor și *celuilalt* cînd are s-o vadă purtînd la mînă lănțucul de argint pe care i-l dăduse el ! I se păru că face o faptă urîtă și-i păru rău, dar era prea tîrziu.

Mergeau de-o zi şi-o noapte, cu scurte popasuri.

Lui Alexandr Denisovici Leviţki, care şedea cu şalele lipite de oblonul de scînduri al camionului, i se zdruncinau rinichii la fiecare groapă a drumului desfundat.

La-nceput îl duruse încet, surd ; era un fel de jenă fizică pe care o dau cîteodată şi situaţiile morale neclare ; apoi suferinţa aceasta, care pentru unii intră în

obiceiurile de viaţă, se transformase într-o străpungere de ace cînd scoase ca din gheaţă, cînd încinse la roşu.

Îşi desfăcu centura, cu speranţă de eliberare. Îl sfredelea. Dacă mai ţinea mult se arunca jos : ori îşi zdrobea capul de-o piatră din drum, ori unul din soldaţii roşii, crezîndu-l dezertor, ar fi pus arma la ochi. Dar sfredelirea încetă, se împietri. De teamă să n-o zgîndăre din nou, o clipă îşi ţinu respiraţia.

Se uita acum la rîndul de soldaţi din faţa lui, toţi cu puşca între genunchi şi aplecaţi înainte, cît le-ngăduia strîmtoarea din camion. Unora le cădea chipiul pe ochi de hurducarea drumului şi de moţăială ; alţii, zgribuliţi de tot, suflau în gulerul ridicat al mantalei. Unul îşi ocrotea o ureche apăsînd mereu pe ea o mănuşă ruptă. Dacă stînga obosea, ţinea şi cu dreapta dar nu lăsa nici o clipă urechea descoperită. Cînd trăgea mîna dreaptă înapoi, lovea regulat cu cotul pe cel din faţă care, icnind scurt, lăsa capul mai pe spate şi continua să doarmă.

Rezemat de celălalt oblon al camionului, un băieţandru blond dormea cu ochii pe jumătate deschişi, încruntat şi cu gura făcută pungă, adînc preocupat şi neliniştit parcă. Alexandr Denisovici se uita la el cum se uita la oblonul camionului, la prelata care-l acoperea cam pe trei sferturi dintr-o nevoie a ochiului de a se fixa pe ceva. Nu se-ntreba cine era copilandrul din faţă, nici ceilalţi, de unde veneau şi ce vor face dacă războiul civil îi va lăsa cu viaţă.

Din tot camionul numai el şi mujicul cu căciulă — singurul care purta căciulă — păreau pe de-a-ntregul treji. Alexandr îl privea cum răsuceşte ţigara, cum trece limba peste bucăţica de ziar, cum pune-n gură ţigara

mai groasă la un capăt. Trăgea adînc în piept și ofta ca mujicii : cînd se scoală dimineața, cînd înjugă, cînd dejugă, fără pricină anume.

Cel puțin așa credea Leviţki din cît cunoscuse el țăranii pe moșiile părintești.

Cîteva fire de tutun aprins căzură din țigară pe manta ; mujicul le stinse cu palma și-și lăsă căciula mai pe ceafă. Oftă din nou dînd din cap. O clipă privirea lui păru să-l cuprindă și pe Leviţki care deschise gura ca să spună ceva. Privirea omului se mută în altă parte, tot depărtată și cuprinzătoare. Ochii amîndurora măsurau acuma drumul cenușiu. Ca un vig de pînză care nu se mai termină, se gîndi Leviţki.

Cît o mai ține așa ?

Mașina tot se ducea hurducîndu-se și azvîrlind soldații spre prelată, apoi unul cu nasul de spatele altuia.

Chipiele moțăiau mai departe iar țigara mujicului scotea fum gros.

Camionul se opri.

Dac-ar fi albii ? se gîndi Leviţki. Ciuli urechea. Nimic.

Mujicul rămase cu mucul de țigară în drum spre gură. Leviţki se uită întrebător dar el tăcu.

Comisarul și șoferul erau jos.

— Deșteptarea. Coborîți prelata, scoateți biscuiții.

Soldații săriră apucînd buimaci arma. Mai apoi, cîțiva erau cu chef de vorbă.

— Am dormit ceva.

— Pe dracu, ziceai că se crapă-n două harabaua.

— O să meargă mai bine, de-aici încolo începe nisipul, e drumul mai neted.

Din buzunare, de prin trăişti, soldaţii scoteau hrana rece, nişte biscuiţi ca pămîntul. Unora li se tăie foamea numai văzîndu-i ; scuipară printre dinţi şi traseră punga cu mahorcă.

Un soldat lung şi slab, într-o manta nemţească, rupse o aşchie dintr-un gard şi se-apucă să-şi curăţe bocancii.

De-abia acum văzu Leviţki că se aflau la marginea unui sat. Prin curţi cîte o găină stingheră rîcîia după viermuşi. O căpriţă ieşită dintr-un grajd dărăpănat se scărpina, leneşă şi răsfăţată de un gard. Simţi ochii lui Leviţki şi ai mujicului cu căciulă că behăi scurt şi subţirel, dădu capul pe spate, apoi luîndu-şi avînt izbi cu corniţele printre ostreţe ca să le-ncerce şi unora şi altora tăria. Mujicul se uită la Leviţki şi zîmbi încurcat ca şi cînd ar fi vrut să spună : „ce ştie ea".

La răsărit, o leasă de salcîmi subţiri cerneau în fire lungi lumina soarelui. Vîntul clătina smocurile de frunze, rămase de toamna în vîrful aninilor şi al duzilor de prin curţi ; le udase toată zăpada iernii iar acum se uscau de căldura timpurie.

Oamenii pîndeau din dosul ferestrelor să plece camionul. Soldaţii-s soldaţi. Unii aruncau priviri care frigeau orătăniile de prin curţi. Comisarul nu-i lăsă prea mult să-şi rotească ochii căci după ce socoti că s-au desmorţit de-ajuns le strigă scurt : „îmbarcarea".

Şoferul plecă primul spre camion.

De două săptămîni de cînd se înrolase, Leviţki îl vedea în fiecare zi. Era prea adîncit în gîndurile lui ca să mai aibă timp să-i observe şi pe alţii. I se părea că începînd cu comisarul şi terminînd cu băiatul blond care şedea în faţa lui în camion, ceva se repetă în oamenii

aceştia. Aveau cîte un gest comun, o privire în care bănuiai acelaşi gînd. Şoferul însă nu semăna cu nimeni, ba da, cu Buda slab, cu pielea neagră, cu acelaşi zîmbet ascuns, lat şi enigmatic. Şoferul nu vorbea cu nimeni, niciodată, nici măcar cu maşina, ori de unul singur. Leviţki îşi luă iar locul, se lipi de oblon. Camionul îi ducea din nou. Din mers soarele se zărea printre crengile salcîmilor ca o lumină mică şi jucăuşă ; mereu se ascundea şi se arăta. Pădurea se rărea din ce în ce iar lumina ţîşnea acum ca o apă multă vreme ţinută sub zăgaz. Se întindea într-o pînză lungă, roşie, iar deasupra, cerul luminat se făcu verzui şi limpede. Amestecate cu huruitul motorului, glasurile oamenilor, care-şi tot povesteau, erau pentru Leviţki un zumzet depărtat. Liniştea prin care treceau era mai tare decît vorba lor şi, pînă la urmă, biruiţi oamenii tăcură.

Lui Leviţki i se păru că se trezeşte abia acum. Îşi simţea ochii măriţi şi plini de lumina rece a răsăritului. Nu vedea decît zarea verzuie tăiată din cînd în cînd de un copac. Se trezea treptat, în el, o nevoie de fericire şi de uitare. Îşi aminti căprişa, cu mişcări de femeie leneşă, fericită de frumuseţea ei ; era atîta linişte că simţi şi în el ridicîndu-se cineva asemănător lighioanei aceleia singure şi fericite ; numai de-ar fi şi el singur ! Nu-şi amintea să fi simţit niciodată că ceva se-mplineşte în el, se netezeşte, se face rotund, perfect şi frumos, cum se-ntîmpla acum.

Se uită iar la cer. Se posomorîse din nou, între norii vineţi nu rămăsese decît o fîşie îngustă verzuie care îi aminti de diadema cu diamante şi cu peruzele a mamei lui. Bucuria se duse.

Îi vedea pe toţi ai lui, acum trei săptămîni, la moşie. Mama îmbrăcată în rochie neagră închisă pînă la gît, cu cocul greu care-i sugea obrazul şi-i trăgea capul pe spate, cu ochii cenuşii privind în gol, stînd mută în faţa paharului cu ceai. Tatăl, Denis Alexeevici, strigînd tare Arinei, singura slugă rămasă după revoluţie: „Adu vin, Arina, şi coasta de porc, doar n-o să ne-apucăm să bocim. De-or veni roşii, n-au decît, tot o viaţă are omul".

Nimeni nu-i răspundea. Numai Arina aducea vinul şi coasta de porc.

Daria, sora lui, frumoasă şi blondă, şedea în dreapta mamei, învîrtind în neştire o linguriţă de argint, trecînd-o din stînga în dreapta. Era atît de încordată încît şi gîtul i se lungise.

El, Alexandr, nu ştie ce făcea. Aştepta să se întîmple ceva, să se termine cu încordarea asta în care fiecare sta să pocnească. Toţi tăceau de teamă că dacă ar fi spus unul un cuvînt ceilalţi să nu-l omoare sau să nu se omoare.

— Bea, Alexandr, fiule, bea, doar tu poate ai să scapi, să ne duci numele mai departe.

Alexandr şi-aduce aminte că zîmbise. Boierul rus, şi cînd îi ia casa foc, tot la nume se gîndeşte.

Noaptea, cu toată liniştea pe care fiecare căuta s-o simuleze, îi simţea pe toţi cu sufletul la gură. Tată-său ieşea în sufrageria mare, neîncălzită şi se plimba pînă-n zori, intrînd apoi cu grijă în dormitor ca nu cumva să-şi deştepte nevasta, ştiind prea bine că nu doarme. Mama lui Alexandr, de cu seară se întindea pe spate şi şedea nemişcată, ca o piatră mormîntală, poate chiar avînd nădejdea să nu se mai ridice dimineaţa.

Alexandr simţea că adevărata soluţie pentru ei toţi, afară de sora lui poate, ar fi fost să amorţească peste noapte ca-n basme. Numai aşa s-ar fi liniştit.

El, Alexandr, nu mai bea, nu mai mînca, i se opreau toate în gît. Ieşea din casă şi ofta lung, urla aproape, fluiera uneori, apoi intra din nou, îşi lua locul la masa din sufragerie, se uita în nişte reviste, întorcea foile fără să le vadă.

Arina întreba în fiecare dimineaţă ce să gătească iar stăpîna dădea din cap vrînd să spună „ce vrei". Arina bătea mătănii de dimineaţa pînă noaptea tîrziu ; dacă treceai pe lîngă uşa bucătăriei auzeai printre sughiţuri de plîns : „Doamne, îndură-te de noi !"

Într-o dimineaţă, pe la unsprezece, pe o vreme minunată, caldă şi însorită, au venit roşiii şi i-au luat ; şapte soldaţi şi-un comisar. Tată-său şi-a pus şuba îmblănită, mama haina de astrahan ; şi-au luat rămas bun de la Arina care le săruta mîna plîngînd.

Daria, albă de emoţie, s-a legat la cap cu o broboadă lungă, albastră, a trecut apoi dreaptă şi frumoasă, cu bustul delicat ieşit din haina de jder pe care o lăsase deschisă. În sufragerie, Alexandr era sigur, trebuie să fi aruncat pe furiş o privire spre oglindă. S-a uitat drept în ochii comisarului. Omului greoi, negricios, cu mustaţă mare şi cu nas vulturesc i s-a descreţit fruntea şi ochii s-au plimbat de la broboada albastră la deschizătura hainei de jder. Daria a ridicat capul. Simţea că pentru ea nu era totul pierdut, ba poate chiar totul începea.

Alexandr îi văzuse din podul bucătăriilor unde nimeni nu venise să-l caute. Tată-său îl trimisese : „Măcar tu să mai rămîi din tot neamul nostru".

După ce i-a luat, pentru Alexandr a-nceput o liniște năucitoare ; auzea cum îi bate sîngele-n vine. Arina ședea împietrită pe cuptor, uitînd chiar să bată mătănii.

Încercase să judece situația lui, a familiei lor, a Rusiei, dar nici un gînd nu se-nchega. Trebuia să facă ceva, să meargă, să găsească oameni.

S-a dus la roșii. Chiar dacă voiai s-ajungi la albi întîi trebuia să treci pe la ei, fiindcă toată gubernia era izolată.

S-a dus cu certificatul lui de student în chimie și le-a spus că e fiul unui inginer dintr-un oraș apropiat. Oamenii vorbeau în jurul lui, făceau planuri cum să-i bată pe nemți, pe Denikin, pe Iudenici. El n-auzea nimic. Tăcea mereu. Tăceau așa de mult și alții că nu se simțea nimeni stingherit de tăcerea lui. Nu-l suspecta nimeni. Firav și nearătos, nu atrăsese privirea nimănui.

Două săptămîni nu făcuseră nimic. Lustruiau cîte o armă ca să le treacă de urît. Unii jucau cărți.

Pentru el aici era liniște. Alții răspundeau de el. El nu voia nimic, nu avea nici o convingere și nu-și dădea osteneala să observe nici la alții.

Acum o zi, îi îmbarcase în camionul ăsta, știa că merg să lupte dar perspectiva i se părea depărtată.

Dacă n-ar fi venit revoluția, el, Alexandr Denisovici Levițki, și-ar fi rumegat revoltele și nemulțumirile de băiețandru de 18 ani în liniște, neștiut de nimeni. Mai tîrziu ar fi scris formule pe tablă în fața elevilor și nimeni n-ar fi știut ce se-ntîmplă cu el, ce gîndește, ce dorește. Niciodată n-ar fi trebuit să se declare fățiș pentru ceva, și-ar fi păstrat cu grijă, în el, părerile, și-ar fi

trăit liniştit, melancolic şi nemulţumit jumătăţile lui de măsură.

Faţă de familie nici acum nu avea nici o atitudine. Tată-său trăia singur, boier izolat care mînca, se culca, ieşea uneori la vînătoare, împărţea pomeni la zilele mari, boier pe care-l conducea administratorul. Acesta-l înşela. Denis Alexeevici vedea bine dar îi era greu să spună şi teamă că dacă l-ar lăsa administratorul Foghin să nu dea peste altul mai hoţ. Numai după ce administratorul pleca cu registrele sub braţ, cu pas grăbit, Denis Alexeevici tăia sufrageria în lung şi-n lat strigînd: „Banditul, ticălosul, aşa nu mai merge, nu mai merge!"

Mama lui Alexandr, în asemenea împrejurări stătea mută, cu ochii pe fereastră ceasuri întregi. Daria se ducea la ea în iatac şi se privea lung în oglinda care-i arăta un chip atît de frumos, un corp atît de mlădios, că un dor de ducă, de fericire nestăvilită, o făcea să se plimbe, în lungul şi-n latul odăii. Daria trăia pentru frumuseţea ei şi avea să fie fericită lîngă un comisar roşu sau lîngă un prinţ de sînge cît timp va face bărbaţii să pălească. Gîndindu-se la Daria, lui Alexandr îi veni în minte iar căprita nedomolită în fericirea ei fizică, inconştientă.

Alexandr pleca totdeauna bucuros de la ai lui pe care de cînd putea să-i judece nu-i mai iubea. Din prima zi de vacanţă număra zilele pînă la întoarcerea la Petersburg, în odăiţa frumoasă, încărcată de cursuri de chimie şi de cărţi de literatură. Mergea la moşie numai ca să nu-şi mîhnească părinţii. Îl podidi o tristeţe mare, o amărăciune fără nădejde. Două lacrimi grele îi tulburau ochii.

Mujicul cu căciulă îl privi în ochi, îi puse mîna pe mîneca mantalei spunîndu-i încet ca să nu-l audă nimeni : „Frate, plîngi ?"

Alexandr se zăpăci şi răspunse la întîmplare : „Plouă". — „Doamne !" Mujicul se sfii şi-şi făcu cruce.

Se pornise vîntul şi soldaţii ridicau de zor gulerele mantalelor ţinîndu-şi şi chipiele.

Alexandr nici nu simţise cînd îi zburase capela, nimeni nu zisese nimic. Îi era ruşine că îl văzuse soldatul plîngînd.

Camionul mergea mereu.

— Jos, în şanţ, la ochi arm', mitraliera în stînga direcţia pădure.

Comanda sunase atît de brusc, de repede, că nimeni n-avu timp să-ntrebe.

Doar mujicul cu căciulă explică pentru toţi cu glas gros şi potolit : „Albii", apoi azvîrli cu necaz o ţigară de ziar abia-ncepută şi o strivi cu bocancul.

Şedeau toţi în şanţ mişcînd mereu patul armei ca să ţintească mai bine în cei cu căciuli albe care se apropiau pitiş dintr-o pădurice de anini.

Pe Alexandr Denisovici îl apucă o ameţeală. Tot felul de gînduri se băteau în capul lui : „Dacă vrei să fii loial cu toţi, cu ai tăi, cu albii care se apropie, cu toţi, cu toţi, scoate pistolul de la centură şi pune-l cu ţeava pe tîmplă".

Tresări.

Un alt glas îi spunea : „Alexandr, ţeava rece şi aburită este loialitate faţă de ceilalţi dar faţă de tine nu, cît timp îţi pare rău s-apeşi pe trăgaci nu eşti loial cu tine".

Cuşmele albe se apropiau printre aninii fără frunză.

„Alexandr, dacă vrei să fii loial cu Alexandr Denisovici de mîine, cel care va fi chiar fără voia lui, cel viu şi adevărat, trage în cuşmele albe care se-apropie".

Comisarul strigă foc.

Alături de Alexandr, cu capul plecat pe patul puştii, era soldatul cu urechea tăiată de-un boier din Reazan.

Cînd comisarul zise foc, glonţul plecat din puşca lui Alexandr Denisovici Leviţki doborî o cuşmă albă.

Într-un sfert de ceas mişuiala din anini se-mpuţinase. Nu mai mergea nimeni tîrîş. Cei care mai rămăseseră, puţini la număr, veneau drepţi, cu arma-nainte, cu privirea dusă, fără măcar să ţintească în duşmanul pe care acum îl vedeau în şanţul din faţă. Oamenii aceştia veneau cu fruntea sus, fără să se gîndească şi nu ridicau mîinile.

Soldaţii roşii ţintiră în condamnaţii voluntari.

Un alb, unul singur, venea cu puşca mereu întinsă. Alexandr îl vedea bine, înalt, cu talia strînsă în mantaua nouă, îi vedea mustaţa bălană căzută mai jos de colţurile gurii. Albul mergea ca-ntr-un vis. Soldatul fără ureche îi spuse răstit lui Alexandr : „trage !" dar Alexandr n-avu putere. Puse puşca alături. Nu omori un om numai pentru că vrea să moară. N-avu timp să-şi ferească privirea şi văzu cum albul se prăvăleşte cu faţa la pămînt. Îi veni să verse.

Alexandr se uita acum în gol, printre copacii fără frunze.

Se trăseseră apoi, cu băgare de seamă, în stînga, dincolo de anini, lîngă un pîrîu. Se-ncălzise de-a binelea. Pămîntul mirosea a colţ de iarbă şi a primăvară.

Alexandr se uita la pîrîu cum se-ncreţeşte mărunt la bătaia vîntului. Ceva ca o mînă de pietricele căzu făcînd ochiuri pe faţa apei. Gloanţe ?, nu, gloanţele au un piuit. Căzuse ceva şi lăsase-n urmă un clipocit dulce, o undă concentrică. Erau broaşte. Dormitau printre firele fragede de iarbă, se-mprimăvărau în bătaia soarelui.

„Atît de timpuriu învie", se miră Leviţki şi zîmbi uitîndu-şi o clipă de albul cu mustăţi lungi. El nu ştiuse niciodată cînd se trezesc broaştele din somnul lor de-o iarnă. „A trebuit să vie revoluţia ca să afli, Alexandr Denisovici". Zîmbi iar. Zîmbi copilului trist şi-ngîndurat, totuşi copil, de dinainte de revoluţie.

Se uita mereu la broaştele care se aruncau speriate una cîte una în apă.

Într-un tîrziu se auzi strigat. Erau toţi strînşi în jurul camionului. Crezu că-l cheamă la masă.

Judecata fu scurtă.

— E-adevărat că n-ai tras în alb ?

— Da.

— De ce ?

Alexandr nu mai auzea.

Cînd comisarul îi întrebă cine era împotriva condamnării nimeni nu răspunse ; cu capul în jos parcă toţi voiau să numere firele de iarbă.

Alexandr se uită înainte şi nu putu deschide gura. Fruntea i se răcise. O clipă i se păru că vîntul, la fel cu cel de dimineaţă, îi aduce putere, fericire şi uitare. Apoi, cu ochii la cer, ştiu că fericirea lui s-a dus, că ceva se stinsese în el fără să-l fi atins mînă omenească. La fel se uita uneori pe fereastra conacului cînd apunea

soarele, din dosul perdelelor de pluş, şi i se părea că ceva se sfîrşeşte şi că n-o să mai înceapă niciodată.

Trei soldaţi cu arma întinsă îl ochiau. Între ei trei i se păru că-l vede pe şofer. Faţa lui de Buda se lăţea, zîmbetul se ascundea şi mai tare iar ochii nemişcaţi vesteau o nouă religie.

Numai mujicul cu căciulă strivea îndîrjit firele de iarbă.

Cele trei gloanţe porniră deodată. Alexandr Denisovici Leviţki căzu cu faţa în sus.

Soldaţii se urcară iar în camion.

Mujicul cu căciulă, care tot îşi lega şiretele rupte ale bocancilor, întîrziind pe jos, scoase un şervet alb cu o floare de arnici roşu într-un colţ şi-l puse pe faţa mortului.

Camionul se duse acoperit de o perdea de praf.

Vîntul încreţea mereu faţa pîrîului iar broaştele înfrigurate de soarele rece al asfinţitului se azvîrleau una cîte una în apă.

Sînt condamnat la 15 ani şi după toate socotelile mele şi după spusele gardianului n-au trecut decît 5. Pe ceilalţi n-am să-i mai apuc fiindcă am să mor curînd. Îmi pare rău că i-am făcut şi pe ăştia 5 ; dacă tot era să mor, mai bine muream la început. Cinci ani de celulă în care nimeni n-a avut voie să mă vadă, în care n-am primit un singur pachet care să-mi mai îndulcească gus-
33 tul coclit pe care mi-l lasă-n gură lăturile de la-nchi-

soare. Nu pot comunica cu nimeni. E o celulă complet izolată. Şi nu-mi dau nimic să citesc. Am avut dreptate să ajung aici. Vreau să cred că nu e inutil. Dar în ultima vreme nu mai am putere să cred ; nici să gîndesc nu mai am putere. Intelectul slăbeşte într-un corp care-şi pierde puterile ; la început se produce o dezintegrare între materie şi spirit, apoi se dezagregă spiritul. Eşti redus la o pseudoviaţă fizică şi psihică. Mă simt redus la un studiu de jalnică animalitate. Sînt un animal dezagregat fizic, bolnav, părăsit de turma sau de haita lui, care, izolat într-un bîrlog, aşteaptă să moară. Gîndurile mele nu fac decît să desfăşoare amintirile, iar ele s-au estompat, s-au degradat calitativ, şi s-au împuţinat. Nu mai pot avea nici o bucurie. Ce să genereze gînduri şi vitalitate într-o fiinţă dacă bucuria este cu neputinţă ? La-nceput doream cu ardoare să scap de aici, acum nu mai doresc, nu mai am putere să doresc nimic, nici măcar să mă mir de mine. La-nceput mă gîndeam la Alina, mi-era dor de ea, o visam şi trăiam cu ea noaptea toată dragostea noastră, simţind chiar fizic aceeaşi plăcere pe care o simţi în realitate culcîndu-te cu o femeie care-ţi place. Apoi visele se răreau şi mă zbăteam steril ; plăcerea nu se mai realiza. Am uitat chipul Alinei şi dragostea ei, am uitat cum e să te culci cu o femeie, şi nu mai doresc acest lucru. Nu mai doresc nimic şi nu sînt deloc disperat. Mă-ntreb uneori dacă nu sînt o cîrpă. Dar nu sînt : am rezistat la torturi şi n-am denunţat pe nimeni, dar m-am prăbuşit datorită tratamentului inuman : tot ce era umanitate psihică şi fizică în mine s-a anemiat, s-a fărămiţat, a ajuns o pulbere.

Îmi dau seama că mor, scuip de doi ani sînge, acum am început să vărs cheaguri. Mai mult ca orice mă supără sîngele ăsta închegat fiindcă mi-e silă după ce-l vărs. De nici o senzaţie nu-mi este şi nu-mi era mai teamă, chiar pe vremea cînd eram un om întreg, ca de silă. Este cea mai nesănătoasă senzaţie, cea mai distrugătoare impresie. Săptămîna trecută mi-am adunat puterile şi m-am dus seara la directorul închisorii. Cu o zi înainte l-am anunţat pe gardian. A fost cumsecade şi i-a spus. M-a dus la director, l-am privit lung şi m-am aşezat pe un scaun, fără să cer voie. Se uita nedumerit la mine fiindcă vedea că nu spun nici o vorbă. Într-un tîrziu am făcut un efort. Nu mai spusesem de ani de zile nişte fraze în şir, afară de cele cîteva adresate sporadic gardienilor care nu ne răspundeau fiindcă n-aveau voie să vorbească cu deţinuţii. Gardianul de acum era om de treabă ; de fiecare dată îmi spunea în şoaptă, la repezeală, ce mai e prin oraş, prin ţară, ce s-a mai petrecut prin închisoare. Îl ascultam fără interes, dar făceam un efort să-i zîmbesc, ca să-şi dea seama că apreciez bunăvoinţa lui. Dacă aş mai fi avut putere pentru vreun sentiment, mi-ar fi fost milă de el. Tristă viaţă să fii paznic de închisoare, mai ales la deţinuţi politici.

Mi-am adunat puterile şi i-am spus domnului director, cu o voce care mă mira, atît era de neaşteptat de piţigăiată şi de firavă, i-am spus că ştiu că am să mor curînd, că nu cer nici medicamente, nici îngrijire medicală, dar că doresc o celulă din care să se vadă o bucăţică de cer, cît de mititică. Vorbele sunau rece şi neconvingător. Directorul nu mi-a răspuns. M-am ridicat cu greu şi am salutat ducînd două degete la boneta vărgată.

Cînd am ieşit pe culoar l-am rugat pe gardian să mă sprijine de spate. Omul m-a sprijinit cu o mînă mare care cred că se-ntindea dincolo de spinarea mea cocîrjată şi costelivă.

Azi dimineaţă m-au mutat într-o celulă cu cer. Mă dor ochii privind la petecul limpede albastru. Mă dor dar nu-i închid. Moartea se apropie şi-mi aduce o ultimă amăgire de putere. Mă simt singur şi puternic. Puterea asta îmi învie şi aducerile aminte. Pe bucăţica de cer, ca o prefigurare în miniatură a mormîntului care mă va adăposti dincolo de curtea închisorii, pe această spărtură albastră din zid desfăşur sculul stelelor din amintire, sădesc firele de iarbă ale copilăriei, mîn mieii şi caprele. Nimeni nu mi-a spus dar ştiu că afară e primăvară. M-am împăcat cu totul, cu viaţa care se desparte de mine şi rămîne în urmă, cu moartea care are să vină să mă ia de mînă şi să mă ducă în lumea nefiinţei unde n-am să mai vărs chiaguri de sînge. Îmi pare rău după cerul meu dreptunghiular. Măcar de-aş mai apuca seara, poate am să văd o stea două. Mi-aduc aminte de mama. Inima face un efort să se strîngă. Nu vreau să mă doară ; ne-am împăcat cu toate, parcă aşa era vorba. Mi-aduc aminte cum ne duceam în Săptămîna Patimilor la denii, cum cîntam amîndoi în cor, cu glasurile noastre piţigăiate şi caraghioase. Cum ocoleam vinerea, de trei ori biserica, cum treceam joia pe sub masa cu Domnul Isus, căruia îi puneam o chită de zambile din grădina noastră peste picioarele bătute în cuie. Pentru ziua asta culegeam totdeauna zambile albastre. Nici cînd eram copil n-am crezut că Isus a înviat. Dar mi-era milă de el, pentru că fusese răstignit, pentru că suferise şi pen-

tru că-l părăsiseră toţi. Cînd m-am făcut ceva mai mare mi se părea că alăturîndu-mă turmei lui idolatre împlinesc de fapt o tardivă operă justiţiară, recunoaşterea unei pătimiri pe nedrept. Am ajuns student, am fost comunist. Mergeam la biserică toată Săptămîna Patimilor, nu pentru a depărta bănuielile care ar fi căzut asupra mea, nici măcar ca să-i fac o bucurie mamei, mergeam pentru nostalgia copilăriei şi dintr-un sentiment de solidaritate cu acest sărman ovrei desculţ care fusese ucis în numele unei credinţe. Paştile, cu tripticul cîntat al acelui „Cristos a înviat", mi se părea de totdeauna sărbătoarea speranţei şi a consolării celor umili şi nedreptăţiţi. Eram sigur că mama e toată Săptămîna Patimilor la biserică şi pune şi acum, plină de credinţă şi de speranţă, chita ei de zambile albastre pe rănile celui răstignit, gîndindu-se la feciorul osîndit şi el la moarte de viu. Dacă o mai fi trăind, săraca. Şi îşi face o cruce şi se-nchină pînă la pămînt cînd citeşte preotul : Mîntuieşte, Doamne, poporul tău şi binecuvîntează moştenirea ta... Ocroteşte, Doamne, pe cei călători pe mări... pe cei osîndiţi... Pentru cei osîndiţi are să-şi facă mama cruce.

Dar poate că nici n-o fi primăvară, poate Paştile nici n-au fost sau au şi trecut. Dar nu despre asta era vorba. M-a dus gîndul.

Pe la douăsprezece, cred, a venit gardianul în celulă. A-nchis repede uşa şi s-a uitat pe vizetă. Nu pricepeam de ce se fereşte. S-a apropiat de mine cu degetul la buze. Eu n-am spus nimic. Nici n-aveam putere. S-a scotocit sub bluză şi mi-a-ntins spre ochi două ouă, unul roşu şi unul portocaliu, apoi mi-a pus oul roşu în mînă şi mi-a

spus pe șoptite : „Hai să ciocnim, dă dumneata, că ești mai mare".

M-am ridicat cum am putut și am ciocnit oul. Vocea mea străină și firavă a-ngînat: „Cristos a-nviat !". „Adevărat a-nviat !" mi-a șoptit gardianul. Apoi, cu un glas din care vedeam că se felicită pentru ideea lui, mi-a spus : „Știam eu că chiar dacă ești comunist n-ai să mă refuzi. Te-am văzut eu că ești băiat cumsecade". La plecare mi-a mai scos din sîn și o bucată de cozonac.

Nu-mi era foame. Nu-mi mai era nimic. M-am străduit cum am putut să cojesc oule și mai ales să le mănînc. Voiam cu orice chip să le mănînc. Nu voiam să dezamăgesc un om cumsecade, care-n simplitatea lui mă sărbătorise cum se pricepuse. Era mulțumit că făcuse o faptă creștinească ; la urma urmei poate că faptele creștinești nu sînt cele mai rele de pe lume. Diseară are să bea mulțumit un pahar de vin și are să-i spună nevestei ce bucurie i-a făcut el comunistului de la celula 7. Iar mîine, cînd are să intre din nou în serviciu, are să se bucure că măcar am murit sătul și că am mai mîncat și eu o dată o mîncare ca oamenii.

De-abia mestec, de-abia înghit. Îmi adun toate forțele. Aș vrea, vreau să trăiesc pînă diseară, să văd și eu o stea două, să-mi mai închipui iară primăvara, să mai scutur o dată în minte pomii înfloriți de altădată. din libertate.

Aș vrea să-mi ajute la ceva cozonacul și ouăle date de gardian, mi-e greu să mănînc, sînt istovit. Mi-aduc aminte de acel biet ovrei desculț și răstignit. Și el tot seara a murit. Măcar de aș mai apuca și eu seara. Rămîn cu ochii pironiți pe spărtura de cer din perete, ochii

mă dor, dar vreau să-i ţin deschişi pînă diseară. Mi-aduc aminte de slujba de-nviere, îngîn încet pe cele trei canoane „Cristos a înviat" ; de-abia mi-aud glasul. Apoi cînt „veşnica pomenire". Mi se pare ciudat că „veşnica pomenire" e cîntată doar în slujba ortodocşilor. Ar trebui să se cînte la toate riturile, şi la atei. Este un cîntec de omagiu şi de aducere aminte pentru cei morţi. Ce trufaş e omul cît e întreg la trup, şi ce inconştient ! Dacă tovarăşii mei de luptă m-ar auzi cîntînd „Cristos a înviat" şi „veşnica pomenire" ar crede că mi-am pierdut minţile, că agonizez inconştient. Agonizez, dar sînt conştient, sînt sincer şi nu mai sînt totalitar, îmi face plăcere să-mi aduc aminte de clipe frumoase, cînd eram sănătos şi liber.

Cînt „Cristos a înviat" din spirit de solidaritate cu ovreiul meu desculţ şi nedreptăţit, iar „veşnica pomenire" în amintirea celor care mi-au fost dragi, morţi sau vii. Îmi cînt veşnica pomenire mie, prohodul meu sincer, prohodit de mine. Şi eu sînt un nedreptăţit. Puterile mă lasă. Mă uit la petecul de cer, acolo e libertatea şi dreptatea. Vreau să apuc seara şi să văd două-trei stele.

ereticul

Stătea culcat. Pentru prima oară, după cinci luni, avea un pat. Trebuie să fi plătit scump nevastă-sa. Nevastă-sa... Îi spusese de la-nceput, atunci la balul ducelui de Alba. Ea își ațintise privirea neagră și tăioasă în ochii lui. El ridicase a-ntrebare dintr-o sprînceană.

— Umbli prin lume fără să prinzi rădăcini nicăieri, domnule.

— Rădăcinile te-mpiedică să umbli, doamnă.

— Şi te simţi bine ca păstăile duse de vînt ?

— Nu m-a-ntrebat nimeni pînă acuma.

— Şi dacă te-aş întreba eu ?

— Ţi-aş răspunde printr-o-ntrebare : ai întinde o mînă de pămînt unor rădăcini care ar putea fi zmulse oricînd ?

— De cine ?

— De Inchiziţe.

Dansul se terminase. Se-nclinaseră unul în faţa altuia şi se depărtaseră.

După ce ascultase, destul de absent, trăcănelile despre vînătorile regale, despre vinurile pe care le bea regele şi despre felurile de mîncare pe care le mănîncă augusta lui persoană, pentru că atîta îi ducea capul sau curajul pe cei din anturajul regelui, se-ndreptase spre sere. Un pas uşor îi călcase pe urme. Nu-ntorsese capul.

Pasul i-o luase înainte. Doamna de Montemayor, văduvă bogată, rîvnită pentru averea, pentru frumuseţea şi de cîţiva şi pentru mintea ei, îi răsărise înainte, dreaptă şi hotărîtă.

— M-am gîndit, domnule. Eu îţi întind mîna despre care vorbeam, dacă accepţi, fireşte.

— Nu te grăbi, răspunsese vraciul, luat pe nepregătite de neobişnuita cerere în căsătorie.

Dar ea luase o hotărîre şi trebuia s-o ducă repede la-ndeplinire. Dacă nu i-ar fi pomenit de Inchizite, poate n-ar fi-ndîrjit-o.

Încercase cu timpul s-o convingă să-şi prefacă proprietăţile-n aur, spre binele lui Fernando şi al Eleonorei, copiii lor. Dar n-o-nduplecase. Niciodată nu se pomenise ca cineva din viţă de granzi să-şi preschimbe ave-

rea în aur. Numai ovreii strîngeau aur fiindcă aveau gînd de ducă. Dacă într-o zi Inchiziţia avea să aibă ceva împotriva contelui de Granada, vestitul vindecător, ea şi copiii aveau să-i urmeze soarta.

— I-am făcut ca să ne urmeze.

— I-am făcut...

Inchiziţia n-avea să creadă sau se va preface că nu crede că în retortele, în baloanele şi în sticlele lui cu forme ciudate se distilau doar nişte balsamuri, din buruieni şi din minerale, menite să lungească viaţa sau măcar să-i uşureze durerile. Averea soţiei lui era mare. Zadarnic le spunea celor pe care-i tămăduia să nu pomenească numele lui ; oamenii şi-l treceau unul altuia cu admiraţie şi cu teamă, făcîndu-şi uneori semnul crucii peste buze, după ce-l rosteau. Pe cei fără scăpare nu-i părăsea. Cînd nu mai aveau mult — ca să nu-şi dea seama cum se-apropie moartea — le povestea despre ţările pe care le cutreierase ca să-nveţe să cunoască oamenii şi bolile. Glasul lui evoca întinderi însorite, munţi cu zăpezi veşnice, rîuri aprige mugind umflate de ploi, vegetaţii luxuriante în care te pierzi sau buruieni chircite sub lumini nemiloase, urcînd şi coborînd, conducîndu-l pe muribund prin hăţişuri de amintiri, petrecîndu-l pînă la ultimul pas al călătoriei.

Ştia de la-nceput că într-o zi, fără să vrea, fără să ştie, avea să stîrnească ura, invidia sau neînţelegerea cuiva. Şi în ziua aceea avea să fie sfîrşitul. Iubirea nevestei, plînsetele copiilor, rugăciunile vindecaţilor n-aveau să-l scape. Inchiziţia îl pîndea. Nu-ndrăznise încă să-l înhaţe fiindcă era prea de neam, şi fiindcă nu-l denunţase nimeni. Dar ochiul ei atent se fixase de mult pe averea

doamnei de Montemayor. Ziua venise. Fusese de-ajuns ca un singur glas să strige : „Ereticul".

Fiica unuia dintre magistraţii regatului, copil unic, murise. Leacurile şi prezenţa lui neobosită la căpătîiul ei nu folosiseră. Întristat şi înfrînt, vindecătorul îşi luase burdufurile cu doctorii, îşi scosese singur calul din grajd, încălecase şi pornise în miez de noapte pe străzile pustii ale Madridului. Dar magistratul fugise pe urmele lui cu pieptul gol, cu hainele smulse, biciuindu-şi calul şi strigînd ca un nebun furios : „Ereticul, ereticul, ereticul !"

Vindecătorul ştia că-i bătuse ceasul.

În pas domol, strîngînd hăţurile, trecea cu fruntea rece de sudoare printre locuitorii Madridului ieşiţi în cămăşi albe lungi, cu făclii în mîini, şuşotind la-nceput, urlînd apoi în urma lui : „Ereticul, ereticul !". Înţepenit pe cal, vraciul asista la propriile funeralii ; cortegiul de flăcări, imens rug în mişcare, îl petrecea pe străzi. Era peste tot întîmpinat de urlete, chiar prin locurile pe unde nu trecuse magistratul ; zvonul se-mprăştiase din gură-n gură, din ureche-n ureche, din făclie-n făclie. În faţa porţilor lui, vindecătorul s-a oprit, s-a-ntors, a privit mulţimea care striga-n neştire : „Ereticul, ereticul !" S-a gîndit o clipă să le spună ceva dar repede s-a răzgîndit. Înainte de-a apuca să tragă de mînerul clopotului porţile se deschiseseră. Intrase repede şi pusese drugii pe dinăuntru. Îi deschisese soţia. Zvonul ajunsese pînă la ei. Servitorii fugiseră.

— Tu ar fi trebuit să fugi, tu şi copiii.

Soţia îl privise mustrător.

Îl aştepta îmbrăcată într-o rochie purpurie cu dantele aurii. Contele de Granada se dezbrăcă de hainele cenu-

şii şi se-mbrăcă în costumul nou de catifea vişinie cu manşete azurii, îşi puse cei mai frumoşi pantofi, cu cele mai frumoase agrafe. Cînd au să vină să-l ia, peste foarte puţin timp, voia să-l găsească în mare ţinută. Îşi mai pusese într-un sac nişte haine, frumoase şi de culori deschise. Dacă va mai avea timp să le poarte, şi dacă au să-i dea voie... Poate că da. Îl vor schingiui mult, vrînd să-i smulgă declaraţii, recunoaşteri, iscăliturí. Se uită lung în ochii nevestei.

— Sper ca voi să scăpaţi.

— Să mîncăm, răspunsese ea.

Mîncaseră vînat rece şi fructe şi băuseră Jérez.

Îl ţineau de cinci luni. Nu se-nşelase. Voiau recunoaşterea ereziei. Dar contele de Granada nu recunoştea legăturile lui cu Diavolul, fiindcă Diavolul nu exista. Nu recunoştea uneltirile lui împotriva lui Dumnezeu fiindcă Dumnezeu nu exista. N-avea de discutat decît eficacitatea sau ineficacitatea leacurilor sale. Marele Inchizitor, care nu era prost şi prin urmare nici fanatic, încercase de cîteva ori, cînd rămăseseră singuri, să-l convingă să-şi scurteze chinurile.

Dacă ar fi fost mai mulţi oameni pe care rezistenţa fizică să-i ajute să nu recunoască nişte absurdităţi, s-ar fi creat o rezistenţă împotriva Inchiziţiei, a inumanităţii ei.

— Orice putere este inumană şi absurdă, fiule, îi răspunsese Inchizitorul. Vreau măcar să recunoşti că ceea ce faci n-are nici un rost. Noi avem puterea.

— O putere care omoară oamenii pe nedrept nu vi se pare neputincioasă ?

— Şi crezi c-au să fie vreodată altfel de puteri decît neputincioase ?

Un mare prelat al bisericii catolice care răspunde prin întrebări, ca ovreii pe care-i arde pe rug !

— Puterea Sfîntului Oficiu se bizuie pe prostia oamenilor şi pe neştiinţa lor.

— Fiule, împotriva neştiinţei timpul poate aduce leacuri, dar împotriva prostiei... Crezi că peste 500 de ani n-au să mai fie proşti ?

— Au să fie, dar în altă proporţie, şi poate au să-i neutralizeze cei deştepţi.

Contele de Granada vorbea cu Inchizitorul, cînd acesta binevoia să i se adreseze ; pentru a-şi mai dezmorţi limba şi mintea peste care stăpînea doar gîndul morţii. Contele se socotea mort din noaptea cînd locuitorii Madridului îl petrecuseră cu torţe. Inchizitorul îi propunea întoarcerea la viaţă prin cîteva declaraţii şi printr-o penitenţă pecuniară faţă de Sfîntul Oficiu.

— Nu-ţi fie teamă, îţi mai rămîne ceva. Doamna de Montemayor e bogată !

Inchizitorul nici nu se gîndea că el nu-şi recunoştea erezia din alte motive decît cele pecuniare !

În aceste cinci luni Inchizitorul îl cunoscuse mai bine şi-ncepea să-l considere un fel de copil mare, încăpăţînat, trufaş şi inconştient.

— Mai ales inconştient.

— Numai copiii ştiu să moară, monseniore. Fiindcă n-au apucat să înveţe ce e frica şi laşitatea. Dacă înălţimea-voastră ar crede în Dumnezeu şi în viaţa de apoi ar trebui să-mi uşureze întîlnirea cu Dumnezeu şi cu fericirile raiului sau cu chinurile iadului. De ce vreţi să

mă aduceți din nou într-o lume pe care o socotiți doar o trecere spre lumea cea adevărată ?

— Fiule, Galileo Galilei a abjurat în genunchi și trăiește.

— Galileo a abjurat ca să poată spune ce avea de spus. Eu nu sînt Galileo pe care veacurile au să-l scuze pentru știința lui. Eu am numai conștiință.

Inchizitorul îl mai chemase de cîteva ori dar contele vraci îl ascultase fără să-i răspundă. De la întrevederea cînd i se pomenise de Galileo Galilei, vindecătorul se gîndea mereu la o țărancă din Franța, arsă pe rug cu vreo 200 de ani în urmă, fiindcă nu voise să recunoască legăturile ei cu Diavolul. Țăranca aceea credea în Dumnezeu al cărui glas îl auzise. Pe ea ar fi putut s-o ierte Dumnezeu. Ateu, vraciul era singurul său judecător. Despre Ioana din Domrémy se dusese vestea fiindcă își apărase țara cu arma în mînă. Vindecătorul socotea că și el își apără țara. Despre el n-avea să știe nimic posteritatea. Numele lui, împreună cu al sutelor de mii de victime ale Sfîntului Oficiu, avea să figureze în vreo hîrtoagă pe care, poate, vreun curios avea s-o răsfoiască, așa cum ar răsfoi listele de morți din vreun război oarecare, cu indiferența pe care timpul o așterne peste toate rușinile istoriei. El trebuia să moară pentru că războiul lui era pierdut. Pe țăranca franțuzoaică o părăsise, de bună seamă, dorința de-a mai trăi într-o lume în care mintea și credința ei nu-și aflau locul. Vindecătorul trăise ca să vindece. Dacă alegea viața, tot n-ar mai fi putut vindeca. Dar i-ar fi rămas copiii, soția. Și ceasurile de singurătate ? Avea conștiința că libertatea lui depindea de alții, că deci nu exista. Toți au să-l considere

un exaltat şi un trufaş, un fel de copil încăpăţînat. Aşa înţelegea el să-şi apere libertatea. Bănuia că promisiunile Inchizitorului erau mincinoase. Dorea recunoaşterea, după care, fără să se ruşineze, l-ar fi trimis pe rug. O putere care nu se teme de prima nedreptate se teme cu atît mai puţin de-a doua, de-a treia. Voia să-ndure numai moartea pe care tot avea s-o-ndure într-o zi, nu şi ruşinea şi păcăleala. Şi chiar dacă Inchizitorul nu mintea, el alesese. Ar fi vrut ca eliberarea să-i vină cît mai repede, ca să n-aibă timp să-l încovoaie vreun gînd necugetat.

Magistratul, mustrat de cuget, încercase prin daruri să îmbuneze Sfîntul Oficiu în privinţa vraciului, asupra căruia, fără nici un temei, el, părinte înnebunit de moartea singurului copil, azvîrlise anatema. Inchizitorul, la care obţinuse o audienţă, în urma „sensibilizării" suplimentare a unor înalţi prelaţi, îl privise cu un zîmbet milos şi dispreţuitor. I se părea mai nebun acum decît atunci, fiindcă altfel n-ar fi umblat să scoată din apă piatra cu care tulburase undele. Îi acordase doar o întrevedere cu vraciul, dar acesta refuzase să-l primească fiindcă pentru el disperarea nu-i justifica pe denunţători.

Timpul trecea.

Contele ceruse să fie înfăţişat Inchizitorului. Îl rugase să-i comunice data arderii, ceruse un costum nou pentru ziua aceea după cum şi îngăduinţa de a-l vedea pe magistrat.

Trecuseră două săptămîni. În sfîrşit astăzi îi aduceau costumul ; deci astăzi. Gardianul îl anunţă că magistratul aşteaptă să intre

— Întîi să mă-mbrac.

Își potrivi cu grijă manșetele de dantelă albă, își încheie încet nasturii, își schimbă pantofii, cărora le prinse agrafele celor vechi, înverziți de umezeală. Se pieptănă, acoperindu-se cu haina veche, ca să nu-i rămînă fire de păr și de mătreață pe umeri.

Acum îl putea primi pe magistrat.

Magistratul îl privi mai întîi uimit apoi îi ceru iertare cu vorbe întretăiate. Îi tremura bărbia.

— Iertați-mă, domnule, iertați-mă, îmi pare atît de rău și mi-e atît de milă de dumnevoastră.

Contele ridică o sprînceană. Magistratul spusese tocmai vorba pe care n-ar fi trebuit s-o spună. Contele se gîndi însă că e nevoie de multă iertare.

— Te iert. Te iert. Să-ți pară rău, dar milă să-ți fie de fricoși și de persecutori. Numai de ei.

Cu un gest scurt, seniorial, îi arătă ușa.

Rămase drept în hainele lui albastre, cu manșete de dantelă. Aștepta. Drumul așteptării se scurtase. Afară băteau tobele. Tresări. O undă de neliniște și de teamă îl stăpîni o clipă. Repede îi veniră în minte două nume : Galileo Galilei și Ioana din Domrémy. Îl îndepărtă pe cel dintîi și-ncepu să-l rostească încet pe-al doilea.

Tobele băteau mai departe.

indiferență

Nu mai folosea la nimic. Nu mai avea nevoie de hîrtie. Tot n-avea să-l mai dea-n judecată. Îi purtase cu vorba de luni de zile. Că le face azi, că le face mîine. Mai bine l-ar fi dat în judecată de la-nceput. Mai bine drumurile astea le-ar fi făcut la tribunal. Le păpase banii și gata. Așa era norocul lor. Toți copiii oamenilor fac vărsat, gîlci, scarlatină și nu mai mor ; al lor murise. Toată lumea găsește un tîmplar ca lumea care să-i facă

uși și cercevele, numai ei dăduseră peste un hoț. Acum degeaba. Gîndul i se-nmuia, voința-i era vlăguită, pleoapele-i atîrnau grele. Ce somn îi e ! De cîte ori se duceau, o dată pe săptămînă de două luni încoace, se-ascundea. Făceau în fiecare săptămînă patruzeci de kilometri pe jos. Și el se ascundea. Ieri îl rugaseră pe contabil să le scrie hîrtia. O porniseră la trei din noapte spre oraș, ca să nu-i apuce căldura pe drum. Mai bine să stea s-aștepte, să fie ei primii.

Mergeau tăcuți și fără grabă. Din cînd în cînd Nicolaie aprindea cîte o țigară, scuipa și ofta, sau zicea : „frumos porumb, frumos grîu", cu glas scăzut. Se uita și ea și dădea din cap. Și iar mai mergeau cîțiva kilometri. N-auzeau decît scîrțîitul asfaltului sub tălpile goale. Se-ntîlneau ici colo cu cîte o căruță ori cu cîte un car ; prin sate îi mai lătra cîte-un cîine care-ntîrziase pe la poartă. Cînd se lovea de cîte o piatră, Nicolaie și-aducea aminte de ce plecase el de-acasă la vremea aceea și-njura cu glasul scăzut : „Dumnezeii lui de pezevenghi, cum ne poartă el pe drumuri".

— Trebuia să nu dăm banii fără hîrtie și fără martori.

— Și dacă-i dădeam cu hîrtie și cu martori parcă nu era tot una ! Tot la judecată-am fi ajuns.

— Nu era tot una. Dacă-i dădeai cu hîrtie și cu martori trebuia să recunoască. Acum poate să nu recunoască.

— Lasă-mă femeie-n pace și taci o dată. I-am dat, i-am dat. Acum ce s-o alege.

— Păi tu deschiseși vorba.

Nicolaie scuipa și-și aprindea o țigară.

Așa erau toate drumurile și la dus și la-ntors de două luni încoace.

Și iar mergeau. Treceau prin sate, îi mai lătra cîte-un cîine, se mai întîlneau cu cîte un creștin mînat și el de-acasă cine știe de ce nevoi. Uneori făceau cu mîna cîte unui camion, să-i ia și pe ei pînă la oraș.

De data asta nu se-ntîlniseră cu țipenie de om, nici cîinii măcar nu-i lătraseră. Mergeau și mai posomorîți. Ea fusese toată ziua la săpat iar el la coasă. Și cum făcuse nici el nu știa, da-și înfipsese vîrful fierului în două degete de la piciorul stîng. Pusese sare, se legase strîns. Sîngele se oprise dar îl durea rău de tot.

— Să lăsăm, măi omule, să mergem altă dată, că n-o fi sfîrșitul pămîntului.

— O fi, n-o fi, am zis că merg, merg.

Erau la jumătatea drumului. Îi părea rău că plecase. Îl durea piciorul și-i zvîcnea carnea pe lîngă unghii, vinele i se umflaseră, glezna parcă-i era dospită. Îl treceau sudori reci. S-ar fi așezat pe marginea drumului să se mai odihnească niței dar îi era teamă că pe urmă n-are să mai poată călca-n picior și nici nu voia s-o audă pe nevastă-sa bodogănind :

— „De, dacă nu ți-aș fi spus. Parcă acum era sfîrșitul pămîntului !“ și cîte și mai cîte pe care le spun femeile cînd au și ele cîteodată dreptate.

N-avea chef s-audă nici o vorbă. Dac-ar fi putut pune capul jos și să nu mai fie nevoie să se scoale pînă n-o avea chef. Să poată să stea și el așa după pofta inimii. Să dea dracului și munca și ușile și cercevelele alea și pe nemernicul ăla de tîmplar. Să-i dea dracului pe toți,

mamă, tată, frați, surori, nevastă, ăi doi copii de-i mai rămăseseră, pe toți.

Și picioru-ăsta ! Dac-ar putea să-l taie. S-ar așeza jos, s-ar întinde în pădurícea de salcîmi, peste șanț, ar bea o ciutură de apă rece și-ar sta cu fața-n sus să se uite la stele. Se gîndi iar că pe urmă n-ar mai putea pune picioru-n pămînt. La ce-ar fi spus nevasta se gîndi mai puțin. Cum o fi să n-ai nici o grijă ? O fi careva să n-aibă nici o grijă ?

Ce rău îl doare. I se strecoară-n vine o gînganie cu cuțite-n ghiare. Cum o fi să nu te doară nimic, să nu-ți fie foame, să nu-ți fie sete, să nu-ți fie nimic ? Simțea cum îmbătrînește, cum i se adîncesc ochii-n fundul capului, cum i se usucă și îi atîrnă pieile ; cămașa, pantalonii și izmenele atîrnau pe el.

Camionul îl izbi și trecu mai departe. Femeia-ncepu să țipe. El avu putere să se-ntrebe doar dacă șoferul îl văzuse căzînd. Se uită după camion cu ochi de cîine hămesit și fugărit, apoi se așeză încet pe marginea șoselei, cu capul răzimat de-o grămadă de pietriș. Era o zdrean̦ță din care se scurgea sîngele. Stelele se-mpleticeau ca bete, luna nouă alerga printre ele și le punea piedică. Femeia țipa într-una. N-o auzea nimeni. Trei mașini opriseră la semnele ei dar nimeni nu voise să-l ia ; dar fiecare promisese s-anunțe în oraș Salvarea.

„Să nu le murdăresc mașina" avusese el putere să se gîndească.

Fiecare dintre mașini plecase în blestemele femeii. Îl legase strîns cu șorțul dar șiroia și șorțul de sînge. Pe urmă-și scosese fusta și bluza. Stătea-n cămașă-n mij-

locul drumului și striga-ntr-una, făcînd semne cu mîinile. Au mai trecut două mașini, una nici n-a oprit, cealaltă se temea de pete. Dar și asta avea să anunțe Salvarea. I se răceau mîinile, i se răceau și ochii. Stelele se treziseră, stăteau nemișcate, dar se depărtau și se-ntunecau. Piciorul nu-l mai durea. Murea, sigur murea. Se gîndi s-o strige pe nevastă-sa și să-i spună ceva, pentru copii, pentru bătrîni, și-n privința ușilor și-a cercevelelor ălea, dar se răzgîndi. Gîndurile fugeau. Numai în ochi rămîneau stelele depărtate și reci. Nu-i era frică. Nu-i era nimic. Femeia azvîrlea cu pietre în rarele mașini pe care nici nu mai încerca să le oprească. Ar fi vrut să-i spună să se potolească, dar îi era greu, era zdrobit de oboseală. Ce bine e să poți sta așa, dar... Încercă să ridice capul. Simți o dîră călduță care se scurgea pe lîngă ureche. I se păru că mai aude un fîșîit ușor. Nevastă-sa izbise iar cu pietre.

Femeia se-apropie, se uită să vadă ce-ar mai putea să-i pună pe față, ca să nu vină muștele spre ziuă. Îi închise ochii și-i lipi hîrtia pe care i-o trăsese din buzunar. Îl întinse alături de pietriș și-i puse mîinile pe piept.

Treceau mereu mașini, n-aveau decît să treacă. Era atît de obosită. Dacă n-ar fi plecat de-acasă. Îi spusese de-atîtea ori. Așa fusese să fie. Îl trăsese ața la moarte. Și ea ce să facă acum ? Se-ntoarse și vru să-l întrebe pe bărbatu-său. Uitase o clipă. Nu-i era frică. Era obosită. Parcă toată viața umblase pe jos. Să poți să te-ntinzi pe pămînt și să n-ai nici o grijă. Nici să mănînci, nici să bei, nici haine, nici copii, nici pămînt, nimic. Cum o fi ?

Femeia se răzimă de grămada de pietriș, își sprijini brațele pe genunchi și-și culcă obrazul pe ele. Să nu-ți mai fie nimic. Cîtă oboseală !

Spre dimineață Salvarea găsi pe marginea șoselei bărbatul mort, năclăit în sîngele încă lipicios, cu o hîrtie scrisă pe față iar femeia dormind adînc cu capul culcat pe genunchi.

Împlinise 12 ani. De mică o crescuseră niște rude. Părinții, pe care nici nu și-i amintea, muriseră de tifos cînd avea ea patru ani. O luase o verișoară de-a mamă-si. Mătușii ăsteia îi muriseră apoi amîndoi copiii. Și deodată, ca și cînd ea ar fi fost vinovată, mătușa și unchiul n-au vrut s-o mai țină. De-atunci încoace Manina colinda pe la toate neamurile, colo o lună-două, dincolo alte două-trei. Nu-și dădea seama de ce nu se

găsește niciunul care s-o ia pentru totdeauna-n casa lui. Nu supăra pe nimeni, fiindcă părerile nu și le spunea niciodată. Cînd era prea amărîtă, se-ascundea în colțul ei de trecere, din casa care o adăpostea vremelnic, își punea așternutul în cap și plîngea. Zi cu zi ajunsese tot mai tăcută și tot mai tristă. Simțea că nici unei rude nu-i mai face plăcere s-o vadă. În toamnă, rudele ținuseră un fel de consiliu de familie și așa ajunsese ea la internat. Nici acolo nu se schimbaseră prea mult lucrurile. Toate colegele se uitau la ea ca la un fel de oaie rîioasă. Ele stăteau la internat fiindcă nu erau din oraș, dar ca cineva din oraș să vină să stea acolo și nici măcar un pachet să nu primească și nici măcar o rudă să n-o invite la masă duminica, ce fată o fi și asta ? Manina nu încercase să se apropie de nimeni. Trăia la internat în aceeași muțenie ca și-n familia ei atît de numeroasă și-atît de puțin primitoare.

Doamne, cum mai e făcută și lumea asta ! Mănînci, înveți, te culci, te duci cîteodată la cinema. Și nimănui nu-i pasă de tine. Colegele știu numai să te-ntrebe cîte ceva despre lecții sau să se plîngă de părinți. Părinții. Cum or fi părinții ? Ca celelalte rude ? O fată mai mare căreia-i murise mama cu doi ani în urmă plînge și-acuma cînd și-aduce aminte de ea... Manina nu poate să plîngă fiindcă n-a pierdut nimic ; ea așa s-a trezit pe lume.

Se uita uneori pe fereastră și se gîndea la ce-nvățase la istorie, la geografie, la casele prin care trecuse, la vorbele pe care le auzise. Vecinele ei de pat se certau acum pentru o perie de pantofi.

— Ţi-am spus de o mie de ori să nu-mi mai iei peria.
— Şi Manina ţi-o ia şi nu-i zici nimic.
— Manina n-are părinţi.
Manina tresări.

Chiar cînd avea gulerul necălcat, pantofii nelustruiţi, sau vreun caiet neîmbrăcat, ei nu-i făcea nimeni observaţie. Da, ea n-avea părinţi.

Îşi aduse aminte de unchiul Nicu pe care-l enervase o dată. Sărise ars de pe scaun, dar se aşezase numaidecît la loc : „Dacă n-ai fi orfană, ţi-aş arde două perechi de palme, să le ţii minte !".

De ce să te trateze lumea ca pe-un ciung, ca pe-un olog fiindcă n-ai părinţi ? Uneori se gîndea cu ciudă la părinţii ăştia ai ei care-o făcuseră şi pe urmă se-apucaseră aşa de-o dată să moară amîndoi. Cum or fi fost ? Ca unchii, mătuşile, verii şi verişoarele ? Atunci n-a pierdut cine ştie ce. Trecuse prin casele tuturor rudelor, dar în nici una nu i-ar fi plăcut să se mai întoarcă. Într-una singură, în casa în care trăiseră bunicii, ca să se mai urce din cînd în cînd în pod. Încolo toate casele erau la fel : aceleaşi certuri tocmai cînd se pune masa, ca să-nghiţi cu noduri, aceleaşi observaţii făcute servitoarei tocmai în ziua ei liberă cînd se pregăteşte să meargă la plimbare, la fel peste tot, peste tot.

Numai în pod era bine, linişte ; doar cîte-un greier ţîrîia din cînd în cînd. Nu văzuse niciodată un greier, dar şi-l închipuia ca pe-o gînganie oropsită, un fel de orfan în lumea gîngăniilor. În pod mai erau într-o ladă cîteva rochii de-ale bunicii, lungi, cu coadă. Aşa se purtau pe vremea lor. Le scutura de naftalina prin care moliile tot le mîncaseră şi se-mbrăca în ele, făcînd de cîteva

ori înconjurul podului. Pe urmă, erau ziarele vechi cu hîrtie îngălbenită şi uscată, care foşneau ca frunzele. „Doamnelor, mîncaţi numai pîinea Gagel, hrănitoare, gustoasă ; nu îngraşă". „Tinere perechi, pentru căsătoria voastră, adresaţi-vă negreşit magazinului Sora". „Domnul şi doamna Colonel Gigîrtu au plăcerea să anunţe căsătoria fiului lor Gheorghe (Gigi) cu d-ra..." Şi ceva ciudat, un nume care o fascinase, pe care-l învăţase pe dinafară : „Maruhigonigashikuni", numele unui prinţ japonez. I se părea un fel de descîntec. Şi-l spunea în gînd de foarte multe ori, dar nu reuşise niciodată să şi-l închipuie pe omul care ar purta un astfel de nume. Şi ilustratele bunicii, primite la baluri : „Frumoasei domnişoare Eufrosina Pateli. Din partea unui adorator". Pe toate ilustratele astea se lăfăiau nişte cucoane frumoase, durdulii, rumene, cu cîte un evantai desfăcut, cu un căţel sau cu un buchet de flori în braţe, sau stînd alături de un domn căruia-i rîdeau cu capul aplecat pe umăr, arătînd un şir de dinţi perfecţi. Le ştia pe dinafară, dar mereu urca în pod. Aici era împărăţia ei. Nu supăra pe nimeni. Ore-n şir se cufunda în închipuirea unei lumi trecute pe care nimeni nu mai voia s-o stăpînească. Era, într-un fel, ca la orele de ştiinţe naturale. Doamna aducea un ierbar cu plante presate, fetele şi-l treceau din mînă-n mînă. Ei nu-i venea de loc să creadă că plantele acelea uscate au avut vreodată viaţă şi că romaniţa sau macii din ierbar sînt tot una cu cei din carte, de pe cîmp.

„Manina la masă" sau „Manina, n-ai văzut foarfeca mare sau cuţitul sau..."

Se găsea totdeauna un glas care s-o trezească.

Podul semăna cu ştiinţele naturale.

Da, ştiinţele naturale. Acolo iubise ea pentru prima oară pe cineva.

Fetele de vîrsta ei toate iubeau pe cineva, cîte o profesoară, o pedagogă, o colegă. Îi cumpărau mărţişor de 1 martie, cadou de ziua ei, îi scriau bileţele, o aşteptau, o conduceau. Ea nu iubise pe nimeni pînă la profesoara de naturale.

— Raicu Manina.

— Prezent.

— La lecţie.

Nu ştiuse lecţia.

— De ce n-ai învăţat ?

Nici un răspuns.

Profesoara răsfoise catalogul.

— La matematică un patru, la chimie un cinci, la fizică un cinci. Ştii ce, spune-i mamei tale să vină să stăm de vorbă.

— Doamnă, ea n-are părinţi, se grăbise să răspundă o premiantă.

— Mda. Atunci, Manina, după ore să vii să stăm de vorbă.

În fiecare duminică o invita la masă.

— Nici nu ştii ce plăcere le face nepoţilor mei să vă jucaţi împreună.

Manina ştia că nepoţii sînt poftiţi numai ca să nu se simtă ea stingheră. Ea văzuse pînă la 12 ani destui oameni făcînd pomană, dar nimeni nu ştia s-o facă mai frumos ca doamna de naturale. După ce se jucau, după ce alergau prin casă şi prin curte, şi dădeau totul

cu dosu-n sus, nepoţii se duceau acasă. Rămînea ea cu doamna.

— Manina, acum face fiecare ce vrea.

Doamna citea sau tricota sau asculta radioul. Iar ea făcea de obicei cam acelaşi lucru, dar fiecare în alt colţ al odăii, fără vorbe, fără întrebări.

Pentru Manina, doamna de naturale era primul om care ştia să tacă.

— Dacă nu vrei, să nu-mi spui nimic.

Şi ea nu-i spusese, deşi se simţise obligată să-nceapă.

Ea o-ntrebase o singură dată pe doamna cine era-n poza de pe cămin : băiatul şi bărbatul meu. Băiatul a murit, bărbatul m-a lăsat. Doamna ridicase din umeri.

Manina trăia restul săptămînii cu gîndul la duminică.

De la un timp însă doamna se schimbase, era neatentă la lecţii, uita mereu ce spunea şi iar o lua de la-nceput.

Ultimele două duminici n-o invitase.

Maninei i se tăiaseră picioarele cînd îşi luase rămas-bun sîmbătă şi nu auzise „atunci mîine ne vedem, da ?"

Cu ce o supărase ?

Şi mai trecuse o săptămînă şi iar o duminică şi tot n-o invita.

Cu ce o supărase ?

Azi dimineaţă înainte de oră a chemat-o.

— Manina am să-ţi spun ceva. Am luat o hotărîre.

Manina nu mai respira. Îşi închipuia ea cam ce hotărîre.

— Eu sînt singură, tu eşti singură. Te iau la mine. Şi-acum, hai în clasă. Ei, copii, să-ncepem lecţia.

Niciodată n-o văzuse pe doamna mai vioaie. Va să zică n-o mai invitase ca să vadă cum e fără ea ! Îi venea să se repeadă la catedră s-o sărute, să-i mîngîie obrajii, părul cărunt, pantofii.

O trecea un val de căldură şi de bucurie, da, aşa trebuie să fie bucuria.

— Copii, pînă acum am învăţat toate animalele ; ei, care credeţi voi că este, dintre toate, animalul perfect ?

Urmase şoşoteala, consultaţiile de la ureche la ureche.

Doamna îi zîmbea Maninei.

Manina nu răspundea niciodată neîntrebată.

Cuprinsă de valul acela de bucurie, de duioşia din ochii doamnei, răspunse pentru prima oară neîntrebată ; un singur răspuns i se părea posibil :

— Leul.

— Nu, Manina, omul, sunase blînd răspunsul doamnei.

Zîmbetul Maninei pieri.

— Atunci de ce mai este leul regele animalelor ?

Doamna ridicase din umeri. „Băiatul a murit, bărbatul m-a lăsat" îi suna în minte un alt răspuns.

Un surîs ca o floare de ierbar le încremeni la amîndouă pe buze.

Aşa-ncepea cea dintîi bucurie.

muriseră de mult

Era un om curajos şi lucid. (Cînd îşi analiza acţiunile sau gîndurile, Veronica îşi atribuia numele întregii specii.) Nu plîngea după morţi şi se străduia să nu sufere pentru vii. Tristeţea, care o copleşea din cînd în cînd, era rezultatul unor amărăciuni stratificate cărora nu încerca să le stabilească o dată anume. După ce lua o hotărîre se simţea totdeauna uşurată şi cu mintea limpezită. Acum simţea un gol şi o mare tristeţe.

Stătea liniştită la masă şi se uita la bărbatu-său care mesteca nervos în ceaşca de ceai. Pentru ea, liniştea, în primul moment, era o atitudine comandată care apoi se instala solid şi nu se clintea oricît de grele ar fi fost lucrurile pe care avea să le spună sau pe care avea să le asculte. Puţin mai înainte bărbatu-său îi spusese că are calmul unui inchizitor. Cu glasul cel mai firesc, însoţit de o atitudine la fel de firească, îl anunţase că se despărţea de el. El crezuse la început că glumeşte. Ea nu vrusese să-i spună ce anume o determinase. „Dacă cineva ajunge la asemenea concluzie nu cred că are rost să-i expună partenerului lista de motive. Între cei doi parteneri lucrurile nu mai pot fi îndreptate." Bărbatu-său nu era permeabil la asemenea argumente prezentate în racursi. Nu era cu putinţă ca nişte oameni care nu-şi făcuseră nici o nedreptate unul altuia să se despartă fără cauze plauzibile.

Veronica se încăpăţînase. Nu voia să-l menajeze pe bărbatu-său şi nici pe ea. Dar explicaţiile i se păreau fără rost. Ei doi, în legătură cu ei doi, nu mai aveau ce să înveţe din ele. Bărbatul vrusese cărţile pe masă. Veronica îl rugase să se aşeze, îi întinsese un pachet de ţigări, bricheta şi scrumiera. Îi ceruse s-o asculte ca pe un actor la un recital.

Bărbatul respectase convenţia. Din cînd în cînd, în întunericul tot mai des din cameră, ţîşnea flăcăruia brichetei, apoi se vedea clipind roşu, capătul aprins al ţigării.

Ţinîndu-şi mîinile reci una peste alta, în poală, Veronica îşi începuse povestea.

Cu paisprezece ani în urmă, un băiat şi o fată se cunoscuseră la facultate, se iubiseră, se luaseră. Nici unul nu avea ce să-i ierte celuilalt. Trupurile lor tinere şi frumoase se iubeau, minţile lor deschise cărţilor, muzicii, avînd aceleaşi gusturi, căutînd aceleaşi valori, se înţelegeau şi se completau. Trăiau intens voluptatea acestei completări, plăcerea de a-şi fi de folos unul altuia. Erau în stare să caute unul pentru altul zile întregi prin dicţionare după un cuvînt, prin autori prăfuiţi după un citat. Simţeau nevoia să citească aceleaşi cărţi, să asculte aceeaşi muzică, să vadă aceleaşi locuri şi aceiaşi oameni, cît mai puţini şi care să le fie prieteni. Viaţa dinainte de a se fi cunoscut li se părea o epocă biologică în care sufletul lor în stare larvară aşteptase apariţia celeilalte jumătăţi pentru a se desăvîrşi. Viaţa dinainte de a se cunoaşte li se părea un timp pierdut. Erau săraci şi modeşti. Îşi împodobeau pereţii camerei cu desene decupate din reviste pentru copii, desenau raţoi şi căţei pe cuvertura de in cenuşie care le acoperea patul îngust şi incomod. Prietenii veneau la ei ca într-o oază a înţelegerii şi a unităţii. Erau deştepţi şi se iubeau frumos. Îşi sorbeau suflarea şi-şi căutau mîinile pe tăcute. Doar din cînd în cînd îşi spuneau încet la ureche „da", urmare a unui dialog nerostit.

Fericirea lor se datora minţii lor neobişnuite. Aşa credeau atunci. Încă nu începuse ambiţia să le dea tîrcoale. Citeau uneori seara gazetele literare, îi emoţiona tot ce găseau frumos şi rîdeau cu inimă bună de tot ce era ridicol. Apoi, lui îi venise ideea că ar putea face mult mai bine chiar şi decît ceea ce era mai bun ; şi făcuse. Producătorul modern neproducînd doar pentru necesităţile lui

şi ale familiei lui, are nevoie de un consumator. Consumatorul nu cumpără direct de la cumpărător ci prin intermediul unei publicaţii. Publicaţia reprezintă un punct de vedere care ţine de o modă. Producătorul trebuie să ţină seama de cerinţele acelei mode.

La început, Andrei era producătorul care producea din nevoia de a produce. Cînd se întorcea acasă cu „produse" refuzate, ca neconforme gustului publicaţiilor, rîdea cu poftă, povestindu-i Veronicăi ce modificări i se ceruseră. Rîdeau din toată inima şi-şi vedeau mai departe de treabă. Dar de la un timp Andrei se posomorîse. Nu-l mai mulţumea să fie şi producător şi consumator. Avea nevoie de un public şi de o confirmare. Lucra asiduu şi disciplinat. Mergea tenace „să-şi plaseze marfa" şi, tenace, refuza orice sugestii de modificare. După doi ani reuşise să publice. În cei doi ani uitase să mai rîdă cu voie bună. Rîdea ca să-şi bată joc. Au plecat din camera strîmtă cu desene decupate din reviste pentru copii. Au lăsat în ea patul îngust şi incomod, împreună cu liniştea extatică a corpurilor lor. S-au mutat într-o cameră spaţioasă, cu pereţi curaţi, pe care au atîrnat două gravuri. Peste şase luni şi-au cumpărat un covor.

Nu era destul să publici, trebuia să te afirmi. Să dovedeşti că eşti cineva. Prima concesie fusese perfidă : se tăiase ceva dintr-o nuvelă, din motive de spaţiu. Veronica se întristase ca la vederea unui invalid. Mult mai mult s-ar fi bucurat să nu apară nuvela deloc. Se ţinuseră de mînă şi oftaseră fără o vorbă. La fiecare mutilare ulterioară, protesta şi spunea că dacă ar fi vorba de ceva scris de ea n-ar admite niciodată asemenea concesii. Pentru prima oară Andrei îşi ieşise din fire. Era uşor să judeci din

afară. La urma urmei era stăpîn pe munca şi pe semnătura lui. „Vezi să nu ţi-o terfeleşti". Cu asta discuţia se încheiase. Îi spunea de fiecare dată tot ce ea n-ar fi făcut dacă ar fi fost în locul lui. Fără enervare, şi fără participare : constata. El era din ce în ce mai absorbit de gîndurile lui, de realizarea lor şi de aspectul material al acestei realizări. Acum aveau o casă frumoasă, tablouri, covoare, porţelanuri, argintărie şi cristaluri. Nu mai aveau prieteni, aveau amici, relaţii. Nu mai aveau timp pentru prieteni, trebuia să se frecventeze cu oameni care le puteau fi utili. Pe ea schimbările astea nu o entuziasmau, o oboseau. Pe faţa lui citea dorinţa încăpăţînată de a demonstra. Obiectele rafinate care-i înconjurau nu reprezentau pentru el o necesitate, o ambianţă în care să se reculeagă şi să se regăsească ci posibilitatea de a se evalua în bunuri materiale. Din aceeaşi încăpăţînare a etalării mergea prin restaurante mari şi mînca feluri scumpe, stropite cu vinuri rare. Nu uita să umilească niciodată pe cei care-l umiliseră cînd era „mic". Ceafa lui, care se îngroşa şi făcea o cută hotărîtă peste guler, arăta aceeaşi încăpăţînare ca şi ochii pe care şi-i micşora cu dispreţ. El era cineva şi toată lumea trebuia s-o afle, s-o ştie. Avea ceva de spus şi ca s-ajungă să spună acest ceva trebuise să facă o mulţime de concesii. „Ai grijă să nu uiţi ce ai de spus pînă s-ajungi să poţi spune", zisese o dată Veronica. Acum făcea concesii pe care nimeni nu i le mai cerea. La început ea cheltuia banii cu grijă, de parc-ar fi fost împrumutaţi. Apoi se pornise să-i cheltuiască cu voluptate. Banii cîştigaţi de el, pe care nu-l mai iubea, de ale cărui fapte n-ar mai fi roşit. Nu poţi spune că ştii cine e un bărbat dacă nu-i cunoşti nevasta. Ea aşa

crezuse cîndva. Se gîndea în ce măsură ar putea cineva trage vreo concluzie asupra bărbatului ei cunoscînd-o pe ea. El era un oportunist inteligent şi foarte talentat. Uneori avea accese de nonconformism cu care, bănuia ea, încerca să-şi creeze iluzia sincerităţii, lui, ei, celorlalţi. De mult nu-i mai cerea sfatul, nici măcar ca pe un vot consultativ. Ea citea ce scria el, fără comentarii. Şi cheltuia banii pe rochii, pe parfumuri, pe tot ce putea s-o facă mai frumoasă şi s-o pună în valoare. Trăia grăbit şi febril o viaţă fără bucurii. Nu mai credea în nimeni. Îi era greu să trăiască alături de un bărbat pe care nu-l mai iubea şi nici nu-l mai stima. Viaţa ei i se părea un eşec, o viaţă trăită pentru cei din jur. Încercase să se amăgească. Avusese doi amanţi, în speranţa că o vor despăgubi de golul unei existenţe fără noimă. O făcea doar ca să aibă impresia unei taine. Ieşise dezamăgită şi săracă din aceste aventuri. Fiindcă nu iubea. Nu mai avea încredere. Cei doi se purtaseră cu ea cum s-ar fi purtat cu orice cucoană plictisită, care vrea unele mici divertismente într-o viaţă prea îmbelşugată, sătulă de prea mult bine. Chiar dacă ar fi găsit vreun om pe care să-l iubească, nici această nouă iubire n-ar fi putut s-o despăgubească de viaţa alături de celălalt în care nu mai credea.

Cînd încerca uneori, prietenește, să-i atragă atenţia bărbatului ei asupra unor lucruri care nu-i plăceau, el îi răspundea invariabil: „nu uita că trebuie să trăim, şi vreau să trăim bine!" Ea nu mai avea de mult tragerea de inimă să-i demonstreze că bine nu înseamnă totdeauna şi frumos. Se îndepărtase de el, cauza lui nu mai era şi cauza ei. Ştia că şi ea era vinovată. Nu se îm-

potrivise cînd era încă timpul. Nici fizic nu-l înconjurase cu căldura care l-ar fi făcut să vadă că nu era singur, că răspundeau amîndoi de faptele lui. N-avusese forţa, nu voise s-o aibă. Nu fusese un asociat cinstit. Un asociat cinstit nu spune niciodată : „fă cum crezi" !

Acum se despărţea de el fiindcă obosise. Nu era vanitoasă şi i se urîse să ducă o viaţă searbădă, de dragul aparenţelor. Voia să-l pedepsească pentru toate dezamăgirile. Se mărita cu altul care poate nu era cu nimic mai bun. Avea un singur avantaj : era obscur şi era altul. Va trece măcar un an pînă să-l cunoască bine, va avea un an de noutate. Şi avea şi satisfacţia de a-şi umili bărbatul, părăsindu-l pentru un oarecare.

„Înţeleg să mă laşi pentru ştiu eu cine, dar pentru un asemenea individ". Din zîmbetul ei ghicise că tocmai de asta făcea acest schimb neechivalent, revelator pentru toată lumea. Pentru ea nimic nu mai preţuia nimic. Nu mai avea familie, n-avea nici o obligaţie faţă de nimeni şi singurătatea asta îi dădea un fel de putere tristă. Şi nu se temea de nimic — cea mai mare putere. Putea muri oricînd pentru că socotea că nu avea ce pierde. Din toate dorinţele de altădată îi rămăsese una singură : să ducă o viaţă în care să simuleze cît mai puţin. Bărbatul îi atrase atenţia, rupînd convenţia tăcerii, că simulase destul de puţin şi pînă atunci şi îi cită numele celor doi.

Se grăbea. Asta ţinea tocmai de efortul simulării. Nu-i făcuse nici o plăcere. O făcea fiindcă apucase s-o facă ! S-o fi lăsat atunci. Ar mai fi putut crede că mai însemna ceva pentru el. „Pentru tine nu exişti decît tu şi faima ta !"

„Şi dacă te-aş ruga să rămîi ?"

„Să rămîn ?"

„Fiindcă mi-ar fi greu fără tine !"

„Am avut anumite scrupule : am aşteptat s-ajungi la gradul de oportunism de la care-ncepi să te dispensezi de oricine. Nu mai ai nevoie de nimeni, poţi fi sigur de asta !"

„Ce ţi se pare atît de insuportabil lîngă mine ?"

„Tu. Mi-e foarte greu să mă mai apropii de tine. Nu ştiu să mint decît cu vorba. Nu mai vreau de la viaţă decît linişte. Am obosit. Am îmbătrînit privind ascensiunea ta."

„Ascensiunea mea era şi a ta."

„Nimic nu se poate împărţi cu nimeni."

Îşi dădea seama şi ea şi el că nu mai era nimic de spus. Cel puţin dacă se despărţeau cineva ar mai putea să-i ia drept nişte fiinţe vii, cu care să-nceapă ceva. Pentru ei doi se sfîrşise şi începutul şi sfîrşitul. Muriseră de mult.

În cameră se făcuse întuneric. Numai ţigara clipea din ochiul ei roşu, inutil semnal de alarmă care nu mai avea pe cine preveni.

Cunoscuții îl invidiau pentru norocul lui în toate. Cum terminase Institutul îl angajase un teatru din București. Cam în același timp îi murise un unchi și-l lăsase într-un apartament confortabil, pe o stradă liniștită, cu miros de tei și de salcîm, și numai la cinci minute de centru. Nu era bărbat frumos, dar înalt, bine legat, cu mers sportiv, atrăgea atenția. Fața îi era puțin cam moale, cu ochi feminini, cu gene prea lungi și întoarse. Asta

nu-l împiedica să placă femeilor. Nu făcea pe cuceritorul și nici nu alerga după fuste. Dacă însă pica ceva la așternut nu dădea cu piciorul. Dragostea, pentru că nu știa să-i zică altfel, era legată mai mult de anotimpurile reci. Primăvara și vara prefera pingpongul, tenisul și canotajul. Iarna, după o carte citită, după un disc sau o bandă ascultată, cînd cădeau fulgii prin fața ferestrelor, sau toamna, pe vreme posomorîtă, după ce termina de-învățat un rol, îi plăcea să-și odihnească ochii pe o față, frumoasă dacă se putea, să-și culce capul pe o piele moale cu miros îmbietor. Era o bucurie pașnică și domoală. Și el era pașnic. Îi era urîtă violența. Dorea numai tovărășia unor femei care să aibă simțul măsurii, a ceea ce se cade, care să vină și mai ales să plece la timp. O singură dragoste violentă avusese, urmarea — căsătoria, sfîrșitul — divorțul. Nevasta se-ndrăgostise de un prieten, june prim. Bărbatul conjugal juca numai compoziție. Acum zîmbea cînd își aducea aminte cît suferise găsind scrisoarea de despărțire pe masă. El băgase de seamă, dar, răbdător, preferînd să se prefacă decît s-o piardă, așteptase ca nevesti-si să-i treacă sau măcar să i se mai domolească dragostea pentru celălalt. La-nceput, după despărțire, îi venea să calce-n picioare toate femeile, dar această dispoziție vindicativă nu-l ținuse mult. Nu era el născut să fie un „dur". Își trata partenerele, de mai scurtă sau de mai lungă durată, cu o egală bunăvoință și chiar cu tandrețe, și pe cele care i se ofereau și pe cele pe care le solicita. Nu găsea că primele, fiindcă aveau mai multă îndrăzneală, meritau să fie bruscate. Cu toate stabilea, de la început, o convenție : să nu vină neanunțate și să

nu-și ia aere de stăpîne, adică să-nceapă să-i schimbe mobila prin camere, să bată cuie în pereți, să-i cumpere haine, cămăși, în sfîrșit să-și aroge drepturi de neveste. Așa era el. Le spunea cu vorbă bună că nu mai are de gînd să se-nsoare. Nu se ostenea din cale afară s-o aducă pe vreuna-n casă, dar nu-nțelegea să facă eforturi, nici ca s-o convingă să plece. Nu dădea nimănui speranțe cu privire la durata sentimentelor lui, hai să le zică așa. Pentru el, o dovadă sigură de bun simț era ca omul, mai ales cînd omul e femeie, să știe să se retragă la timp. Cui nu pricepea, sau se făcea că nu pricepe, i-o spunea fără brutalitate, dar i-o spunea. De fapt nu fusese nevoie decît de două-trei ori. În cursa dragostei unii sînt atrași mai ales de antrenament, de obstacole și de aparența irealizabilului. Pe el îl atrăgea tihna. Își dădea seama că e o psihologie de privilegiat.

Și dintr-o dată începuse povestea de acum. Dintr-o ciudățenie, dintr-un capriciu. Voise să demonstreze ceva, cuiva ? Cuiva, în nici un caz ; l-ar fi împiedecat discreția.

O cunoștea din vedere, de pe la teatru, de pe la concerte. Aflase ușor cine e. Soția unui pictor cunoscut, asta reținuse, asistentă de nu știu ce, pe la o facultate. Îi atrăsese atenția mersul ei, un fel de amestec de agilitate sportivă cu mișcări de cadînă. Și se-mbrăca frumos, în culori care-i mulau perfect corpul subțiratic. Stătea totdeauna de-o parte și aștepta să fie salutată. Nu semăna deloc cu unele cucoane, măritate cu bărbați mai mult sau mai puțin cunoscuți, care abordează cu numele mic publicul restrîns al repetițiilor generale și al spectacolelor pentru oameni din medii artistice. Părea la locul

ei. Dar în privire și în felul cum își ținea capul era o trufie și-o siguranță de sine care pe el îl irita. O auzise vorbind de cîteva ori ; o voce frumoasă, prea frumoasă, și studiată. Era atrăgătoare, fără să fie ceea ce-n mod obișnuit se numește frumoasă. Gura cam mare, nasul prea subțire și cam prea slabă. Îi plăcea rîsul ei sănătos, cu gura pîn' la urechi, ca o explozie a întregii vitalități din corpul delicat. Genul sportiv și prea camaraderesc, „ca-ntre noi, băieții", pe care și-l compun mai ales femeile sigure de insuccesul lor, sau cele atît de sigure de ele, încît sînt convinse că totul le șade bine, nu-l atrăgea. Lui îi plăceau femeile femei. Și asta se număra printre ele.

O cunoscuse la un restaurant. Nu schimbaseră nici o vorbă ; îi despărțeau trei mese așezate una lîngă alta. Îi auzea din cînd în cînd, în vacarmul general, vocea și mai ales rîsul. Zgomotul se mai potolise. Ea povestea, în colțul ei, un film pe care-l văzuse și el. O asculta cu voluptate, cum asculți cînd cineva povestește un lucru pe care-l știi numai tu. Stai mereu și-l pîndești cu un fel de complicitate, așteptînd să-l prinzi, eventual, cu mîța-n sac. Ea înțelesese filmul, dar adăuga intenției autorului un plus de cinism și de deziluzie. Pe cucoana asta deșteaptă și intelectuală, cu felul ei ironic de a-și alege cuvintele și de a-și compune frazele, foarte bărbătesc în definitiv și expurgat de sentimentalism, frumoasă, așa i se părea acum, elegantă, măritată cu un bărbat cunoscut, ar fi vrut s-o vadă umilită nu de cineva anume și nici pentru ceva anume, dar umilită. În timp ce-și luau rămas bun strîngîndu-și mîna bărbătește, ea îl privise drept în ochi,

fără nici o provocare, vrînd să aprecieze probabil cîte parale face.

O mai întîlnise de cîteva ori pe la spectacole și schimbaseră cîteva cuvinte. Vorbea firesc și cu haz despre toate lucrurile, și văzută de aproape părea mai caldă iar trufia din ochi i se atenua. Nu făcea însă nici o concesie interlocutorului. Avea totdeauna ultimul cuvînt datorită raționamentelor ei amuzante dar riguros logice. Ce-ar fi să-i auzi oscioarele subțirele troznind între două brațe tari și o gură brutală să-i astupe zîmbetul ironic ?! Să faci cu ea ce faci și cu florăreasa din colț. Dorința asta nu-l implica neapărat pe el.

Iarna trecută o zărise într-o stație de autobus. Trecuse repede strada și o invitase să facă doi trei pași împreună.

— Mi-e așa de frig că mă urc în primul autobus.

— Chiar dacă nu te duce unde trebuie ?

— Chiar dacă.

— Am altă propunere. Să mergem la barul de vizavi și să bem ceva.

— Eu nu beau decît oranjadă și sitronadă și nici nu-mi plac barurile.

— Poate nu-ți place compania.

— Zău că nu.

Vocea îi tremura de frig și nu mai avea nimic afectat.

— Mi-e frig, crede-mă.

— Am altă propunere

— S-auzim.

— Mergem la mine și-ți fac un ceai

— Unde e „la mine" ?

— Sus în bloc.

Îi indicase direcția cu privirea.

— Mergem. Pot sta douăzeci de minute. Nu incomodăm pe nimeni ?

— Sînt liber ca păsările cerului.

Și-a scos repede paltonul, căciula și cizmele.

— Te rog dă-mi niște papuci, mi-au înghețat picioarele.

Se așezase în pat iar el o acoperise cu un pled. Își pusese mîinile la subțiori.

— Un ceai, o cafea ?

— Nimic. Mai bine stăm de vorbă.

Era mică, zgribulită, și își sufla în degete.

— Dă-mi mîinile să ți le-ncălzesc.

Îi așezase mîinile pe pătură. O clipă îi trecuse prin gînd să i le sărute.

— E frumos la dumneata, cald și bine. Și foarte-ngrijit. Parcă ai avea mai multe neveste.

— Ești de mult măritată ?

— De zece ani.

— Ai să-i spui bărbatului dumitale c-ai fost aici ?

— Nu.

— De ce ?

— Fiindcă nu i-ar face plăcere.

— Înseamnă că te simți un pic vinovată.

— Chiar deloc.

— Ai fost de multe ori în vizite ca asta de azi ?

— Cred că de cîteva ori. La fel ca și acum. Fără consecințe și fără subtext.

— De obicei domnii nu invită fără „subtext", cum spui dumneata.

— Am avut tot timpul să-mi dau seama. Nu fac pe naiva. Invitația dumitale mi s-a părut la fel de spontană ca și acceptarea mea.

Tonul ei se detașase puțin, dar nu era arogant.

Știa că nu minte. Îl privise prietenește.

— Te-ai fi dus la orice cunoștință care te-ar fi invitat ?

— Numai la o cunoștință amuzantă. Ca să petrec 20 de minute plăcute.

— Mulțumesc.

— Nici dumneata n-ai fi invitat pe oricine.

O condusese pînă în stradă. Își strînseseră mîinile înmănușate.

Ea nu se așteptase la o altă invitație, iar el nu-i ceruse nici o întîlnire. Se despărțiseră ca doi bărbați. Au băut un pahar împreună și asta nu-i angaja la nimic.

Îi părea rău acum că nu-ncercase s-o sărute sau măcar să-i strîngă umerii cînd îi ținuse paltonul. Ar fi știut dacă pe viitor să-ndrăznească sau nu. Plecase prietenește, dar și mai victorioasă decît intrase în casa lui. Muierile astea intelectuale, cu cuirasa bunelor maniere, a stăpînirii de sine, a discuțiilor „de principiu" ! Din nou ar fi vrut s-o vadă înfrîntă pe cucoana asta, dar nu oriunde și nu de oricine.

Două săptămîni n-o mai văzuse. O dată formase numărul ei de telefon ; răspunsese ea. El zisese doar „alo", iar ea întrebase cu o voce antipatică, de om deranjat „cu cine vreți să vorbiți ?". Nu-i răspunsese. Cu o voce la fel de antipatică, dar amuzată, ea continuase : „cînd vă hotărîți îmi telefonați din nou" și închisese. Peste cîteva zile o-ntîlnise la un teatru, o salutase gră-

bit și se repezise la o cunoștință căreia n-avea nimic să-i spună. Era singură. De după o perdea o văzuse cum își ia paltonul de la garderobă. Niște prieteni o invitau undeva, dar ea refuza. O ajunsese din urmă.

O invitase la el. Ea se uitase la ceas.

— Vin o jumătate de oră.

— Unde e soțul dumitale ?

— E plecat.

— Și de ce trebuie să pleci așa de repede ?

— Fiindcă vreau să mă culc devreme. Mîine am cursuri de la 7,30.

— Duci o viață chiar atît de ordonată ?

— Foarte ordonată.

— Vrei să-mi răspunzi cinstit la o-ntrebare ?

— S-aud întrebarea.

— De ce nu te-ai dus cu prietenii care te-au invitat și ai venit la mine ?

— Fiindcă pe ei îi cunosc. Simt și eu cîteodată nevoia de oameni și de locuri noi, ca toată lumea.

— Da, tentația pentru care-nșelăm..., insinuase el.

— În ceea ce-ți spun eu e vorba de o aventură, hai să zicem a imaginației și-atîta tot.

— În momentul ăsta ai impresia că nu-l înșeli de loc pe bărbatul dumitale ? Știa că-ntrebarea era lipsită de tact dar n-avea chef de dulcegării anodine. Atîta rău dacă se supăra !

— La urma urmei, orice lucru pe care nu-l împarți cu cineva căruia îi datorezi ceva e un fel de înșelare. Dar nu poți împărți totul. Eu am citit cărți pe care bărbatu-meu n-are să le citească niciodată, am văzut locuri pe care nu le-a văzut niciodată. Acum te cunosc pe dum-

neata. E o diferență de regnuri. Nu mă simt deosebit de vinovată și nici nevinovată. Nu părea jignită. Stătea de vorbă.

— E gelos ?

— Da. Ca mai toți bărbații : pe bărbații cu care m-aș putea culca.

(Voia să-l supere, să-l întărîte ?)

— Și dacă ți s-ar întîmpla acum ?

— Nu mi se poate întîmpla fără să vreau.

— Cu mîna pe inimă, nu vrei ?

— Nu.

Dusese mîna la inimă.

— Și dacă eu aș vrea cu tot dinadinsul ? Și dacă aș încerca cu forța ?

— Ai reușit bine-nțeles.

— Nu m-ai amenința că te-azvîrli pe fereastră ?

— Nu-mi place să spun lucruri ridicole.

— Și dacă aș face-o totuși ?

— Mi-aș face imediat un duș. Hai să vorbim rezonabil. Mai am doar cîteva minute și trebuie să plec.

— De ce „trebuie" ?

— Trebuie.

— Mă ierți pentru ce-am spus ?

— Am considerat-o un fel de prospecțiune științifică, îi răspunsese brusc înveselită.

Se despărțiseră camaradereşte.

Pe el iar îl apucase ciuda.

Urmaseră săptămîni de tăcere. Se-ntîlniseră într-un magazin cu jucării. Ea urmărea cu ochi încîntați de pisică tînără niște jucării electrice în mers. Îi întinsese mîna și-i zîmbise copilăreşte. Îi plăcea că nu făcea de

loc pe fatala și n-avea atitudini căutate. Simțise pentru ea un fel de duioșie. O invitase din nou la el. Se aștepta să nu primească. Venise, și fusese mult mai veselă și mai spontană ca de obicei. Se ridicase brusc, și își pusese pardesiul. „Ce rău îmi pare că trebuie să plec, mă simțeam atît de bine".

— De ce trebuie să pleci ?

Nu-i răspunsese.

— De ce ?

— Vine bărbatu-meu la masă.

Începuse s-o aștepte și s-o caute. Îi părea bine că o cunoscuse. Numai cînd o vedea în lume, alături de bărbatu-său, stăpînă pe ea, îl apuca paraponul.

Singură, era firească, iar observațiile ei, care altădată i s-ar fi părut seci, sentențioase și poate nițel ridicole, acum i se păreau pline de bun simț. O invitase de cîteva ori, stătuseră de vorbă, mîncaseră și spălaseră vasele împreună.

Într-o zi, la plecare, în vestibul o apucase de după umeri, îi întorsese capul și o sărutase repede.

Peste o săptămînă a așteptat-o.

— Vii ?

— Vin.

A intrat într-o cabină telefonică. A format numărul de-acasă. El o privea prin pereții de sticlă. Un zîmbet duios se plimba pe buzele care mințeau. Umblaseră vreo două ore pe străzi.

Nu-și spuseseră mai nimic.

Încuiase ușa. Ea nu schițase nici un gest. Se uitase lung în ochii ei. O căldură liniștită amestecată cu puțin regret.

— Cînd trebuie să plec ?

— Cînd vrei. Cînd mai vii ?

— Cînd ai să mă chemi.

O chema mereu de un an încoace. Ea nu putea să vină totdeauna, iar cînd venea, nu uita niciodată să-ntrebe cînd trebuia să plece.

— Nu m-ai chemat o singură dată la telefon, într-un an. Tu nu simți nevoia să m-auzi, măcar în zilele cînd nu mă vezi ?

— Ba da. Dar nu vreau să mă leg de tine mai mult decît trebuie.

— Ce-nseamnă „mai mult decît trebuie" ?

— Într-un fel, noi doi ducem două vieți diferite. Eu trebuie să particip și dincolo.

— De ce nu-l lași ? Ți-e teamă că n-am să te iau ?

— Are prea multă încredere în mine. Mi s-ar părea că părăsesc un copil. La cea de-a doua întrebare nu mai găsise de cuviință să răspundă.

— Atunci de ce-l înșeli ?

— Fiindcă nu-l iubesc. Cu asta nu-i fac nici un rău. Mă port cu el ca și cînd nu l-aș înșela.

— Ești fericită cu el ?

— Fericită ? !

— Mulțumită, în sfîrșit îți place să trăiești cu el ?

— Dac-ar fi așa n-aș mai fi aici. Caut să umplu anumite goluri. Să-mi fac rost de puțină fericire din cînd în cînd. Sînt avidă de mîngîieri, de dragoste, de tandrețe. Uneori îmi place să trăiesc cu el, alteori nu. Nu e de loc ușor să trăiești cu el.

— După cîte înțeleg, îți lipsesc mîngîierile și tandrețea în căminul ăsta al tău ; dacă le-ai avea ai mai fi aici ?

— Îmi trebuie mîngîieri netocite, nu mîngîieri pe care le azvîrli și unui cîine sau unui pisoi, „hai să-i fac și lui o bucurie, să-l scarpin nițel după urechi". Bărbatul meu cred că nu știe să păstreze femeile sau poate nu sînt eu ce i-ar fi trebuit ; în orice caz pentru mine e prea tîrziu. Între noi, din punctul ăsta de vedere, s-a creat un hiat.

— Ai vrea să-l poți iubi ?

— Sigur că da.

— El te-nșeală ?

— Cred că da. La drept vorbind nu știu și nu mă interesează. Nu mi-ar face plăcere să știu dar nici nu m-aș necăji cine știe ce dac-aș afla.

— De ce te-ai îndepărtat de el ?

— Nu-ți pot povesti viața mea de zi cu zi... Cred că sîntem de vină amîndoi, el cu firea lui, eu cu oroarea mea de discuții și de explicații. Totul s-a petrecut pe nesimțite. Nu-mi place să vorbesc despre asta, și-ar fi și foarte greu. Te rog să-mi faci un credit ; nu vin aici ca să mă răsfăț, nici ca să fac pe victima. Nu sînt o plictisită, sînt dezamăgită. Vin la tine fiindcă te iubesc.

— E prima oară cînd mi-o spui.

— Știai că te iubesc, așa că nu era nevoie să ți-o spun. Nu umblu după aventuri.

— Și chiar nu vrei să te desparți de el ?

— Am vrut o singură dată pentru cineva.

— Și ?

— Nu vezi ?

— Adică ?

— N-a vrut el, celălalt. De-atunci mi-am impus anumite rezerve. Nu-ți telefonez pentru că nu vreau să mă obișnuiesc. Nu vreau ca ziua cînd n-aș putea vorbi cu tine să mi se pară sfîrșitul pămîntului. Cu celălalt am greșit. I-am cerut tot și am greșit. Pînă la urmă m-am ales cu nimic.

— Mă iubești ? Întrebarea sunase posomorît.

— Te iubesc.

— Și totuși nu te desparți de bărbatu-tău pentru mine ! Din vanitate ? Nu vrei să schimbi un pictor cu renume pe un pîrlit de actor ?

— Nu vreau să rup o legătură pe care am realizat-o într-atîția ani. Asta am refuzat eu să pricep atunci. Mi s-a părut că dacă nu-și lăsa nevasta pentru mine eram o aventură. Și n-am fost.

— Eu ce sînt pentru tine ?

— O dragoste.

— Dar nu cea mare.

— ...

— Aș fi vrut să mă fi mințit acum : să-mi fi spus că o dragoste e o dragoste, nu e nici mare, nici mică. De ce n-ai făcut-o ? Îți dai seama că mă doare cînd mă văd în coada unei ierarhii ?

— Minți numai cînd vrei să păstrezi o aparență. Căsătoria e singurul cuplu în care mi se pare justificată minciuna, fiindcă printr-o minciună totală, cînd partenerii nu mai au nimic de-mpărțit decît domiciliul, sau parțială, cînd îi mai leagă ceva amical sau intelectual, caută să continue o legătură șubredă.

— Îți ascult argumentele și n-aș zice că sînt lipsite de cinism. Și acum să-ți spun eu : de fapt puțin îți pasă de mine.

— Nu-mi face reproșuri. Te rog. Nu vreau să-mi fie teamă și de tine.

— Crezi că mi-e ușor să știu că vii la mine din patul lui ?

— Mi-ai cere vreodată să mă despart de părinții mei pentru tine ?

— Ce legătură este între una și alta ?

— Este, este. Tu-mi ceri să mă despart de cineva de care sînt legată, față de care am niște obligații dinainte de-a te fi cunoscut pe tine. Fiindcă niște conveniențe și poate niște rămășițe de tandrețe ne aduc din cînd în cînd în același pat ? Crezi că mi-e ușor ? E o corvoadă, mai rău chiar.

Tăcuseră. Argumentele ei stupide și amorale...

— Și dac-aș muri ?

— Mi-ar fi foarte greu.

— M-ai înlocui peste o vreme ?

— Cred că da. (Se ridicase într-un cot și-l privise.)

— Și dac-ar muri bărbatu-tău ?

— Mi-ar fi foarte greu.

— La fel de greu ?

— Cred că da.

— Crezi că da, crezi că da, sunase glasul lui iritat. De mine puțin îți pasă, de el îți pasă, unul ca el e mult mai greu de găsit, asta e.

— Dac-ar muri el ar urma și niște greutăți materiale. Ar rămîne părinții lui pe care ar trebui să-i ajut moral și material.

Zîmbise acru.

— Da, știu, intervin și bunurile partajabile.

— Da, intervin. Ție nu-ți place să le spui lucrurilor pe nume.

Vorbele astea i-o aminteau pe cucoana intelectuală și ironică, pe care dorise atît de mult s-o-nfrîngă și s-o umilească.

Ea era mîndria lui, luxul lui, dar ce știa ea ! Pentru ea făcuse adevărate creații, surprinzîndu-și colegii, regizorii, publicul. N-o înșelase niciodată. Era gelos pe bărbatu-său, pe toată lumea care se-nvîrtea în jurul ei și mai ales pe domnul acela din trecut. Uneori își punea în gînd s-o desființeze ; să-i înșire pe o listă toate defectele : slabă, afectată, bățoasă, suflet sec și sterp, rigidă, nu tresare la nimic. Și deodată îi venea în minte o șoaptă de-a ei, un zîmbet, o mîngîiere.

— Nu-ncerca, băiete, s-o distrugi, o iubești și gata.

Ultima oară îi spusese că dacă nu se desparte de bărbatu-său să nu mai vină.

Ea răspunse : „păcat" și plecase.

Două săptămîni nu dăduseră nici un semn, nici unul, nici altul.

Îi telefonase de cîteva ori. Ridicase ea receptorul ; spusese „alo, cu cine vreți să vorbiți", cu un glas abătut. Închisese fără să adauge nimic. Știa bineînțeles cine o chemase.

Și dac-ar fi nevasta lui, pe care ar iubi-o, și l-ar înșela ? Probabil că și soțul ei o iubește, nu știe și e mulțumit și liniștit. Da, dar el nu are cum să nu știe. Ea îi spusese o dată : „păcat că oamenii nu se pot reinventa.

Trebuie să iubească cu același suflet, cu același corp, cu aceleași gesturi cu care au mai iubit".

Iar altădată : „reproșurile, gelozia și orgoliul apar cînd dragostea scade. Fii atent, apele tale bat în retragere". „Mă torturează gîndul că faci aceleași lucruri cu altul." „Pe nevastă-ta voiai s-o păstrezi oricum și știai că te-nșeală. Suferi din orgoliu ; dragostea nu doare".

Într-o zi i-a telefonat din nou :

— De ce n-ai dat nici un semn de viață. Crezi că nu mai avem de loc ce să ne spunem ?

— Mi-ai spus să nu mai vin, n-am mai venit.

Căuta să surprindă în vocea ei măcar o nuanță de ironie, dar afla o voce fără participare care parcă spunea : cartofii costă doi lei kilogramul.

Venise din nou la el, fără vorbe, și fără reproșuri.

— Spune-mi, îl iubești pe bărbatu-tău ?

— Ți-am spus că nu.

— Nu l-ai luat din dragoste ?

— În nici un caz nu din interes. Am fost îndrăgostită de el dar nu l-am iubit niciodată. Și dacă l-aș fi iubit aș fi avut destul timp să-mi treacă.

— De ce spui asta ?

— Fiindcă nu cîștigați văzuți de aproape. „Paltonul meu, cafeaua mea, femeia mea". Îți par probabil „sentențioasă" și „definitivă" ca de obicei, dar eu ce cred spun.

— Și celălalt ?

— Un om ca toți oamenii.

— Au mai fost și alții ?

— Ai fi mai fericit să știi ?

— Au mai fost sau nu ?

— N-au mai fost. Dar nu mă mîndresc de loc cu asta.

— Ce era ?

— Inginer. Mă mai crezi vanitoasă ?

— Merita să-l iubești ?

— Dacă m-a făcut să-l iubesc înseamnă că merita.

— Și dacă-l judeci la rece, cum faci cu lumea cealaltă, merita sau nu merita ?

— La urma urmei ce vrei să storci de la mine ? Nu l-am comparat cu nimeni, pentru că-l iubeam.

— Înțeleg că-l mai iubești și-acum.

Nu-i răspunsese.

— Ai mai vrea din cînd în cînd să te țină în brațe, să mai fie ce-a fost ?

— Nu mă-ntreba lucruri care nu te privesc.

— Ba mă privesc.

— Atunci ar trebui să știi că nici o descoperire nu anulează datele anterioare : Alexandru cel Bun a domnit tot de la pînă la, chiar dacă mîine o să ne plimbăm în lună.

— Înțeleg că-l mai iubești.

— Înțelege ce vrei.

— Ești supărată pe el ?

— N-am nici un motiv. Trebuie să-i mulțumesc.

Stăteau de vorbă mult mai mult ca înainte, dar cu sau fără voia lui, îi punea întrebări pe care simțea imediat că n-ar fi trebuit să le pună, îi scăpau vorbe în care ea vedea neapărat reproșuri. Pe urmă, îi venise ideea să-l cunoască pe bărbatul ei. După aceea găsea tot felul de pretexte să-l vadă, ca din spusele lui s-o reconstituie pe ea care, deși vie, lîngă el, era ca o piesă arheologică

plină de misterul valurilor de pămînt care au acoperit-o și au modificat-o. Cunoștința asta nu-l liniștea cu nimic. Bărbatul se credea iubit sau doar se prefăcea ?

Singura dovadă de dragoste din partea ei ar fi fost să se despartă de bărbatu-său și să se mărite cu el. Și celălalt ?

— Cînd mă uit la tot ce faci, cum vrei să afli anumite lucruri despre mine, de la bărbatu-meu, mă văd pe mine acum trei ani. La fel încercam s-o trag de limbă pe nevasta... celuilalt. Căutam să reconstitui ceva din orice fărîmiță, din orice ciob. Mă uitam la fotografiile rudelor lui ; muriseră mulți dintre ei ; m-am dus și-n cimitir să-i caut ; am umblat o duminică întreagă, de dimineață pînă seară, pe toate aleile, pe toate potecuțele și nu m-am lăsat pînă n-am descoperit mormintele părinților lui. Ce nebună am fost !

— Și cum ți-a trecut ! Pentru mine nu ți-a mai rămas nici un pic de nebunie. Nici nu m-ai întrebat cine sînt părinții mei.

— În loc să te bucuri că m-ai găsit înțeleptită !

— Nu-mi folosește la nimic înțelepciunea ta.

— Nici mie nu mi-a folosit la nimic înțelepciunea altora. Mai bine mai puțină dar să fie a ta. Înțelepciunea e o prăjitură de casă care n-are nici un echivalent printre glazurile frumoase și de-a gata de la cofetării.

— Cîteodată mă irită felul tău de exprimare, evident „populistă", pe care bănuiesc că o folosești ca să te cobori la ceea ce crezi tu că este înțelegerea mea.

— Spun lucrurile așa cum îmi vin în minte, sînt un om foarte simplu.

— „Un om" foarte simplu care zice că iubește un bărbat dar, pe de altă parte, nu se poate despărți de altul pentru el ! Eu sînt, da, eu sînt un om simplu fiindcă știu ce vreau.

Tăceau, ca să nu ajungă la ceartă.

Și într-o zi ea n-a mai venit. Nu mai venea fiindcă nu mai putea fi ca înainte. Reproșuri auzi toată ziua de la toată lumea. Limbajul, chiar felul de a gîndi ți-l supraveghezi tot timpul cu toți oamenii, fiindcă judecata lor nu-ți este indiferentă și poate avea consecințe. Și la un moment dat crezi că ai găsit o oază unde poți să spui ce vrei și ce crezi. Dar oaza ta e un penitenciar cu doi condamnați. Și-ți dai seama că tovarășul tău de celulă vrea să știe despre tine tot, ca și autoritățile, că nu se mulțumește cu ce-i spui tu. Umblă să te descopere și prin cimitire, deși ești viu. Ea greșise o dată, era rîndul lui și nu-l putea opri. „Îți mulțumesc pentru tot. A fost frumos și nu trebuie să ajungă urît".

Era și ea o dată concesivă. Începuse mai de mult să nu mai fie frumos.

Și fusese totuși singura care venea și pleca la timp, care nu mișcase măcar un pai în casă, cu cel mai mult simț al măsurii și a ceea ce se cuvine. Dar așa a fost povestea.

bătrînul cel bun din strada speranței

Avea 78 de ani dar se ținea bine. Singur își făcea piața, își deretica și-și scutura prin casă, avea grijă de florile din fața ferestrei, de cele două găinușe din coteț, care, din cînd în cînd, îi făceau cîte un ou, și de Tucidide, motanul, care, raportat la durata vieții pisicești, era aproape la fel de bătrîn ca și stăpînul. Tucidide fusese botezat așa fiindcă răposata coana Tincuța, soția domnului Manoilă, găsea că mîțul lor seamănă grozav

cu colegul soțului ei, grecul ăla parșiv și muieratic, Tucidide Papaianis. Dar complicatul nume istoric devenise pentru lumea din curte și pentru vecini Tuci sau Tucică ; la fel îi spuneau și stăpînii, folosindu-i numele întreg numai în mustrări și-n avertismente.

Coana Tincuța se mutase în lumea celor drepți cu 6 ani mai înainte. Părinții tînărului, pe atunci, domn Manoilă, ar fi vrut ca băiatul lor să ia o fată ceva mai înstărită, dar Gliguță apucase și-și dăduse cuvîntul. Că Tincuța nu fusese-nstărită nu-l supărase cel mai mult pe domnul Manoilă ; avea însă o gură cu care-l făcuse toată viața să-și caute colțul cel mai ascuns din casă unde glasul ei să nu-l ajungă, sau ocupații care să-l îndepărteze din atenția „publică". Firea coanei Tincuța era aplecată mai cu seamă spre ploaie și ninsoare iar răspunsurile ei, cu mici variații, la orice întrebare sau observație, oricît de binevoitoare, erau : „ce te-amesteci !", „nu e treaba ta", „știu eu ce fac, nu mă-nvăța tu" ; din vreme în vreme, cînd în ea se adunau prea mulți nori și trebuia să-i descarce, găsea un motiv bine întemeiat să se certe în lege, ca după aceea, 3—4 zile să poată sta cu spatele la toată lumea, și apoi să aibă prilejul unei lungi convalescențe a împăcării. Și astăzi cînd se gîndea la ea, fie-i țărîna ușoară, domnul Manoilă dădea har Sfîntului că o strînsese la el deodată, fără boală și fără zăcere, dintr-un infarct, fiindcă-și închipuia ce calvar ar fi fost o viață cu Tincuța bolnavă, cînd, Dumnezeu să mă ierte, nici cu ea sănătoasă nu fusese cine știe ce fericire.

Fata lor, singurul lor copil, era și ea acum aproape de 50 de ani, doctoriță cunoscută, cu doi vlăjgani de

băieți, cît ușa. Lilica, fata lor, moștenise totul, bucățică ruptă de la Tincuța, la fel de înaltă, de frumoasă și de sprintenă, mergînd ca o mașină cu o singură viteză, a treia, fără frînă și fără pedală, la fel de certăreață și de pornită spre dominație și spre persecuție. Bărbatu-său, ginerele domnului Manoilă, își căuta și el cel mai ascuns ungher din casă pentru a scăpa de urgia Lilicăi. Băieții — la fel de răi de gură ca mama și ca bunica lor. Așa se moștenește totdeauna ce e mai bun într-o familie, își spunea din cînd în cînd domnul Manoilă zîmbind.

Domnul Manoilă se ducea rar pe la ei cu toate că era permanent invitatul lor la masă. „Tată, casa *mea* ți-e deschisă totdeauna". Dar el prefera să se ducă numai din cînd în cînd, la mesele cu neamurile, puținele care mai trăiau. Cu ele găsea și el ce să vorbească fiindcă-și aduceau aminte cu toții de întîmplări de-acum 50—60 de ani și de cei care se stinseseră de mult. Atunci se simțea și el în largul lui. Cu nepoții, cu fata și cu ginerele avea totdeauna impresia că, deși îl iubeau poate, îl situaseră undeva la marginea vieții ; el nu mai făcea parte din viața lor, cum se-ntîmplă cu unele haine pe care le mai ții în dulap știind foarte bine că n-ai să le mai folosești niciodată. Simțea că-i stînjenește. Îi vedea că după masă se străduiau toți să fie amabili cu el, s-aducă vorba de lucruri de demult ca să-i facă plăcere și ca să-i dea prilejul să povestească ; în sfîrșit aveau o atitudine binevoitoare, politicoasă, duioasă poate, dar nu degajarea, ușoara nepăsare firească pe care o au oamenii într-o familie, adică ai mîncat și te duci la treburile tale fără să-ți pese ce fac ceilalți și fără să cauți neapărat să lași

o impresie plăcută. El era pentru ei un musafir și de aceea musafirii cu cît sînt mai rari...

Se simțea mult mai bine cu vecinii din curte care îi băteau la ușă să-l întrebe dacă n-a trecut factorul, dacă nu le-a lăsat vînzătorul de ziare gazeta, dacă n-a trecut cineva din provincie să lase un pachet, sau chiar numai să-l întrebe de sănătate ori să-i aducă două clătite calde „răsturnate acum din tigaie".

În ultima vreme Tucidide și găinile parcă nu-i mai ajungeau și nici ziarul pe care-l citea foaie cu foaie, nici radioul. Viața lui, deși așa fusese totdeauna, acum era ca o haină care-l jena la subțiori.

„Manoilă, frate, ești bătrîn și ai să mori mîine poimîine și n-ai făcut și tu pe lumea asta ceva, așa mai de seamă. E drept că datoria ți-ai împlinit-o, ai înregistrat toată viața frumos, timp de 43 de ani, la registratura Tribunalului Capitalei, ai făcut fata doctoriță, și cu cîtă greutate, ai înmormîntat-o cu cinste pe nevastă-ta și n-ai vrut să primești ajutor de la fată, te chibzuiești și trăiești curat, îngrijit, din pensia ta. Ei, dar parcă nu e de-ajuns. Fă ceva pentru care să te pomenească lumea, nu lumea largă, dar cîțiva oameni, cît mai mulți dacă se poate. Da, dar ce ? Stai aici în casă ca un viezure, citești ziarul, asculți la radio și te-a mai apucat și damblaua asta cu timbrele, acum la bătrînețe ; stai într-una cu penseta în mînă și cu lupa la ochi, de te doare și capul. Fă ceva folositor, fă un bine, un bine cuiva".

Așa a ajuns el să-i ducă dimineața la grădiniță pe cei trei copii din curte, vara să ude florile din toate glastrele, să strîngă rufele de pe sîrmă și să le așeze vălătuci în coșul de nuiele, „dar ai grijă, domnu' Manoilă, să nu fie

prea uscate că pe urmă nu se calcă bine", iarna să facă focul la toate cele opt familii de colocatari — numai doamnei Iorgulescu nu i-l făcea fiindcă n-avea încredere să-i lase cheia — să cumpere 15—16 sticle de lapte pe zi. „Să știi, dom' Manoilă, că astăzi s-a brînzit laptele, altă dată scutură sticla cînd îl cumperi, că nu-mi convine s-azvîrl 2,50 lei degeaba". Avea dreptate, oamenii muncesc pe bani, are să scuture sticlele de-acum înainte.

El făcea programările de lemne pentru toată curtea, chiar și pentru doamna Iorgulescu, venea cu camioanele cu lemne, supraveghea oamenii pînă le așezau în pivniță, se ducea în Obor, cumpăra varză, morcovi, pătrunjel pentru iarnă. „Domnu' Manoilă, lemnele de anul ăsta sînt o batjocură nu sînt lemne, eu nu știu cum de-ai putut să le iei". „Să vedeți, doamna Vasilescu, spusese el, neștiind cum să se mai scuze, eu n-am nici o vină, știți camionul vine gata încărcat cu cantitatea respectivă și degeaba am protestat. Dar dacă vi se par mai bune ale mele vi le dau". Domnul Vasilescu își trăsese nevasta de mînă în casă. „Vă mulțumim din suflet, domnule Manoilă, sînt foarte bune, dar știți dumneavoastră cum sînt femeile". Din camera lui, prin fereastra deschisă, fără să vrea, Manoilă auzise dialogul din bucătăria familiei Vasilescu: „Eu nu știu cum nu ți-a fost rușine să-i spui omului ce i-ai spus. După ce că e atît de cumsecade și te scutește de alergătură și de cozi și că o face fără nici un interes".

„Și mai dă-l încolo de nebun bătrîn, o face că n-are nici o treabă și că-i place să umble pe drumuri, ce eu îl pun să facă pe Samariteanca milostivă; tu nu-ți dai seama că asta e o țicneală? Unde ai mai văzut tu om

teafăr la minte să facă ce face el ? Și lemnele dacă vrei să știi sînt o porcărie ; să-i fie de cap".

„Să-ți fie rușine".

Domnul Manoilă simțise o undă de amărăciune, dar vorbele lui Vasilescu o-mprăștiaseră ; dacă un singur om pricepe fapta și gîndul cel bun, nu e-n zadar.

Într-o zi cioc-cioc la ușă — un ciocănit necunoscut, grăbit și nervos — se trezise cu o cuconiță tînără, cu părul blond ca mătasea porumbului și cu niște ochi codați din creion :

— Domnule, dumneavoastră sînteți domnul acela care face fapte bune ?

— Eu, duduie, fac ce pot. Nu știu, poate eu oi fi. Inima domnului Manoilă se umpluse de o moliciune plăcută.

— Eu locuiesc la 20 de case de-aici, la numărul 48. Mama mea a murit acum o lună și nu are cine să-mi facă focul. Dacă ați vrea dumneavoastră, eu v-aș fi recunoscătoare, adică n-ar fi pe degeaba.

— Eu, duduie, nu primesc nimic pentru micile ajutoare pe care le dau pe-aici prin curte, pe la prieteni, așa că vă fac și dumneavoastră focul ca și lor. Știți, o faptă bună, cum ați spus dumneavoastră, nu se plătește cu nimic, altfel nu mai e o faptă bună.

Toamna, primăvara și vara, cînd nu se făcea focul, domnul Manoilă avea parcă ceva mai multă vreme și ca să nu și-o irosească în zadar mergea în cîte o stație de tramvai mai aglomerată, ajuta oamenilor bătrîni să urce în vagon, ajuta celor prea încărcați, le ridica sacoșele sau copiii. Pe urmă se plimba pe străzi și dacă vedea copii alergînd, neatenți, cu șireturile desfăcute, gata să dea cu

capul într-un zid sau într-un copac îi oprea și, cu blîndețe, le explica de ce nu e bine să facă așa, care sînt pericolele, ce li se putea întîmpla, dar foarte repede, cu cîteva vorbe, ca să nu-i plictisească. Mulți erau atît de nedumeriți că rămîneau cu gura căscată. Pe urmă se dumereau și-ncepeau să rîdă în gura mare, fugind mai departe și făcînd semne cu degetele spre cap, cu gestul expresiv care vrea să zică „tra-la-la" sau „nebun".

O fetiță pe care o oprise o dată fiindcă-și tîra ghiozdanul prin zăpadă, îl ascultase niței apoi se scotocise prin buzunare și-i întinsese 25 de bani.

De data aceea fusese el uimit, încît nici n-avusese timp să refuze.

O singură dată, un singur băiețel, de vreo 9 ani, îi spusese mulțumesc, pentru că-l pusese să-și înnoade șireturile, și chiar intrase cu el în vorbă.

— Dumneavoastră sînteți pensionar, domnule ?

— Da, de 18 ani sînt pensionar.

— Dumnevoastră aveți timp ; lumea care e la serviciu are foarte puțin timp, așa e și cu părinții mei și cu toată lumea. Vă mulțumesc încă o dată.

Seara, cînd cădea zdrobit de alergătură, își spunea uneori : „Ai făcut treabă bună astăzi, acum culcă-te, bătrînule bun din strada Speranței".

Astăzi de dimineață era grozav de frig. Domnul Manoilă se-ntorcea de la grădiniță unde-i lăsase, pînă la 12, pe cei trei copii din curte. Se oprise și el în fața unei vitrine mari să se uite la aparatele de radio și la televizoare. Cînd dădu să plece, ochii îi căzură pe picioarele unei fete de 15—16 ani, încălțată în niște pantofi cu o talpă cît foaia de ceapă, și cu șosete. „Ce inconștiență la

copiii ăştia, aşa face omul reumatism şi nu mai scapă toată viaţa".

— Duduie, duduie, se adresă el fetei.

Fata nu răspunse.

— Duduie, duduie, cu mata vorbesc.

Domnul Manoilă puse două degete pe mîna fetei. Fata se-ntoarse înţepată :

— Ce vrei, domnule, nu ţi-e ruşine, la vîrsta dumitale ?

— De ce să-mi fie ruşine, duduie ?

În timpul ăsta, de la o altă vitrină se apropiase un domn cam de 45 de ani, adus de vocea ridicată a domnişoarei cu şosete.

— Ce s-a-ntîmplat, domnişoară ? intervenise domnul, cu solicitudine.

— Uite dumnealui, fără pic de ruşine...

— De ce n-aştepţi să vezi ce vreau să-ţi spun ?

— Vă ştiu eu pe toţi ce vreţi să spuneţi.

În timpul acestor explicaţii apăruse şi un miliţian adus de domnul de 45 de ani.

Şi aşa a ajuns pentru prima oară în viaţa lui domnul Manoilă la poliţie, miliţie cum îi zice acum. Pentru huliganism.

De fapt, fata cu şosete nu voia să meargă la miliţie, şi nici miliţianul, dar a trebuit să cedeze cu toţii insistenţelor vehemente ale bărbatului de 45 de ani.

După vreo jumătate de oră le venise rîndul la comandantul miliţiei.

Îi ascultase pe toţi. Din cînd în cînd, în ochii ofiţerului trecea o umbră de zîmbet.

— Tovarășe Manoilă, ce voiați dumneavoastră să-i spuneți de fapt ?

— Să nu umble pe vremea asta cu șosete că face reumatism și nu mai scapă de el toată viața.

— Poveşti, tovarăşe comandant, intervenise bărbatul de 45 de ani.

— Vă rog, fără comentarii, spusese comandantul.

— Și ce vă privește pe dumneavoastră dacă face reumatism ?

— Eu, domnule comandant, cred că omul e bine să facă bine, de asta.

Comandantul îl măsurase de sus și pînă jos. Domnul Manoilă zărise în ochii lui o întristare și o milă fără cuvinte, ca pentru un bolnav incurabil.

— Dar nu oricui ; nu trebuie să facă bine cu de-a sila. Altfel n-ați fi ajuns la noi. Dumnevoastră n-aveți copii ?

— O fată.

— De ce nu-i faceți ei servicii, de ce nu căutați să-i fiți ei de folos ?

— N-are nevoie.

— V-a spus ea ?

— Am simțit eu.

În ochii ofițerului trecu iar întristarea pe care o simți față de bolile incurabile.

Le-a dat drumul acasă.

În ușă fata îi spusese : „Îmi pare rău".

Pentru prima oară în viață, domnul Manoilă nu răspunsese unei vorbe bune.

Fata o luă singură înainte. Bărbatul de 45 de ani, trecu grăbit și-o ajunse din urmă. Domnul Manoilă îi auzea vocea agresivă și decisă : „Ce-ar fi să mergem îm-

preună să bem ceva, cred c-ai înghețat". N-auzise ce răspunsese fata cu șosete și nici nu-l interesa. Nu-l mai interesa nimic.

Își aminti ochii ofițerului de miliție.

Peste toate faptele lui bune se-mprăștiase o pată urîtă, vînătă, un fel de carie imensă.

Ai trăit prea mult, bătrîne nebun din strada Speranței, prea mult.

Pentru prima oară domnul Manoilă simți nevoia somnului bun și lung din care nu te mai trezești niciodată.

Ar fi vrut să dea radioul la maximum încît vocea Ritei Pavone să acopere conversaţia lor, dar n-ar fi folosit la nimic. Pe vremea insomniilor de acum doi ani, îşi astupase în cîteva nopţi urechile cu dopuri de stearină, dar bătăile inimii, pe care le auzea, o enervaseră mai mult decît orice zgomot exterior.

Discuţia începuse pe marginea unui film polonez. Foarte bun, toţi erau de acord. Dar atît de dezolant, că la urma urmei „la ce ne trebuie".

— Fascism, război, lagăre, știm cu toții. Dar e destul. Ajunge. După douăzeci de ani ar fi timpul să se mai abordeze și alte subiecte.

— Dacă am fi trăit și noi ce-au trăit ei poate c-am înțelege altfel asemenea filme.

— Nu e neapărat nevoie să trăiești anumite lucruri ca să ți le imaginezi.

Ba e atîta nevoie. Ea nu voia să intre în vorbă. Trecuse de mult vremea cînd participa la asemenea discuții. Cînd vreun interlocutor, impacientat de aerul ei de a ști tot cu privire la fascism și la lagăre, o întreba : „dar dumneata de unde știi ?“ îi răspundea scurt : „fiindcă am fost în lagăr.“ Vorbele astea descumpăneau pe cel care le provocase și indispuneau și pe ceilalți. Tăceau sfioși ca în jurul unor moaște. La facultate, o dată fusese invitată să le vorbească studenților, colegilor ei mult mai tineri, „în calitate de fostă luptătoare antifascistă“. Refuzase. Afară de foarte puțini oameni, din generația ei, și de serviciul de cadre, astăzi nimeni nu-i mai cunoștea această calitate.

După părerea ei trecutul se învață din cărțile de istorie. Nu se prevalase niciodată de faptul că luptase împotriva fascismului.

La început, cînd își reluase facultatea, le povestea din cînd în cînd celor doisprezece colegi de grupă întîmplări din lagăr, de la procesele la care fusese martoră, dar fără să aducă anume vorba ci prin cîte o asociație de idei, pe marginea unor fapte prezente. O ascultau cu religiozitate, făceau un cerc tăcut și plin de veneratie în jurul ei. Din

anul întîi pînă în anul cinci tăcerea şi veneraţia scăzuseră şi nu fiindcă ea le-ar fi povestit invariabil aceleaşi fapte pe care să le ştie toţi pe dinafară, ci pentru că fascismul devenea pe zi ce trecea un cuvînt de dicţionar, cu o definiţie ştiinţifică la fel de imparţială ca şi a cuvintelor masă, mînă, geam. Iar ea îşi dădea tot mai bine seama cum se scrie istoria. Pe cine mai impresiona după aproape două mii de ani că un rege învins de legiunile romane se retrăsese în cetatea strămbunilor şi dovedindu-se un suflet eroic băuse otravă ? Nimeni nu mai vărsa nici o lacrimă şi nici măcar o picătură de vin în ţărînă în memoria regelui Decebal.

În lagăr luase o hotărîre : să trăiască exemplar, să nu facă niciodată nici o concesie. Iubise un francez de vîrsta ei. André. I se părea că viaţa în libertate n-ar fi putut continua decît alături de el. André murise gazat. Ea trăia. Se măritase cu un bărbat pe care nu-l iubea, şi pe care nici nu-l iubise. Îl luase pentru că o iubise el. Aveau doi copii. În lagăr, cînd se gîndea la copiii pe care i-ar fi putut avea cu André, îşi punea în gînd ca mesele lor să-nceapă cu o imprecaţie împotriva fascismului, aşa cum mesele protestanţilor încep cu o rugăciune. Copiii ei nu erau copiii lui André, mesele lor începeau cu „spălaţi-vă pe mîini".

Bărbatu-său, era singurul căruia-i povestise viaţa ei din lagăr. La început, seara şi dimineaţa, îi săruta încheietura mîinii drepte unde avea numărul. Şi pielea i se modificase. Cifrele nu se mai vedeau clar, păreau o arsură. Sărutul se rărise.

În primii ani, mergea la întîlnirea luptătorilor antifasciști. De cîțiva ani încoace, la această dată pleca totdeauna de acasă pentru cîteva zile, ca să poată spune că n-a primit invitația. Nu mai voia să vadă cimitirul ale cărui pietre funerare erau ei, supraviețuitorii.

Copiii aflaseră de la bărbat că mama lor fusese într-un lagăr. O vreme s-au uitat curios la ea, cu o anumită reticență.

Într-o zi, fata îi ceruse voie să le spună colegilor la școală.

— Ce să le spui ?

— Că tu ai fost în...

— Îți interzic.

Nu se mai discutase niciodată despre asta.

Se duceau cu toții pe furiș la cinema să vadă filme în care se vorbea despre fascism, fiecare singur și fără să facă vreo aluzie.

În ea erau atîtea lucruri pe care nu le putea pricepe nimeni, care o-nstrăinau de ei toți. Nu voia ca și ei să se înstrăineze de ea. Copiii ei patinează, dansează, la vîrsta la care ea era în lagăr. Să patineze, să danseze. Iar ea să nu aibă intransigențele omului care a trecut prin lagăr. A vrut să fie exemplară. Mai bine să nu fii exemplar decît să fii singur.

Dacă ar fi trăit André ? Dar n-a trăit. În lagăr, după moartea lui, și-a jurat să-și fie credincioasă ei însăși. În libertate s-a simțit străină, descurajată, nelalocul ei. Pentru fiecare durere, pentru fiecare cavernă din plămîn, glasul maică-si suspina cu mustrare : „Fetița mamei, de ce nu te-ai gîndit la viața ta, la ce folosește tot ce-ai făcut ?“ Și nu plecase de-acasă. Credincios ție însuți. Asta

înseamnă să rămîi singur. Şi Ion o-ntrebase o dată : „Dacă ai mai lua viaţa de la-nceput ?..."

— Nu ştiu, atîta răspunsese.

Era singură. Nu putea împărţi cu nimeni ceea ce trăise fără nimeni. Doar seara, înainte de culcare, în mintea ei urma defilarea în faţa paturilor suprapuse ; se perindau morţii ei, unii vii. „Noapte bună, Eva Kleist, noapte bună, Augusta Baudat, noapte bună, Jan Hubic, noapte bună, noapte bună. Iar pe tine, André, te sărut pe lumea cealaltă". Era momentul fidelităţii.

— Da, filmele poloneze te îmbolnăvesc, îţi creează o psihoză.

— Sînt de-a dreptul morbide.

— Dumneata nu ai nici o părere ? auzi un glas lîngă ea.

— Eu ? nu mai vreau să am păreri, am avut şi aşa destule.

— Nu le-am auzit.

— Nu era nevoie.

Bărbatul necunoscut îi luă mîna dreaptă, îi privi încheietura.

— Arsură ?

— Da.

— Cu ce ?

— Cu ţigara.

— Nu vrei să ţi-o scot ? Fac chirurgie estetică.

— Poate că ar fi bine, nu, Stela ? interveni Ion, bărbatul ei.

Ea tăcu, fără să-l privească.

Închise ochii. „Noapte bună, Eva Kleist, noapte bună, Jan Hubic. Iar tu, André..." Şi ei îi răspunseră toţi

„noapte bună“ din tărîmul lor de umbre. Şi tot de dincolo de neguri, un glas plăpînd, de femeie bătrînă, îi ţiui în urechi cu nelipsita lui întrebare plină de reproş.

*
* *

— O amintire ? Din dragoste ? întrebă, insinuant, chirurgul.

— Din dragoste.

Îi era urît. De toți oamenii pe care fără să vrea reușea mereu să-i supere, de cei care, poate fără să vrea, îl supărau. În ultima vreme toată lumea devenise susceptibilă. Poate că fiecare o sta acum la el acasă, în vreun autobus sau în vreun tramvai și s-o gîndi la aceleași lucruri. Trăia și el ca și ceilalți, avea o casă oarecare, o nevastă oarecare, un copil oarecare. Începuse să i se pară totul oarecare și mai ales el pentru el

însuși era un oarecare. Se scurgeau zilele și nu se-ntîmpla nimic. Dorința de călătorii din tinerețe se dovedise irealizabilă și-și pierduse chiar calitățile de dorință. Dacă cineva i-ar fi spus că peste o zi putea pleca să facă înconjurul lumii, și-ar fi strîns lucrurile într-o valiză și s-ar fi dus. Fără entuziasm și chiar fără curiozitate. Devenea pe zi ce trece un spectator al vieții, activ numai în măsura în care avea de cîștigat pîinea a trei guri. Trebuie să fie un lucru excepțional ca cineva să poată păstra neclintite niște idealuri și chiar niște dorințe. Din cel care fusese în tinerețe nu mai rămăsese aproape nimic. Auzea atîtea discuții pe lîngă el, în care altădată s-ar fi amestecat cu vehemență, pentru un pic de adevăr, la care astăzi nici măcar nu mai participa. I se părea un consum inutil de energie să mai încerce să stabilească adevărul. Se săturase să tot audă de cîțiva ani încoace lamentările părinților, ale nevestei și-ale celor cîțiva prieteni, dezolați că un om care avea calitățile lui zăcea într-un post oarecare, în timp ce alții, și urma o listă de nume, i-o luaseră înainte. „Lumea nu este a cui poate, e a cui știe să vrea" nu uita să-i spună tată-său cu speranța de a-i da un impuls. Întîi îi spunea fiecare ce-ar fi așteptat de la el. Părinții, — care, din generație în generație fuseseră profesori universitari, nevasta — care fusese fericită că intrase într-un neam de profesori universitari. El nu voia să reușească. Era sătul și dezamăgit. Nu socotise că trebuie să tragă oamenii de mînecă pentru a-i face atenți asupra meritelor lui profesionale. Nu avea apucături de autoimpresar. Îi era silă să se gudure pe lîngă camarazii în cămăși verzi ca ei să-și aducă aminte că au alături un om cu merite, obscur doar

fiindcă-și făcea datoria și stătea la locul lui. Nimeni din familie nu-i cerea să-mbrace vreo cămașă de vreo culoare, ci pe cele albe, curate și scrobite de acasă. Îi cereau însă mai puțină tăcere ostilă față de cei care, impostori cum erau, conduceau. El nu avea vocația parvenirii. Era un om de știință. Dușmanii și partenerii lui erau microbii cu care se-ntîlnea în fiecare zi în fața microscopului. Tovărășia lor ajunsese de mult să-i fie mai plăcută decît a macrofaunei din jur. Cei cîțiva oameni cumsecade din laborator, împovărați de griji, în primul rînd a zilei de mîine, pentru care nu le ajungeau niciodată banii, cu idealuri strivite pe care încercau să le convertească în colecții de mărci, de pietre, în ierbare, în mărunte evaziuni de cîteva ore într-o sală de cinema sau într-o lectură, acești cîțiva trebuia să se mai și supravegheze să nu le zîmbească strîmb celor cu garda și căpitanul. Dintre ei cîțiva mai slabi de înger își schimbaseră culoarea cămășii. El rămînea undeva izolat și-mpovărat de singularitatea inadaptabilității. Se simțea legat de mîini și de picioare, azvîrlit într-o hrubă de unde nimeni nu-l putea scoate fiindcă în jurul lui erau numai legați de mîini și de picioare : unii dețineau posturi importante și, spre deosebire de ceilalți, erau legați și de un scaun care-i făcea să le dîrdîie fundul de teamă să nu-l piardă, care se lăsau antrenați în lucruri de-a dreptul abjecte, neprotestînd de frică, apoi erau ceilalți care tremurau și ei de frica de a nu-i supăra pe cei dintîi. Cînd fusese tînăr, student, crezuse că pentru o leafă un om trebuie să respecte un program în cadrul căruia să restituie societății ceea ce învățase, datorită eforturilor ei de sute de ani, nu-și închipuise că omul trebuie să presteze și

o cantitate de ipocrizie și de slugărnicie mascată sau fățișă. Se bucurase atît de mult cu zece ani în urmă cînd i se născuse băiatul. Se căia acum că-l adusese pe lume. Pentru el viața în sine încetase de mult să mai fie o bucurie. Mai mult de jumătate din ea trecuse și nu se alesese cu nimic. Nu reușise să cunoască decît prea puțin din lume și foarte mult din oameni. Altădată își spunea că trebuie să apreciezi artiștii numai după operă și să nu te intereseze viața lor particulară, acum mergea mai departe, extinzînd judecata asupra omului în general, a cărui singură valoare era munca. Se-ntrista uitîndu-se în jur și văzînd cît de prost se muncește și ce puțin folos avea să tragă viitorul de pe urma colegilor lui care-și dădeau seama că munca era insuficientă dacă voiau să ajungă ceva. Și lumea se umplea de oameni care voiau să ajungă. Nimeni nu mai era mulțumit cu ce era. Toată familia lui îl privea ca pe un ratat, fiindcă nu ajunsese nimic. Rămăsese un obscur cercetător în domeniul microbiologiei. Și el era atît de sătul și nu vedea nicăieri nici o portiță de scăpare. Visa uneori că o lua la fugă printr-un cîmp deschis, și fugea și fugea fără să dea de vreo barieră. A doua zi lucra cu chef și cu spor și era vesel ca după cine știe ce realizare. Pe zi ce trecea era mai absent și mai posomorît. Nu-și putea îngădui nici o fantezie, fiindcă nu-i ajungeau banii. Nici măcar cărțile pe care le-ar fi dorit nu și le putea cumpăra. Se mai înveselea auzindu-l pe fiu-său ce planuri își făcea, umblînd cu degetul pe hartă. „Tată, cînd am să fiu mare și o s-avem bani mulți..." Cînd ai să fii tu mare, săracul de tine, se gîndea el, cine știe ce legionari au să mai fie.

Dacă n-ar fi avut de totdeauna un profund simț al datoriei, și-ar fi strîns lucrurile într-o valiză și ar fi pornit-o prin lume, ca un hoinar, ca un declasat. Era convins că nici în alte părți nu putea fi mult mai bine. Dar cel puțin ar fi fost altceva și altundeva. Nu în țara lui, față de care avea datorii transmise de generații și care și ea avea datorii față de el, pe care, prin conducătorii ei, și le făcea foarte prost. Cel puțin în altă parte n-ar fi datorat nimic și nu i s-ar fi datorat nimic. În altă parte nu i-ar fi fost poate atît de greu să „facă frumos' legionarilor locali. Acolo n-ar fi avut drepturi cîștigate de generații și generații din neamul lui. Îi venea de multe ori, și la laborator și acasă, să spună : „duceți-vă dracului cu toții, și eu și toată lumea", să lase totul baltă și să fugă. Dar nu putea ; era legat de ceea ce fusese înainte, pe care alții îl făcuseră pentru el, de ceea ce făcuse el pentru alții, aducînd de bună voie pe lume un copil, luîndu-și o nevastă. Avea să stea neclintit, mohorît, obscur, în tăcerea lui ostilă, să treacă peste el cămășile verzi, cămăși, tricouri, drapele, ariviști, slabi de înger, lași, fricoși, avea să rabde tot. Și avea să se ducă în fiecare zi, ca la cea mai pasionantă întîlnire, la microbii lui care aveau să fie mereu aceiași și peste milioane de ani.

socoteli mai vechi

Marin Niţă Marin era om bun de felul lui şi-n 23 de ani nu-şi bătuse decît o dată nevasta. Aşa-nvăţase el de la ta-său, moş Niţă Marin, fie-i ţărîna uşoară, să nu dai în ăl mai slab ca tine. Şi nu dăduse decît acum 23 de ani în Luţa, nevastă-sa, că şi ea prea-l scosese din fire, şi tot acum 23 de ani în cealaltă. Cînd îşi aduse aminte de cealaltă strînse din fălci şi pe urmă scuipă departe printre dinţi. Astăzi simţea cum îl mănîncă pal-

mele şi tare-i era teamă că pînă în seară are să le bată pe amîndouă, a doua oară în 23 de ani.

Stătea posomorît în faţa sticlei cu ţuică, la umbra dudului. De-abia se atinsese de păhărelul pe care-l ţinea strîns în pumn. Nu-i plăcea să bea decît rareori şi atunci mult de tot şi singur-singurel şi apoi să meargă să se culce. Acum nu băuse şi nici n-avea de gînd să bea. Nu bătuse pe nimeni altfel decît treaz. Şi astăzi ştia că are să le bată pe amîndouă ca acum 23 de ani, întîi pe cealaltă, şi pe urmă pe Luţa.

Anica, cealaltă, le trimisese vorbă că nu e mulţumită de mobila şi de lucrurile pe care le dădeau ei Floricăi, voia şi aragaz şi 7.000 de lei pe deasupra. Luţa începuse să vorbească de una singură prin casă :

— Dacă nu sînt mulţumiţi, s-o lase-n pace, că n-a rămas nemăritată-n vatră.

El nu zisese nimic, se uitase doar urît şi femeia tăcuse numaidecît. Fata cutezase să vină plîngînd la el :

— Ai auzit, taică ?

— Da.

Se aşezase la umbra dudului în faţa sticlei cu ţuică. După un timp ceruse de mîncare.

— De-asta-ţi arde acum ? ! Tu n-auzi ce-au zis ăia ?

— Şi dac-aud ce ?

Îi aşternu masa şi-i puse mîncarea dinainte. Mîncă în duşmănie şi sorbi şi ultima picătură de zeamă din strachină.

Femeia se tot învîrtea de colo pînă colo în jurul lui.

— Dacă i-am mai da ceva şi dacă ne-am duce pe la oraş după aragaz ? zise ea într-un tîrziu.

— Nu-i dau nici cinci bani mai mult și nu-i cumpăr nici un aragaz. Să-i ia lui ta-său că e președinte și are mai mult ca mine. Și să nu vă mai aud gura.

— Bine, măi omule, n-auzi că nu vrea s-o ia altfel ?

— Să n-o ia.

— Bine taică, dar știe tot satul că trebuie să mă ia.

— Așa cum știe, tot așa n-o să mai știe !

— Știu eu că dumneata n-ai vrut de la-nceput să mă măriți cu el, de-aia faci așa.

— Așa e. Dacă vrea să te ia cu ce ai, dacă nu să fie sănătos.

Stătea la umbra dudului cu mîna pe pahar, dar nu-l mai ducea la gură. Au să vină mereu cînd una cînd alta, au să-l bată la cap. Simțea cum îl scot încet încet din fire. Vorbele lor și gîndurile lui au să-l salte-n picioare și are să le bată, pînă are să se răcorească.

— Să-i trimitem măcar vorbă prin tușa Frusina.

— Nu-i trimiți nici o vorbă.

— Ba eu zic că...

— Nu mai zice nimic.

Erau 23 de ani de cînd n-o mai bătuse și uitase. Atunci o bătuse fiindcă-i spusese că nu e bun de nimic și că dacă știuse că e un prăpădit nu trebuia s-o ia de la mă-sa și de la ta-său. Se ridicase, tot de sub dud, se îndreptase cu greu pe piciorul țeapăn, intrase-n casă, îi strînsese țoalele în lada de la mă-sa și de la ta-său, o chemase să-i ridice lada în spinare, dusese lada în coșare, o pusese în car și-njugase boii. Femeia se mai înmuiase.

— Și-acum ce faci, omul lui Dumnezeu ? Ce, ai înnebunit ?

Se-apropiase de ea, o privise în ochi, o apucase de mijloc, o-ndoise şi începuse să-i care cu o mînă peste fund şi peste picioare. Cînd ostenise o mînă, o plesnise cu cealaltă.

O urcase apoi în car şi-i pusese biciuşca-n mînă.

— Du-te înapoi la mă-ta şi la tat-tău.

Peste trei zile Luţa se întorsese cu car, cu boi, cu ladă cu tot.

O găsise seara cînd se întorsese de la cîmp, cu ciorba fiartă şi cu mămăliga răsturnată, mîncaseră fără o vorbă.

Cînd stinseseră lampa îi spusese :

— Te primesc înapoi numai fiindcă n-ai strigat cînd te-am bătut.

Apoi se-ntorsese pe-o parte şi adormise.

De 23 de ani auzise de multe ori : „nu eşti bun de nimic, nu e bun de nimic".

De 23 de ani de cînd se-ntorsese cu piciorul ţeapăn din război nu mai era la fel de bun ca ceilalţi.

Cealaltă, cînd îl văzuse schilod îşi găsise altul zdravăn, uitase tot şi-l azvîrlise ca pe-un dinte stricat.

La vreo două luni se-ntîlnise cu ea pe cîmp. Se oprise-n faţa ei. Femeia făcuse un pas să-l ocolească, privindu-l numai de la brîu în jos.

— Şi zi te-ai măritat, Anică !

— Ce să fac ?

— Aşa e, ce să faci !

— Dacă aşa au vrut alde taica !

Lui i se urcase sîngele la cap. Îi vîjîiau urechile.

— Va să zică de-aia !

— De-aia.

— De ce minți ?

— Nu e treaba ta.

— Cine ți-a spus că nu e treaba mea ?

Anica tăcea.

— Cine ?

Tăcea.

— Cine ?

— ...

— Cine ?

Îi dăduse jos coșul din cap, o apucase c-o mînă iar cu cealaltă o izbise din toate puterile, icnind. Femeia începuse să țipe.

— Lasă-mă, lasă-mă.

El dăduse și mai cu sete. Fiecare strigăt îi făcea mîna mai grea și mai dornică s-o lovească.

— Lasă-mă că strig.

— Cînd te-am tras în căpița de fîn n-ai strigat, îi spusese el fără să se-ntrerupă.

— Lasă-mă, ticălosule, lasă-mă, șchiopule.

Îi dăduse drumul de sus. O lăsase cu burta întinsă pe pămînt strigînd după el :

— Marine, Marine.

Se-ndepărtase de ea cu fălcile-ncleștate și scuipase lung printre dinți.

Încercase ea de multe ori să intre-n vorbă cu el. Fără s-o ocolească, mai mult de bună ziua Marin nu-i mai spusese niciodată. Și acum, deșteapta de fie-sa, Florica, se găsise să se mărite cu băiatul Anicăi și-al lui Costea. El îi spusese doar atît :

— Eu nu vreau să-l iei.

— Ba am să-l iau, răspunsese Florica.

— Atunci ia-l.

Acum nu erau mulţumiţi de zestre. Le trase o-njurătură printre dinţi şi pe urmă scuipă. Sigur, Costea era preşedinte, avea numai doi copii. El nu era preşedinte şi avea cinci copii. Parcă-i auzea spunînd : „Uite pe cine şi-a găsit să ia. Pe fata şchiopului ăla care nu e bun de nimic".

Parcă făcuse el războiul, parcă vrusese el să-i rămînă piciorul ţeapăn şi să se mişte de trei ori mai încet decît alţii.

„Numai copii a ştiut să facă".

Roti o privire întunecată şi rău-prevestitoare prin ogradă. Nevastă-sa se-apropie de el şi dădu să zică ceva. Dînd de ochii lui Marin rămase cu buzele întredeschise, apoi începu să strige puii. Florica stătea după uşa bucătăriei şi-i pîndea. El ţinea paharul în mînă şi nu sorbea nici o picătură. N-avea de gînd să-i dea fie-si cinci parale mai mult. Să n-o ia. Ducă-se dracului cu casa lor frumoasă, cu băiatul lor cu tot. El tot n-avea să le calce pragul decît la nuntă. Să fie sănătoasă Anica cu preşedintele ei cu tot. Era sigur că de la ea porneau toate pretenţiile şi toate ifosele astea. Nu uitase că o bătuse atunci pe cîmp şi mai ales că-l strigase şi că el nu se-ntorsese, că ani de zile umblase după el şchiop aşa cum era şi că el nu-i mai azvîrlise o uitătură nici ca la un cîine. Toată viaţa-i păruse rău după el. Dar lui... ? Scuipă iar printre dinţi. Ştia că nu e lacomă şi nici calică. Pe Costea nu-l luase fiindcă avusese vreo avere, îi fusese frică să ia bărbat şchiop. Acum voia să-i plătească prin fie-sa. Voia să-i arate că n-a uitat. Dar ea nu ştia că neuitarea lui era la fel de încăpăţînată ca şi a ei.

Şi-aduse aminte cum îi ridicase fustele şi cum o izbise cu sete. Parcă-l furnica prin degete. Lăsă paharul neatins pe masă. Se-ndreptă cu greu. Îi înţepeniseră şalele. Se duse încet, cu pas apăsat, luă toporul din cui şi se apucă să bată aracii viţei din curte. Pe urmă avea să rînească la vite. Trebuia să facă ceva.

Nevastă-sa se-apropie de el.

— Ce-ar fi, măi omule, dacă i-am mai da ceva ?

Marin o ascultă fără s-o-ntrerupă. Îi trebuia să strîngă năduf în el, fiindcă pînă diseară ştia c-avea sigur să bată pe cineva.

Ca mai toată lumea, din cînd în cînd, îmi fac şi eu un examen de conştiinţă. Eu însă, ca fricoşii, ca laşii, sau ca prea politicoşii, care şi ei sînt un fel de laşi, cînd ajung la zonele cele mai vulnerabile ale conştiinţei încerc să amîn examenul. Iau repede o carte, cu speranţa că va pune pe fugă imaginile supărătoare. Dar nici nu citesc, nici nu-mi fac un examen cumsecade : ca medicii sau ca avocaţii distraţi care ascultă doar cu o ureche

spusele clientului, în timp ce în cealaltă le bîzîie o melodie fredonată pe muteşte. Peste paginile citite se suprapun imagini din nişte clişee voalate de vreme. Sînt cîteva momente însă care nu s-au tocit, peste care timpul a trecut fără să apese. Mă dor din vreme în vreme. Şi caut să le îndepărtez cu orice chip. Îmi spun invariabil că nu foloseşte la nimic să ai regrete asupra trecutului. Ştim cu toţii că timpul este ireversibil. Îmi cunosc bine defectele, ştiu să le judec şi să le cîntăresc. Cel mai mare defect al meu este laşitatea. Oamenii care mă cunosc — de fapt şi-nchipuie că mă cunosc — ar rămîne surprinşi să afle ce cred eu despre mine, şi nici atunci n-ar admite că s-au înşelat şi că,-ntr-un fel, i-am înşelat. Eu m-am făcut sclavul unor principii de la care m-am hotărît să nu abdic niciodată. Printre ele unele sînt de toată lauda : să nu fac rău nimănui, să nu pîrăsc pe nimeni, să nu fiu intrigant. Dar la umbra acestor cîteva puncte ale breviarului meu, născute din convingere şi din judecată, s-au cuibărit nişte norme răsărite din calcul şi din ipocrizie. M-am hotărît să nu înjur şi n-am înjurat niciodată cu toate că adesea îmi umplu gura tot felul de înjurături, în care nimeni şi nimic nu e trecut cu vederea ; m-am hotărît să nu bîrfesc pe nimeni, dar de aici am ajuns să nu-mi mai spun nici o părere, şi am destule despre toată lumea. Am ajuns o fiinţă penibilă în propriii ochi. Lumea din jur mă consideră un om cumsecade, care, din bună creştere şi din principiu, nu bîrfeşte, nu critică, şi mă clasifică printre oamenii rari, care încearcă să facă viaţa mai frumoasă. Alţii, mai

subtili poate, cred că sînt indiferent. Se-nşeală şi unii şi alţii. Nimic nu mi-e indiferent. Sînt orgolios, ranchiunos, sufăr şi mă macin pentru fiecare fleac. Sînt invidios şi sînt zgîrcit. Dar sînt atît de orgolios încît trec drept darnic, fiindcă nu se face nici o chetă la care eu să nu dau nici prea mult (ca să nu se spună că sînt orgolios), nici prea puţin (ca să nu se creadă că sînt calic). Mă indispune orice critică, şi-l urăsc din suflet pe cel care mi-o face, mă bucură orice laudă, chiar şi a proştilor, deşi ştiu că şi hula şi adulaţia sînt la fel de arbitrare şi de puţin justificate. În ochii mei sînt ceea ce nici o limbă nu reuşeşte să definească mai bine decît franceza : *un pauv' type*. Îmi pare rău, uitam să spun, după fiecare para cheltuită. Am cumva pasiunea banilor ? Nu. Aş vrea să-i strîng pentru ceva ? Nici atît. Pentru că nu doresc nimic din toată inima. Şi dacă vreodată, foarte rar, îmi pun şi eu ceva în gînd şi nu-mi reuşeşte, nu sufăr. E foarte ciudată şi meschină firea mea : mă-ntunec de orice fleac, dar nu pot să sufăr frumos, intens, nu pot să trăiesc stări vecine cu fericirea şi cu moartea. N-am momente de desprindere şi de purificare prin bucurie sau prin durere. Şi fizic durerile mele sînt minore. Nu mă trec niciodată junghiuri, cuţite. Întotdeauna mă apasă balastul mediocrităţii şi al trăirilor incomplete.

Mi-e milă de oameni şi înţeleg suferinţele lor. Îi ajut cît pot, dar fără participare şi fără voluptate. De curînd am avut o operaţie la ficat. Aşteptam o înnoire în urma ei. Aşteptam să mă doară şi să se trezească ceva în mine. M-au adus din camera de reanimare peste două

zile. Pierdusem și trenul acestor dureri acute. Cînd m-au așezat în patul din rezervă, în locul operat se instalase o durere potolită, cumsecade, ca și mine. Celelalte fuseseră amorțite de morfină. M-am întrebat de multe ori cum am putut fi iubit de prieteni, de femei. Mi-am dat seama totdeauna că mă iubeau pentru ceea ce-și închipuiau că sînt. Uneori credeam că mă înșel asupră-mi, fiindcă purtarea mea ireproșabilă ajungea să mi se pară sinceră chiar mie, care-o elaboram în toată ecuația ei complicată. Așteptam o confirmare, nu-mi venea de nicăieri. Nimeni nu se-ndoia de sinceritatea mea. Nu făceam nimic s-o infirm. Fățărnicia mea era de o specie ieșită din comun, eu nu eram fățarnic decît față de mine însumi. Pe mine mă minteam, viața mea o castram de fertilitatea sincerității. Cum ar fi putut nevastă-mea, care nu avea o fantezie pe care să nu i-o împlinesc, căreia îi aduceam ceaiul la pat, pe care la ora nouă o dezbrăcam și o culcam între perne, mîngîindu-i pasionat trupul pe care nu i-l iubisem niciodată, pe care nici măcar nu i-l dorisem, cum ar fi putut bănui ? După opt ani de căsătorie îmi împărtășește uneori mirarea în privința dragostei mele care nu s-a răcit de loc, care este aceeași ca la început. Ea nu bănuiește că n-a existat niciodată un început, că un lucru înghețat nu are cum să se răcească. Am luat-o din interes. Îmi plăcea și-mi convenea familia ei, relațiile pe care le avea. Ea era destul de atrăgătoare, foarte cumsecade, și la locul ei, prezentabilă și discretă. Îmi plăcea casa ei, lucrurile din casă. Totul mi se părea avantajos. Erau niște avantaje de care n-am profitat niciodată. Ele existau însă virtual. Nimeni nu m-a bănuit de nici un interes. Mă jucam de-a v-ați ascunselea de

unul singur. Bani cîştig mai mulţi decît nevastă-mea, iar ea dispune de toţi. Rareori am şi eu zece lei în buzunar. Nici n-am ce să fac cu ei. Nu am voluptatea cheltuitorului. Femeilor cu care mă culc, din cînd în cînd, pentru că mi se oferă, nu le dau nimic. Dar le vorbesc frumos, le creez o ambianţă plăcută, le fac să creadă că mi-au lăsat o impresie de neuitat, prelungesc nişte mîngîieri în locul cărora mult mai mult mi-ar plăcea un duş.

Nu e una care să nu zîmbească nostalgic, după ani şi ani, cînd îşi aminteşte de mine, poate ca de singurul domn din viaţa ei. Nu le dau bani şi nici cadouri, fiindcă mi se pare că aş nedreptăţi-o pe nevastă-mea. Ea are o legătură, poate ei îşi fac cadouri, pe mine nu mă interesează. Se poartă discret. Mă fac că nu observ. În fond, nu sufăr de loc din cauza asta şi la urma urmei de ce să nu se bucure de viaţă, şi de ce să nu aibă un amant dacă simte nevoia ? Mîngîierile mele sînt aceleaşi. Eu sînt un bărbat perfect. Pe nevastă-mea o văd în ultima vreme nervoasă, iritată ; eu observ cel mai bine cotele noului ei amor. Cred că este iritată de imperfecţiunea celuilalt : ea pe el l-ar dori perfect, pentru că pe el îl iubeşte. Nu-i pot spune că n-are să mai găsească nicăieri un ipocrit care să se fure pe sine. Sînt prea deştept ca să nu-mi dau seama că în definitiv nu mi-am bătut joc de nimeni ci doar de mine. Oricine s-ar putea întreba dacă am iubit şi eu vreodată sau dacă am suferit vreodată. Da, am iubit şi am suferit. Încep să-mi fac sumarul examen de conştiinţă către seară ; sar multe etape ; două întîmplări însă îmi revin în minte, de fiecare dată cu aceeaşi intensitate, aproape la fel ca pe vremea cînd le-am trăit.

Eram, de mult, în studenție, în vacanță la părinți. Se dăduse o dispoziție de la primărie ca fiecare gospodărie să nu poată avea mai mult de un cîine, iar dacă voia să-l aibă și pe-al doilea trebuia să plătească o taxă de două sute de lei. Părinții erau plecați. Eram doar eu acasă. Au venit hingherii. Noi aveam un cîine bătrîn și de cîtva timp ni se pripășise o cățea. N-aveam două sute de lei, o sută douăzeci și cinci erau toți banii noștri. Nu m-am dus să mă împrumut pe la vecini. Părinții o duceau greu și mi-era teamă să nu se supere. Mereu mi-era teamă să nu se supere. Trebuia să sacrific unul din cîini. Aș fi păstrat cățeaua, era tînără și frumoasă și-o iubeam. Era un cîine cu personalitate, cum îmi plăcea să spun. L-am oprit totuși pe Lăbuș. El era al nostru, nu puteam să-i fac o nedreptate. El era al nostru. Hingherii i-au pus Lilei juvățul de gît. Nu s-a zbătut, n-a lătrat, n-a încercat să muște. Ochii jucăuși i s-au întunecat de umilință și de neputință. Apoi am văzut în ei resemnarea. Hingherii au pornit spre poartă, iar Lila i-a urmat supusă, mergînd de-a-ndăratelea, cu ochii în ochii mei. Nu-mi cerea ajutor, își lua rămas-bun. M-a durut inima, mă doare și-acum. Aș vrea să mă pot ascunde ori de cîte ori îmi aduc aminte. Mi-aud și-acum uneori glasul cum o striga prin livadă și prin fînaț : Lila ! Lila ! Îi simt botul lipit de degetele picioarelor și coada care-mi gîdila genunchii. Am uitat ochii atîtor oameni, ochi de femei în care m-am oglindit minute lungi, ochii ei n-am să-i uit niciodată. Poate că dacă n-aș fi trimis-o la moarte i-aș fi uitat. Nedreptățile nu se uită niciodată. Ochii ei sînt vii, ai ei și ai Ruxandrei. Ruxandra era o femeie,

singura pe care-am iubit-o. O iubeam pentru că nu-mi semăna de loc. Nu-i trecea gînd prin cap pe care să nu-l spună cu voce tare. Se îndîrjea în părerile ei, se lupta, se zbătea să arate că are dreptate, cînd avea. Nu-i era frică şi nici jenă să spună ce crede despre oricine. Puţin îi păsa de ce zic oamenii despre ea, fără să caute să-i scandalizeze cu orice preţ. Şi nu simula. Şi era frumoasă şi ştia să iubească. Iubeam atingerea de pielea ei moale şi brună, discul modelat al pîntecelui ei, lăţimea şoldurilor şi mlădierea coapselor care strîngeau pînă la durere. Ruxandra, cu trupul şi cu inima ei darnică, şi-a dat numaidecît seama ce zace în mine. Mi-a spus o dată că i se părea că iubesc ca un bărbat care vine de pe o insulă pustie sau ca un peşte profesionist care în sfîrşit se culcă cu amanta lui „de inimă". Cu fiecare nouă întîlnire mai scotea ceva la iveală din caracterul meu atît de grijuliu disimulat. „Îmi spui atîtea obscenităţi cînd te culci cu mine, încît îmi dau seama că le-ai refulat ani de zile. Probabil că sînt prima şi ultima căreia i le spui. Cred că nevastă-ta ar rămîne cu gura căscată s-audă ce spune distinsul ei soţ". Şi rîdea. „Dar mie spune-mi-le. Ai curajul să fii şi tu cu cineva aşa cum eşti." „Te rog să-mi cumperi o rochie, o, nu te speria, ceva ieftin, o stambă de cincisprezece lei metrul, sau dă-mi douăzeci şi cinci de lei. Ştii de ce-ţi cer asta ? Ca să-ţi dau ocazia să-ţi frustrezi şi tu nevasta cu ceva. Nevastă-ta crede că o iubeşti, sau e mai deşteaptă ?" Şi iar se pornea pe rîs şi mă cuprindea cu braţele.

Am iubit-o doi ani ; am iubit-o de fapt mai mult, dar doi ani a durat legătura noastră. După doi ani n-a vrut

să mă mai vadă. „Sînt singura femeie pe care ai iubit-o, ba chiar mai mult, sînt singurul om. Şi eu sînt singurul om care te iubeşte, fiindcă te iubesc aşa cum eşti şi eşti jalnic. Ar trebui să profiţi şi să mă păstrezi. La un moment dat simularea asta faţă de tine şi furatul ăsta al propriei căciuli are să te desfiinţeze. Ai să trăieşti numai sub formă de umbră a unei creaturi de mult decedată. Şi-n jurul tău are să fie din ce în ce mai pustiu. Eu sînt singura ta mîntuire, fiindcă eu ţi-am scos masca atît de aderentă. Dar ştiu că n-ai să profiţi de acest prilej. Tu ai o îndatorire, faţă de propria ipocrizie. Eu te las ; să ştii că de nimeni nu mi-a fost vreodată mai milă decît de tine. Eu nu-i dispreţuiesc pe laşi, mi-e milă de ei. Hai, du-te şi fii mai departe perfect..."

Ochii ei m-au petrecut, fără să-mi ceară nimic. Îşi lua rămas-bun.

Degeaba încerc s-alung aceste două perechi de ochi : ei se amestecă printre rîndurile cărţilor în care îmi pun speranţa ca într-o forţă exorcizantă. Azi noapte se făcea că eram la judecata de apoi. Judecata şi judecătorul de apoi se topiseră într-un imens nor de fum din care străluceau negru-antracit două perechi de ochi. Nu se-auzea nimic. Ochii se mişcau încet, clipind din gene de fum. Privirea lor nu spunea nimic anume. Numai eu simţeam în mine o pustietate fără de sfîrşit şi-n partea inimii un junghi. Mă durea, mă durea ca atunci de mult. M-am trezit spre trei dimineaţa şi inima mă durea la fel. Sînt fericit că mă doare. Poate mai e ceva de făcut. Chem din lumea umbrelor luminile stinse ale singurelor două perechi de ochi care dor. Am să-i chem mai des. Vreau să

mă doară mai mult. Citesc acum a nu știu cîta oară *Zăpezile de pe Kilimanjaro*. Ruxandra îmi spunea s-o citesc mereu ca să-mi văd prototipul. Ruxandra avea dreptate. Îmi pare rău că Lila n-a putut să-mi spună niciodată nimic.

numai morții nu sînt triști

Sub sticla de pe birou am adunat an de an cărți poștale ilustrate trimise de prieteni care și-au adus aminte de mine din cîte un colț depărtat al lumii : Capri, Niagara, Tokio, Londra, Veneția, New Mexico etc. Atîtea locuri pe care-mi plimb ochii, uneori absent, alteori ca spre un pămînt pe care l-am simțit sub tălpi. La mijlocul cărților poștale am lăsat un gol cu formă imprecisă, o suprafață care nu poartă nici un nume în geometrie. E

locul în care văd răsfrînt copacul din curte, locul unde s-a așezat pe rînd toată dinastia pisicească Pussy care mi-a populat casa și mi-a-ncălzit mîinile cu blana ei moale. Astăzi dinastia Pussy s-a stins. Mi-au rămas cărțile poștale și copacul răsfrînt, o oază de verdeață între cascade și ansambluri arhitectonice. Aș vrea să văd locurile pe care le-am sigilat sub sticlă, aș vrea, am vrut de-atîtea ori. Astăzi m-am uitat la ele. Mi s-au părut goale de sens, epuizate, moarte. Numai crengile ude ale copacului, în răsfrîngerea lor de cap retezat cu pletele în jos, păreau mai vii. Am ieșit în curte să le văd. Se molipsiseră și ele de moartea cărților poștale. M-am gîndit să-mi plimb tristețea pe stradă ; acolo am să găsesc alți oameni triști. Numai morții și proștii nu sînt triști. E-ntunecat ; cerul se lasă peste mine vînăt și ostil, strada și casele-și schimbă culoarea și stau încruntate privind din ferestre posace, oamenii cu capu-ntre urechi, cu nasu-n jos, copacii desfrunziți, bălțoacele, totul e ostil. Nicăieri nu e nimeni care să dea puțină căldură de pomană. Mă simt umilită. Intru cîteva clipe într-un spital să caut un doctor care m-a-ngrijit sporadic. Mi se spune că e plecat în concediu. Mă plimb puțin pe culoare, vreau să mă satur cu toate aspectele tristeții ; sorb cu o privire mohorîtă halatele vișinii ale bolnavilor. Îl întîlnesc pe doctorul pe care-l căutam ; stă de vorbă cu alt doctor. Îmi întinde o mînă absentă, mă privește cu un zîmbet, ironic ? amuzat ? indiferent ?, nu știu, îmi azvîrle o privire prin sticla ochelarilor.

— V-am căutat, îi spun.

— Sînt în concediu, răspunde el și pornește mai de-

 parte, cu un umăr aplecat confidențial spre colegul lui.

Nu l-ar fi costat nimic un pic de bunăvoinţă. Mi-ar fi plăcut să mă-ntrebe măcar „de ce ?" Aveam altă părere despre doctorul ăsta. Mi-l închipuiam un domn. Nu este. Un domn nu umileşte, mai ales într-o zi tristă cînd totul e umilitor, cînd omul e atît de vulnerabil. M-am simţit nu numai umilită, m-am simţit ridiculă că m-am lăsat dusă pe aripile unui entuziasm neîntemeiat în privinţa acestui presupus „domn". Poate că şi este. Pentru mine n-are să mai fie. L-am anihilat. Aş vrea să se instituie măcar din zece în zece ani un examen de omenie pentru toată populaţia globului.

Am pornit din nou pe stradă. Veneam ca de la mort. Pleoştită, abătută. Mergeam pe lîngă şina tramvaiului. M-am hotărît să mă uit numai la picioarele trecătorilor. Voiam să-mi imaginez nişte biografii după expresia lor. Mai toate grăbite, preocupate să nu calce-n bălţi. Uite o pereche, grăsuţe, rozalii, în ciorapi de nylon, cu carnea răsfrîntă peste baretele pantofilor cu tocuri înalte. Picioare de femeie hotărîtă şi sigură pe ea. O pereche subţiri, uşor aduse, care fac pe cochetele şi poartă cine ştie ce cap de gîscă. O pereche, frumoase şi melancolice, cu mers moale, cărora nu le pasă de loc ce efect fac, picioarele unei femei deprimate. O pereche-n pantaloni cu carouri, care pocnesc, încălţate-n pantofi oliv cu vîrfuri pătrate. Ţopăie ca nişte lăcuste. Purtătoarele unui fante care rupe inima mahalalei. Altele cu pulpe azvîrlite-ndărăt, desenate printr-un trening albastru. Toate ocolesc bălţile, merg din loc în loc pe vîrfuri. Văd o altă pereche. Izbesc fără ritm două sacoşe de pînză care par o prelungire monstruoasă a mîinilor. Nu ocolesc bălţile, nici uleiul de lîngă şina tramvaiului, nu le pasă că se stro-

pesc, că au să fie urîte și murdare. Nu le pasă de nimic. Au cunoscut probabil toate bucuriile, au zburdat prin iarbă, au bătut mingea, au mîngîiat, au iubit, au fost înșelate, au fost umilite, totul le este egal. Scîlciază încălțămintea-n afară, semn de tristețe, de temperament melancolic. Trec zeci de alte picioare pe lîngă mine ; nu le mai iau seama. Le urmăresc numai pe astea două în pantaloni cenușii. Îmi place să le-ascult pasul înfundat. Unul a călcat peste o piatră, a spart-o ; piatra a scrîșnit, talpa s-a ridicat speriată ; n-are nevoie de zgomote, de violență, îi place tristețea ei, nu mai are ce pierde. Merg în urma lor aproape, aproape de tot. Păstrez doar distanța de la care să le pot vedea. Nu grăbesc pasul deși se știu urmărite. Nici nu le pasă cine le urmărește. Toată tristețea din omul ăsta s-a scurs în picioare. Deodată o pereche, bine încălțate, late, hotărîte, bine plantate izbesc picioarele după care mă țin. Stăpînul celor bine-ncălțate face tot el gălăgie. Picioarele cenușii calcă într-o băltoacă. Puțin le-a păsat c-au fost brutalizate. Totul le este egal. Eu mă simt umilită. Sînt prea tristă ca să mă duc să le pun o piedică picioarelor brutale, îngîmfate și agresive. Astăzi sînt tristă și mă simt umilită. Picioarele mele cenușii se urcă într-un tramvai, la clasa a II-a fiindcă ușa clasei a II-a s-a deschis în fața lor. Mă simt părăsită. Mi se pare că s-a mai stins o rază de omenie și de-nțelegere. Nu mai am cu ce să-mi conjug tristețea. Și mai ales mă simt umilită.

visul

Se făcea că te iubeam cum n-am iubit pe nimeni şi că mă iubeai şi tu la fel. Dar totul era împotriva noastră. Eu eram măritată, tu erai însurat. Aveam scrupule. Nu voiam să-nşelăm. Nu ne spusesem că ne iubim dar ştiam amîndoi. Eram legaţi şi nimeni nu ne putea despărţi. Nimeni nu ştia. Inima mea era plină de imaginea ta, ziua, noaptea, nu mă despărţeam niciodată de ea. Mă oprea de la orice acţiune sau gînd urît, făcîndu-mă să mă ruşinez

ca de o prezență, ca de un martor care mă vede și mă judecă. Uneori îmi pierdeam controlul. Porneam ziua, noaptea, spre casa ta, uneori numai cu gîndul, alteori cu trupul. Forțam cu gîndul ușile, pătrundeam în salonul casei tale imense, unde în fiecare cameră locuia cineva. Apoi mă apuca panica, ieșeam cu pași mari din casă : dacă se deschidea o ușă, ce se-ntîmpla cu taina noastră ? Și gîndul pătrundea doar pînă în salon. Cînd veneam și cu trupul, mă opream pe trotuar în fața casei și așteptam să deschizi o fereastră. Dar plecam repede. Mi-era teamă să nu deschidă altcineva fereastra.

Azi noapte mi-am învins orice frică : am pornit spre casa ta. Eram hotărîtă să sun, să bat, să strig, să intru pînă la tine, să te văd, poate să mor, poate să-ți cad în genunchi, poate să plec, poate să fiu alungată de tine, poate de familia ta coalizată, care s-ar fi adunat amenințătoare de prin camerele multe ale casei voastre imense. Am ajuns la intrare ; inima mi se zbătea în piept, în mîini, în picioare, în cerul gurii, corpul meu era tot o inimă smulsă care pulsa dureros. Și peste toată zbaterea asta se așternea fecund o fericire și o dorință fără seamăn. Am pus mîna pe clanță. Ușa era deschisă. În salonul de jos — nimeni. Ușile camerelor date de perete. Liniște. Nicăieri nimeni. Am urcat scara de marmoră. Zgomotul pașilor amuțea în covorul de pe trepte. Ușile date de perete la toate camerele, afară de una, a camerei tale. Mi-am rotit repede privirea. În cuier nici o haină. Am prins un pic de curaj. M-am apropiat de ușa ta, de mahon lustruit, cu tăblii încrustate. Mi-am lipit urechea. Ți-am auzit vocea. Te ascultam fericită. Recitai englezește. Un monolog de dragoste. Pentru mine. Ai făcut o

pauză. Am prins curaj, am ciocănit de trei ori în uşă. Nici un răspuns. Ţi-am auzit iar vocea. Desluşeam fiecare cuvînt. Nu mai era un monolog de dragoste. Era o ameninţare. Am pălit, mi s-au răcit mîinile. Am ciocănit mai tare, de două, de trei, de zece, de o sută, de o mie de ori. Îţi auzeam glasul din ce în ce mai ameninţător. Dincolo nu era nimeni, erai singur, dar mi-era frică. Lîngă uşă, pe o consolă de marmoră era un şir de statuete de Tanagra. Am luat cîte una în fiecare mînă şi băteam, băteam disperat, le sfărîmam de uşa de mahon, zgîriindu-i tăbliile. Le-am sfărîmat pe toate. Am zgîlţîit clanţa uşii, într-un tîrziu. Deabia atunci mi-am dat seama că uşa are clanţă. Dar uşa era încuiată pe dinuntru. N-aveam cu ce să mai bat. Am alergat, am scos cheile celorlalte uşi, am bătut, am izbit, săreau ţăndări din uşa de mahon. Dincolo glasul tău creştea ameninţător. Simţeam că ai să omori pe cineva, şi pe cineva nevinovat. Erai singur, nimeni nu-ţi răspundea şi totuşi eu ştiam că ai să omori pe cineva, pe cineva nevinovat, şi voiam să te-mpiedic să faci o nedreptate. Voiam să-ţi spun că nu-mi păsa că faci o crimă, dar nu voiam să faci o nedreptate. Nu mai aveam cu ce să bat, din mîini îmi curgea sînge, era o băltoacă pe podea. Ştiam că dincolo tu omori. M-am aşezat pe jos, cu o linişte moartă. Auzeam ca din altă lume ultimele vorbe ale piesei. Ştiam că ai omorît. Şi eu stăteam alături şi nu te putusem opri. Între noi are să stea totdeauna o nedreptate, de la care n-am avut forţa să te opresc. Zăceam întinsă pe jos. Eram o zdreanţă. Un şir de lacrimi ca gheaţa îmi curgea pe tot corpul nevolnic. Nu mai aveam nimic de făcut. Aşteptam să mor.

Şi pe urmă n-am mai ştiut nimic.

De Shakespeare era piesa ? Scrisese vreodată Shakespeare asemenea piesă ? Şi tu vorbeai englezeşte ? Dar tu, tu cine erai ? Cine ? Doamne, Dumnezeule, unde mai auzisem vocea asta ? A cui era ? Nu se poate. Eşti tu. Te iubesc, cum n-am mai iubit pe nimeni. Dar cine eşti ? Şi piesa a cui e ? Şi-n ce limbă e ? Dar tu cine eşti ? Vocea, vocea asta ? Doamne cine, a cui, cine, cine ? Poate nici tu nu ştii cine sînt eu. Ce s-a ales din dragostea noastră ! Zăceam neputincioasă pe podea, în faţa uşii, de-a curmezişul. Aşteptam să mor şi tu să calci peste mine şi poate aşa să-ţi aminteşti cine eram.

teletăcerea

— Alo !

— ...

Cum îi auzise vocea închisese. Ca de obicei, grăbit, ca şi cînd cine ştie ce consecinţe ar fi avut de suferit dacă ar fi pus receptorul normal în furcă.

Asta se-ntîmpla de şase luni în fiecare zi ; în primele trei acest telefon mut se repeta de cîteva ori pe zi, în ultimele îşi alesese o oră fixă : 18,30. La-nceput o enerva

şi-i era necaz că nu-i lăsa măcar timp să-i tragă o-njurătură suculentă, s-o-nveţe minte. În privinţa sexului acestei „tăceri" n-avea nici o îndoială. Pe urmă devenise o obsesie, mai ales de cînd se fixase la o anumită oră. De pe la 6 se uita într-una la ceas. Cînd o chema cineva în jurul lui 6,30 la telefon, la 6,25 pretexta ceva şi-ntrerupea convorbirea. Intrase în jocul „Teletăcerii", cum o botezase pe necunoscuta interlocutoare mută. Îi pregătea lungi discursuri pe care n-avea cînd să i le ţină. Se gîndise de multe ori ca la telefonul de la 6,30 să nu mai răspundă „alo" ci : „ascultă, doamnă, sau duduie" etc. etc.

Şi dacă nu era ea ?

Ar fi fost ridicol.

Căuta să-şi facă o voce cît mai ironică pentru 6,30. O dată o chemase o prietenă care îi reproşase că-i răspunsese cu o voce înţepată şi pusă pe ceartă. De cîteva zile îşi făcea o voce blîndă şi maternă, aproape compătimitoare. Voia să pună în acest „alo" toate sentimentele pe care i le inspira, rînd pe rînd, necunoscuta.

Cînd într-o zi nu suna se enerva cum s-ar fi enervat pentru o întîlnire la care nu s-ar fi prezentat partenerul. „Mă şi fierbe, scîrba !"

Şi acum, uite, e 6,30 şi n-a sunat.

Şi ea are treabă şi nu-i vine să plece de-acasă.

Ah, în sfîrşit...

— Alo !

— ...

— Alo !

— ...

— Duduie, doamnă, te rog nu închide. Ascultă-mă cinci minute. Te rog. Vorbele porniseră precipitat, ca o

rafală. Își dădea seama că-n vocea ei sunase panica din vocile care cheamă salvarea sau pompierii. Important era că nu-nchisese și acum o asculta.

— Duduie, știi foarte bine că nu pot nici să te văd, nici să te-mpușc, nici măcar să te zgîrii prin telefon. Ți se pare atît de spiritual să mă deranjezi în fiecare zi? Și dacă o femeie se lansează într-o „întreprindere" ilegală, adică dacă umblă după un bărbat însurat, trebuie să facă și un efort de imaginație. Te rog să nu închizi. Ascultă-mă, poate are să-ți folosească. Uite, de exemplu, îți schimbi vocea și-ntrebi: „Alo, Spitalul Colțea? Cu doctorul X, vă rog. A, nu e spitalul Colțea! Vă rog să mă scuzați". Sau „Alo, casa Gheorghiu, vai, îmi pare rău că v-am deranjat". Ai văzut cum știu să-mi prefac vocea. Pot să vorbesc și bas pedală. Așa că dacă aș fi vrut să-ți întind o cursă, aș fi putut, dar mie-mi place să joc cinstit. Vezi, eu nici măcar nu-ți cer să renunți la mica dumitale manevră, îți cer doar un pic de variație și de-mbunătățire a metodelor. De fapt, orice ai face, pe mine tot n-ai să mă duci, aș ști oricînd că ești dumneata. Dar asta pentru gimnastica minții. Ești foarte bine informată asupra orelor cînd l-ai putea găsi acasă, dar trebuie să-ți spun că nu răspunde decît extrem de rar la telefon, fiindcă are oroare de pisălogi. Ai foarte puține șanse să dai de el. Dar programul lui de repetiții este afișat la intrarea actorilor, ca și programul spectacolelor. Eu, în locul dumitale, l-aș aștepta o dată, i-aș spune ce am de spus, dacă aș fi tînără și timidă cum trebuie să fii dumneata, i-aș scrie o scrisoare. În nici un caz nu mi-aș pierde vremea dîndu-i telefoane la domiciliu, ca să aud

invariabil vocea nevestei. Sau poate vrei să te măriţi cu el ? Ţi-a făcut un copil ? Ei ? Şi dacă tot dai telefon de ce nu spui nimic ? De şase luni am fi putut să ne-mprietenim. Să ştii că sînt un om cumsecade şi de loc lipsit de umor. Şi eu n-am nici o vină că-ţi place bărbatul meu. Şi nici nu-ţi port pică. Şi-acum cînd ţi-am spus o parte din ceea ce-aveam să-ţi spun, bună seara, şi-ţi mulţumesc că m-ai ascultat. Te mai rog ceva : lasă-mă pe mine să-nchid, cred că merit şi eu atît după şase luni. Noapte bună.

Nu se-nşelase : trebuie să fie tînără, timidă şi nu de proastă calitate. Alta ar fi fost obraznică, i-ar fi spus ceva grosolan. Era sigură că n-are să-i mai telefoneze. Aproape că-i părea rău. Avusese o voce uşor ironică, dar nu răutăcioasă. Totuşi poate fusese brutală. Spusese poate prea mult. Avea un sentiment de jenă şi de vinovăţie. Tot ea ! Cînd la urma urmei putorişca asta ar trebui să se simtă vinovată că umblă să sucească mintea unui bărbat însurat, şi încă îi mai şi deranjează şi-i enervează nevasta. Noroc că nu era geloasă. Altă femeie ar fi făcut crize de nervi. Bărbatu-său părea intrigat de acest telefon şi ajunsese să creadă că de fapt ei îi era adresat. Un telefon cifrat, căruia nu-i răspundea în prezenţa lui. Asta o măgulea. Foarte bine. De ce să fie chiar atît de sigur de ea. Îi părea rău. Fata n-are să mai dea telefon.

E 6,30 şi nu sună. 6,31. Sună ! Sună !

— Alo !

— ...

— Alo !

— ...

— Credeam că n-ai să mai dai telefon şi vrei să fiu sinceră ? îmi părea rău. M-am învăţat cu telefonul dumitale cum te-nveţi cu o otravă. Te-ai hotărît cumva să-mi spui cîteva vorbe ?... A, asta nu ! Bine. Atunci ascultă-mă. E ciudat şi chiar nerecomandabil ca la vîrsta dumitale să trăieşti din virtualităţi şi din himere. Sînt sigură că eşti tînără. De ce umbli după un bărbat pe care l-ai văzut pe ecran şi pe scenă ? Şi de ce umbli în felul ăsta ocolit şi ciudat ? Trebuie să fie atîţia băieţi drăguţi, de vîrsta dumitale, care îţi fac curte. Şi dumneata... Sau poate eşti măritată cu un bărbat pe care nu-l iubeşti şi asta e forma dumitale de evaziune ? ! În orice caz nu eşti fericită. În viaţa dumitale există un gol, ceva neîmplinit. Fă un copil. Poate ţi-e greu, poate nu-l poţi avea cu bărbatul pe care-l iubeşti. Mie-mi pare rău de dumneata. Îmi pare rău de toţi oamenii timizi. Să nu-ţi închipui nici un moment că vreau să te umilesc. Nu e nimeni în cameră. De altfel să ştii, cînd are să fie cineva în cameră am să-ţi spun : „Nu pot vorbi, e cineva la mine. Vorbim mai tîrziu". Aşa că n-ai de ce să te jenezi, n-aude nimeni ce-ţi spun. Ţi-nchipui poate că sînt niţel nebună, dar nu sînt. Sînt şi eu puţin cam ciudată, asta e tot. Dacă vreodată ai nevoie de ceva poţi să-mi scrii, am să caut să te-ajut. Nu vreau să te plictisesc, Teletăcere dragă, bună seara.

Teletăcerea nu s-a supărat. Dădea conştiincios telefonul ei mut în fiecare seară. Au mai şi schimbat ora de mutual şi muţesc acord.

Teletăcerea tăcea şi nici o rugăminte n-a-nduplecat-o să scoată un sunet măcar. Iar partenera ei, de la celălalt

capăt al firului, îi povestea tot felul de lucruri, îi comunica impresii despre cărți citite, despre muzică ascultată, despre spectacolele văzute. Îi citea pagini din autori pe care-i iubea. Aveau sfertul, uneori jumătatea lor de ceas, de intimitate și de încîntare. Televorbitoarea îi spunea lucruri pe care nu le vorbea cu nimeni. Teletăcerea ajunsese un alterego al Televorbitoarei care avea cu ea dialoguri imaginare pe fondul de tăcere. „Da, ai să spui tu, dar dacă nu vine ?" „Și eu am să-ți răspund..." De cîteva ori bărbatu-său o întrebase pe Nora ce-i mai face nebuna sau nebunul de la telefon.

— A, s-a potolit de mult, îi răspunsese ea.

De ziua ei Nora primise un buchet de garoafe albe. Pe cartonașul înmînat de comisionar scria, cu litere decupate dintr-o tipăritură : La mulți ani, T.T.

Acum era sigură că telefonul fără cuvînt nu-i mai pîndește bărbatul. Probabil că lucrurile dintre el și Teletăcere se consumaseră de mult sau nu începuseră niciodată. În orice caz, Teletăcerea avea oarecare afecțiune pentru ea. Buchetul de flori o-nduioșase. Ar vrea și ea să-i facă un cadou. Dar cum ? Cui ? Îi propusese să lase un plic cu un nume convențional, la debitul din colț, pe numele ei, al doamnei Eleonora Petrino, și la rîndul ei Nora să-i lase la o adresă convenită un pachet. Dar Teletăcerea nu se-nvoise.

„Îți jur că n-am să te pîndesc, că nu vreau să aflu cine ești, dar după doi ani de prietenie aș vrea să-ți dau ceva, un fleac, ca să ai ceva de la mine".

Teletăcerea era inflexibilă.

teletăcerea

În fiecare an, cînd pleca în concediu, Teletăcerea îi trimitea un buchet de flori însoţit de un cartonaş pe care scria cu litere decupate : Plec pentru 21 de zile, T.T.

Cîteodată treceau două trei zile şi nu suna.

— Vezi cum eşti, începea Nora. Omul aşteaptă să dai un telefon şi ţie puţin îţi pasă. Sau poate ai fost bolnavă. Dacă eşti încăpăţînată cum să-ţi ajut ?

Şi mai trecuse un an.

În ziua cînd Nora s-a internat la spital a rugat-o pe sora ei să pîndească telefonul fără cuvînt, să spună de două ori „alo" şi să-i comunice că ea e la spital internată pentru nişte analize.

Să sune în fiecare zi şi are să afle veşti.

I-a spus soră-si că oricît de rău i-ar fi să nu-i pomenească nimic misterioasei interlocutoare. Sora ei era convinsă că e vorba de un bărbat.

Nora zîmbise : „Unde ai văzut tu bărbat atît de statornic ?"

Soră-si i se părea de necrezut.

În fiecare săptămînă Nora primea un buchet de flori la spital. Pe cartonaş scria : Sănătate, T.T. Nu mai erau tăieturi din ziare. Era un scris lunguieţ, subţire, puţin copilăresc.

Nu văzuse nicăieri scrisul ăsta.

Teletăcerea telefona zilnic. Zilnic primea veşti îmbucurătoare : „Îi merge mai bine, îţi mulţumeşte pentru flori. De-abia aşteaptă să staţi iar de vorbă".

Într-o zi teletăcerea a primit următorul răspuns : Sora mea Nora a murit azi dimineaţă la 9. M-a rugat să aştept telefonul dumitale. Ţi-a lăsat o brăţară şi o broşă

pe care trebuie neapărat să ţi le dau. Ţi-a scris cîteva rînduri pe care m-a rugat să ţi le citesc.

Iubită Teletăcere,

N-am vrut să te-ntristez înainte de vreme. Te-am minţit şi eu o dată. Îţi las ceva care să-ţi amintească de mine. Îţi mulţumesc pentru fidelitate. Are să-mi fie urît pe lumea cealaltă fără telefonul tău. Rămîi cu bine. Nora.

Glasul surorii se-neca în lacrimi. De la celălalt capăt al firului se auzi un hohot de plîns şi o voce tremurată, subţire şi copilăroasă : „Doamne Dumnezeule !"

paradisul tăcerii desăvîrşite

Toată şcoala ştia că Liliana Toma avea o memorie ieşită din comun. În privinţa deşteptăciunii ei părerile erau împărţite. Profesoarele şi unele colege găseau că e deşteaptă şi că nu era de mirare să fie prima, fără nici un efort. Cu asemenea minte şi cu asemenea memorie... Alte colege spuneau „cu asemenea memorie şi cînd mai şi toceşti..." Dacă venea vreodată obosită la şcoală şi-nchipuiau că-n ajun învăţase pe brînci. Liliana nu făcea ni-

mic spre a se remarca și n-ar fi ridicat mîna nici s-o pici cu ceară. Cînd era chemată la lecție spunea tot ce știa cu glas destul de plictisit. Numai la lecțiile de română și de istorie părea mai vioaie și mai interesată. Profesoarelor noi îi plăcea să le facă o farsă nevinovată. Își fixa privirea într-un punct și n-o mișca de-acolo pînă nu termina să turuiască lecția, cu o voce de robot care a înregistrat un program. Dacă profesoarei nu-i plăceau tocilarii îi întrerupea debitul indigest și obositor cu cîte o întrebare încuietoare. Liliana ofta, se uita în ochii profesoarei și răspundea firesc, cu un glas care nu mai semăna cu cel dinainte, pe ton de conversație obișnuită, înlocuind numaidecît pe „acesta" cu „ăsta".

Dîndu-și seama care era trucul, o profesoară o-ntrebase o dată de ce spunea lecția ca un automat.

— Fiindcă lecțiile sînt meseria mea.

— Și crezi că așa trebuie să-și facă omul meseria ?

— Am citit într-o carte că omul trebuie să considere orice meserie ca pe ceva mecanic și murdar și că în timpul liber ar trebui să caute să se spele de ea cît mai bine.

— Și tu ești de aceeași părere ?

— Da.

— La ce facultate vrei să mergi ?

— La nici una.

— De ce ?

— Fiindcă nu-mi face plăcere.

Profesoara dăduse din umeri și chemase pe altcineva la lecție, gîndindu-se că n-avea rost să discute în contradictoriu cu fata asta nițel cam exhibiționistă. Mai văzuse ea copii care pe la 17—18 ani fac pe blazații sau vor să răstoarne lumea cu fundu-n sus iar peste 5—6 ani

trag de viață și cu dinții, rîzînd ei înșiși de pozele lor desuete din adolescență. La fata asta i se părea îngrijorător numai tonul, dar la urma urmei cum își așterne așa are să doarmă.

Liliana acceptase să termine liceul fiindcă liceul e o școală unde capeți niște cunoștințe care te scutesc de complexe de inferioritate ; acolo afli că sinusul și cosinusul nu sînt niște boli sau nume de insecte etc. Nu dorea să învețe însă o meserie care să ceară aprofundarea sistematică a unor cunoștințe. Pentru curiozitatea ei tehnică sau științifică erau de ajuns articolele din enciclopedii sau din reviste.

Absolvise liceul cu cea mai mare medie. Primise felicitările cu aer absent și puțin jenat. Dacă s-ar fi putut i-ar fi cedat onorurile și laurii Mihaelei, premianta a doua, care suferea într-una de opt ani, că nu reușea să i-o ia înainte. Liliana i-ar fi lăsat de mult locul dacă Mihaela ar fi fost un om mai de omenie, dacă în opt ani ar fi lăsat o singură fată să se uite în caietele ei la un exercițiu de matematică sau la o analiză gramaticală, dacă ar fi scăpat o singură dată ocazia să ridice mîna și să-și „completeze" colegele. Cîteodată, îi era milă de Mihaela fiindcă se gîndea că ambiția trebuie să fie un fel de boală cronică ; deși te-ai învățat cu ea, te roade și periodic îți dă în plus dureri acute, ca măselele sau ca furunculele. Pîndea fiecare greșeală a colegelor, se repezea, o sfîrteca, o amplifica, făcea din țînțar armăsar. Fata care nu știuse perfect lecția se simțea toată ziua ștearsă de pe fața pămîntului, o incapabilă și o impostoare. Pentru Mihaela totul era grav, primejdios și avea rădăcini mai adînci. „Și nu e nici urîtă, nici proastă."

Nu accepta însă ca lucrurile să vină de la sine. Ar fi tost a doua oricum, fără să se ostenească și să dea atîta din coate. Într-o zi o colegă greșise ceva la o problemă de fizică. Liliana observase din primul moment, profesoara ceva mai tîrziu. Liliana aștepta să se ridice „omul nostru" și să corecteze.

— Nu observă nimeni nimic ?

Profesoara își plimbase ochii prin clasă. Toată clasa era cu ochii la tablă.

— Nici tu Mihaela ?

Mihaela își lungise gîtul fără să răspundă.

— Nici tu Liliana ?

— Ba da.

Trecuse la tablă și copiase problema din caiet unde era rezolvată cum trebuie.

— De ce n-ai spus ? Dacă rămîneați cu problema greșită în caiet ?

— Nu murea nimeni din asta.

Profesoara ar fi vrut s-o certe pentru răspuns dar zîmbetul fetei, disprețul ei fără ifos pentru lucrurile inutile, pentru micile ambiții și deșertăciuni, pe care-l întîlnești doar la oamenii trecuți de jumătatea vieții, o-nmuiase.

— La vîrsta asta n-ai voie să spui așa ceva, îi șoptise profesoara, zîmbindu-i complice.

— Dar mai tîrziu e voie ?

— Mai tîrziu... Zîmbetul profesoarei nu mai avea nevoie de complicitate.

— Atunci e-n ordine. M-am grăbit niței.

Dacă s-ar fi dus la o facultate ar fi dat iar peste vreo Mihaelă sau peste mai multe. Pe urmă, după ce ar fi ter-

minat facultatea și ar fi intrat într-o slujbă iar ar fi dat peste vreo Mihaelă sau peste mai multe. Ea nu voia să dea mereu peste oameni care să nu-i placă și de care, după cele opt ore obligatorii, să trebuiască să se spele cît mai bine.

În ziua cînd și-a luat bacalaureatul părinții au sărbătorit-o cu patru feluri de mîncare, cu vin, cu tort, cu bilete la teatru. Asta a indispus-o și mai mult. Dacă n-ar fi răsplătit-o atîta pentru osteneala pe care nu și-o dăduse niciodată i-ar fi fost mult mai ușor să le spună că ea avea de gînd să pună punct capitolului învățătură în școli, cu program, cu profesori, cu colegi și cu patalamale la mînă. Ea nu avea euforiile vîrstei, prietenii inexplicabile, entuziasme facile, idealuri și mai ales ambiții. Nu voia să lupte fiindcă nu voia să învingă pe nimeni.

— Cred că nu vorbești serios, îi spusese tată-său.

— Foarte serios.

— Și din ce-ai să trăiești ?

— Din ce-am să cîștig.

— Și cum ai să cîștigi ?

— Am să muncesc.

— Ce ?

— Pînă la sfîrșitul vacanței găsesc eu.

— Vrei să te faci funcționară ?

— Nici nu mă gîndesc.

— Muncitoare ?

— Nici nu mă gîndesc.

— Bine, dar ce ?

— Am să lucrez ceva acasă.

— Ești obosită, poate vrei să te odihnești un an ?

— Nu sînt obosită, vreau doar să trăiesc cît de cît pe placul meu.

— Astăzi cine n-are studiile terminate e un neisprăvit. Pe vremuri fetele se măritau, făceau copii și gata. Le ținea bărbatul.

— Te rog să nu-ți faci griji.

— Nu te gîndești cît ne superi ? Noi sîntem intelectuali, frații tăi sînt intelectuali, toți sîntem intelectuali.

— Prea mulți intelectuali, tată. Uite, eu n-am să fiu. Nu vreau o meserie în care să intru în concurență cu nimeni. Nu vreau să jinduiesc la postul nimănui și nici să jinduiască altul la al meu, nici să urmăresc toate posturile scoase la concurs, nu vreau să învăț toată viața, și mai ales nu vreau să fiu obligată să văd mereu aceleași mutre. Nu vreau și gata.

— N-ai dreptul să vorbești așa la anii tăi.

— Am mai auzit asta ! Și la cîți ani aș avea dreptul ?

— Poate la 40, la 50.

— Prin urmare oricum cîștigi dreptul ăsta cu vremea ! De ce nu admiți că unul are noroc și cîștigă lozul de la-nceput ?

— Dezamăgirea, oboseala și plictiseala nu sînt un loz, dragă, sînt o pacoste lentă la care n-ar trebui să te gîndești. Cu mintea ta ai putea să faci atîtea lucruri !

— Și cui i-ar folosi ?

— Ție.

— Ești un burghez, tată dragă. Măsori folosul meu în titluri, în cît și în ce ar vorbi lumea despre mine. Te gîndești că peste cîțiva ani colegele mele, care au s-ajungă, au să spună despre mine : „Cum s-a dat la fund fata asta". Nu-i așa ?

— Bine, dar ce-ai să faci, cu ce-ai să trăiești după ce o să murim noi ?

— N-am s-aștept să muriți voi ca să am cu ce trăi. Văd că nu m-ai luat în serios cînd ți-am spus că am de gînd să muncesc. Aș fi vrut să mai am o vacanță, ultima ; renunț.

Într-o lună învățase să țească covoare. Mai tîrziu se apucase de ceramică. Lucra acasă pentru o cooperativă și cîștiga atît cît ar fi cîștigat orice intelectual începător în meserie. Nu se lăcomea. Lucra opt ore pe zi, îmbinînd tehnica, pe care o deprinsese, cu toate fanteziile care-i treceau prin cap. După ce-și termina ziua de lucru se plimba o oră. „Acum plec de la slujbă". Timpul liber și-l petrecea ca orice salariat, cu treburi gospodărești, citind, ascultînd muzică sau ducîndu-se la cinema. Se culca devreme și se scula devreme. Își lua 24 de zile de concediu pe an, pe care „mi-l plătesc eu mie".

— Duci o viață atît de ordonată că nu *vedem* de ce nu te-nscrii la o facultate.

S-a-nscris și la facultate ; nu la belle arte cum s-ar fi așteptat toată lumea, s-a-nscris la filozofie. A fost prima din promoția ei și au numit-o asistentă la catedra de logică. După un an, fără nici o explicație, și-a dat demisia și s-a retras la covoare și la ceramică.

— Ai să mă faci să-nnebunesc, îi spunea mamă-sa. Deabia credeam că te-ai dat pe brazdă și că ți-au mai pierit gărgăunii. Măcar să mai fi stat un an, să fi avut răbdare să te-nveți.

— Tu nu pricepi că eu nu vreau să mă-nvăț ? Eu cred că mare parte din rele ni se trage din învățatul ăsta al nostru cu orice.

— Gărgăunii ăștia ai tăi...

— Gărgăunii mei sînt sfinți, îi răspunsese ea, luîndu-și o atitudine declamatorie.

— Asta ce mai e ? O-ntrebase mamă-sa cam alarmată.

— E o aluzie la o tragedie în care un personaj spune „A... A... A... Dar nebunia ta e sfîntă".

— Recunoști că-ți lipsește o doagă ?

— Chiar de loc. Mintea mea e un butoi cu doagele-ntregi dar așezate altfel decît prevede logica tradițională.

Afară de tată-său toată lumea protestase împotriva ultimei fantezii. Fiecare comenta faptul aducînd noi argumente.

Tată-său, plictisit, găsise că era momentul să pună capăt vorbăriei inutile, devenită leit-motiv.

— Lăsați-o în pace și terminați o dată. Nu vă cere nimic așa că n-aveți dreptul să-i cereți socoteală, nu mai e la vîrsta cînd să aibă nevoie de asentimentul opiniei publice.

— Nu te gîndești ce-o să se-aleagă de ea după ce-o să murim noi ?

— Au s-o mănînce cîinii și-o să moară ne'ngropată și cu asta basta !

Frate-său cel mare o-ntrebase o dată dacă nonconformismul și meseria asta a ei o scuteau de neplăceri.

— Da și nu prea. La urma urmei nici o meserie nu se face de unul singur, trebuie să intri în relații cu oamenii.

— Atunci de ce n-ai rămas asistentă ?

— Am ales linia plictiselilor minime.

— Te simți probabil mai liberă.

— Da, mai liberă.

— Duci o viață foarte ordonată, te scoli la 6 : eu nu văd de ce un om atît de ordonat fuge de ordine.

— Ordinea asta mi-o impun eu. Eu sînt singurul meu șef și n-ascult decît de dispozițiile mele.

— Dar și ție ți se comandă să țesi păsări pe covorul tău, sau flori, ți se stabilește o gamă cromatică.

— Dar variațiile-mi aparțin. Pasărea o așez unde vreau eu. Am și eu un anumit fel de libertate.

— Da, un anumit fel.

Doi ani a fost măritată. Cu un intelectual. Cînd nu l-a mai iubit l-a lăsat.

— De ce-l lași, ce-a făcut ?

— Nimic, mamă.

— Te-a-nșelat ?

— Ce copilărie !

— Trebuie să existe un motiv.

— Poate că există. Poate că m-am săturat să-l văd cum se zbate s-ajungă și iar s-ajungă, să publice, să fie recunoscut, „omologat".

— Ai fi vrut poate să țească covoare cu tine !

— Eu n-am vrut nimic. I-am deschis ușa coliviei, acum poate să vrea singur.

— De ce l-ai luat ?

— În cultura generală a omului trebuie să existe și-un amor, nu ?

— Nu știu unde-ai s-ajungi cu toate ideile astea ale tale.

— N-am s-ajung nicăieri. Am să stau pe loc.

— Și ce-ai să faci stînd mereu pe loc ?

— Și voi care credeți că nu stați pe loc ce faceți ?

Viața ei, mai degrabă părerile ei despre viață, îi nemulțumeau pe toți. Îi scandaliza fără să vrea ; de dragul lor însă n-avea de gînd să schimbe nimic fiindcă nimic din ce făcea nu era făcut cu intenția să-i șocheze.

— Alte femei la vîrsta ta au casă, au copii...

— Au mașină, au mobilă. La vîrsta mea alții mor, alții tușesc, alții au cancer. Putem coexista, mamă. Nu ne facem nici un rău unii altora.

— Dac-ai înțelege și tu o dată să intri în rîndul oamenilor !

— Ai fi mai fericită ?

— Sigur că da.

— Asta-i un răspuns stereotip, dacă te-ai gîndi mai bine nu te-ai mai grăbi așa.

Bunica, de mult țintuită-ntr-un fotoliu cu rotile, la curent însă cu mersul lucrurilor în lume, găsea nefiresc ca o fată frumușică și plină de haz să stea acasă ca o babă. Și măcar dacă stătea acasă să se fi ocupat mai mult de o biată bătrînă care de-abia aștepta să aibă cui să-și descarce sufletul. Parcă n-ar putea să țească sau să modeleze-n lut și să stea și de vorbă. Se gîndise de multe ori să-i facă reproșuri dar o reținea un fel de frăție ascunsă, bănuiala că este ceva comun între soarta fetei ăsteia și soarta ei de femeie bătrînă cu un picior în groapă. Erau ani de cînd ei nu-i mai cerea nimeni părerea nici din politețe, iar cînd încerca să și-o spună singură toți ziceau în cor : „Ce știi tu, bunico". Nici Lilianei nu-i cerea nimeni părerea decît în materie de modă, de croieli și de culori. Cînd Liliana își spunea părerea îi răspundeau și ei în cor „Ce știi tu care stai acasă".

De la un timp Liliana se gîndise că bunica prea multe zile nu mai avea. În ultima vreme o aducea în fiecare dimineaţă în geamlîcul unde-şi ţesea ea covoarele. O accepta ca pe un obiect sau ca pe un animal familiar. Bunica vorbea iar Liliana dădea din cap în semn de înţelegere şi de aprobare. Bunica, mulţumită că avea un auditor, îşi depăna toate amintirile şi toate nemulţumirile şi pentru a compensa lipsa de ascultare a celorlalţi, imaginîndu-şi că are vîrsta şi însuşirile nepoatei, îi eşafoda în fiecare zi un plan nou de viaţă în care erau împăcate toate aspiraţiile pe care „nu se poate să nu le aibă omul" cu o formă socială convenabilă.

Nu putea să ştie că nepoata îşi astupa urechile cu ceară. Le destupa doar în zilele cînd primea comenzile prin telefon şi uneori ca să-l audă pe motan cum toarce legănat de glasul plîngăreţ al bunicii. Şi iar le astupa şi poate chiar atunci îi trecea prin minte imaginea pe care şi-o făcuse, copil, despre paradis : un loc al tăcerii desăvîrşite.

Sînt fericit. N-am nici un motiv special. M-am trezit ca de obicei la ora 6. Camera de hotel cu reproducerea Ciobănașului de Grigorescu pe perete, cu patul cu tablii roșcate, cu masa acoperită cu cristal sub care se află reclame turistice, mi-era străină. Eram chiar nițel indispus ; toată noaptea bătuse, din sfert în sfert de ceas, orologiul catedralei de peste drum. Mi-am strîns repede lucrurile. De-abia așteptam s-ajung în restaurant, să iau o gustare și

să plec. Sînt ocupate doar cîteva mese. E o singurătate îmbietoare, clar-obscură, cu feţe de mese albe, cu chelneri care vorbesc în şoaptă. Mi-e foame ; înghit cu voluptate chiar şi ceaiul care miroase a ciorbă. Aprind o ţigară. Îmi place restaurantul ăsta. Nu seamănă de loc cu hotelul de deasupra lui. Clădirea şi-a epuizat toată căldura la parter, la etaje a ajuns numai rutina şi plictiseala. Îmi place restaurantul poate şi pentru că sînt singur. Îmi place să călătoresc singur, mă simt independent şi puternic. Gata, am terminat ţigara, mă ridic şi plec. Mă-ndrept spre parcare. Fiatul meu, spălat seara, m-aşteaptă cuminte. Îi mîngîi botul ca unui animal credincios. În stradă e frig şi-ntunecat. Cred că are să plouă. Mă trec fiori şi mi se răcesc mîinile. Toată senzaţia de bunăstare de adineaori se risipeşte. Nu mai sînt un „globe-trotter" independent şi puternic, sînt un călător rebegit care are de parcurs pînă-n seară 900 de kilometri. Mi se duce tot ifosul. Mă urc în maşină cum m-aş fi urcat în camera de hotel din care-am coborît. Nu ştiu de ce dar mă simt urît. Mi-amintesc privirea fetei din restaurant ; şi ieri şi astăzi se furişase spre mine. Fata era de culoarea cafelei cu lapte. Singurele pete erau ochii verzui şi rochia roz. Stătea la masă cu un ins antipatic, cu mutră de maimuţă. Nu schimbau nici o vorbă. Atunci de ce-or mai fi-mpreună ? Ridic involuntar din umeri. N-am răspuns privirilor ei. Nu-mi plac femeile care trăiesc, chiar sporadic, cu bărbaţi antipatici. M-am făcut că n-o văd. Dar nu mai are nici un rost. Nici măcar nu-ncerc să-mi închipui o poveste de dragoste cu fata asta, aşa cum îmi place să-mi închipui cu toate femeile care mă atrag. Mi-e frig. Pornesc. Reuşesc să sperii un cîrd de porumbei care

ciuguleau fărîme de pîine lîngă bordura trotuarului. Unul îmi găinăţează din zbor parbrizul. Nu fac haz. Mă dau jos şi şterg geamul. Cîţiva proprietari de maşini rîd de întîmplare. Pe o vreme frumoasă aş fi rîs şi eu cu ei. Acum şterg posomorît parbrizul şi mă fac că nu-i văd. Se uită unii la alţii fără comentarii, găsind desigur că nu sînt prea spiritual. Dacă m-ar interesa ce impresie produc asupra opiniei publice acum ar trebui să-mi impun să zîmbesc. Pornesc în sfîrşit. Merg cu 100—120 la oră. Maşina mănîncă şoseaua ; e un aspirator de asfalt şi de linii albe de demarcaţie. Un şir de munţi scunzi se pierd la orizont în norii fumurii irizaţi de cîteva raze firave de sfîrşit de septembrie. Peisajul are o măreţie încăpăţînată şi echilibrată ; un pămînt mocnit care n-a spus niciodată tot ce avea de spus. Nu emană din el entuziasme trecătoare ca focul de paie. Nu are nimic spectaculos. Esenţa lui trebuie să te pătrundă doar prin tălpi. Şoseaua e dreaptă, roţile zboară. Regiunea asta îmi taie pofta de comparaţii pe care mi-o dă muntele ; firea mea exuberantă, de mahalagiu de la Dunăre, se simte intimidată. Mi se pare că sînt superficial şi fără rost. Peisajul echilibrat, ca şi oamenii echilibraţi, mă face să mă simt caraghios. De-ar ieşi soarele ! Mi-ar da iar siguranţa şi voia bună de globe-trotter, m-aş simţi iar cineva. La-nceput, cînd mi-am cumpărat maşina, mă simţeam superior tuturor pietonilor, mai deştept, mai frumos, mai demn de privit. Acum mi-a trecut. Îmi făcea o deosebită plăcere să-njur ; la fiecare pană sau necaz, înjuram „ca şoferii". Mi-a trecut şi asta. Îmi schimbasem puţin şi mersul. Eu am un mers zvelt care totdeauna a fost considerat un farmec al meu. Am avut la-nceputul

vieţii de proprietar de maşină, adică mi-am făcut, un mers lălîu şi neglijent cum şi-nchipuie unii că trebuie să aibă oamenii care au văzut tot, pe care nu-i mai miră nimic. Mă opream oriunde vedeam un confrate în pană. Pierdeam ceva timp, dar în schimb aveam prilejul să-mi desfăşor toate cunoştinţele asupra motoarelor şi a mărcilor de maşini şi să-njur împreună cu cineva. Mă rog, îmi creasem un gen, aşa cum băieţii care poartă pantaloni cow-boy se cred obligaţi să-şi crăcăneze picioarele — fiindcă au auzit ei că această curbură ar fi un adevărat arbore genealogic al călăreţilor din prerie — mişcîndu-le numai din şold şi din glesnă. Fumam într-un anumit fel, cu ţigara-n colţul gurii, vorbind printre dinţi ca să n-o scap, închizînd uşor dintr-un ochi, purtam fulare neglijent înnodate şi nu mă mai îmbrăcam decît cu pulovere. Şi nu sînt prost şi n-am nici spirit gregar. Gata. Acum a trecut. Mi-e jenă. N-am făcut niciodată lucruri grave, de care să mă căiesc amarnic. Sînt însă unele momente cînd m-am simţit ridicol ; pentru răscumpărarea lor aş vrea să pot lua viaţa de la-nceput. Nu-mi face nici o plăcere să mi le-amintesc. Şi azi am fost ridicol cînd cu porumbelul. În sfîrşit. Ce bine ar fi să răsară soarele. Pe distanţe de zeci de kilometri nu-ntîlnesc nici un vehicul. N-aud decît fîşîitul asfaltului sub roţi. Mi se pare că sînt supravieţuitorul unei catastrofe, rătăcind fără rost pe meleaguri necunoscute, îndreptîndu-mă spre nicăieri. Impresia asta de pustiu am avut-o pînă acum numai între oameni care mă plictiseau sau mă dezamăgeau. Trec o bună bucată de drum pe sub o arcadă de copaci. Bătrînii ăştia, de zeci de ani de cînd stau pe marginea drumului, şi-au întins confi-

dențial ramurile unii spre alții în ogive de catedrală. Prin sate încetinesc. Nu numai de teama accidentelor, dar vreau să văd casele. Ele continuă peisajul ; la fel de sobre și de-nchise-n ele, toate la linie de-a lungul drumului, ca o armată. Mi-aduc aminte numele satului. Îl știu din istoria literaturii. Merg foarte-ncet ; opresc în fața bisericii albe, cu turlă foarte înaltă. O singură frescă străjuiește ușa, desigur sfîntul patron. Culorile s-au șters și s-au amestecat. În curte e multă verdeață, liliac, răsuri, merișor, cîteva tufe de agriș, care țin tovărășie unor morminte. Mă apropii de o cruce veche mîncată de licheni și descifrez cu degetele inscripția cirilică. „Aici odihnește Ion, fiul lui Pavel Suciu din Oarda, răposat întru Domnul la anul...". Nu știu în ce an, fiindcă am uitat valoarea numerică a literelor din alfabetul cirilic. Încerc să-mi aduc aminte, degeaba. Trec încet încet printre morminte, dînd la o parte ramurile arbuștilor care-mi agață pantalonii. Mă trezesc la mormîntul poetului. Știam că s-a născut aici, nu știam că s-a și-ngropat aici. Un profil de bronz sever și ascetic, încastrat în lespedea dreaptă ; dedesubt numele și durata vieții : 1895—1961. Mormîntul e acoperit de o lespede. Nici o floare. Doar geometria riguroasă a pietrei. M-aș duce să rup o floare de la alt mormînt și s-o pun pe lespedea lui dar nu-ndrăznesc. Mă simt ca un credincios în pelerinaj la locurile sfinte. Plec fără nici un alt gînd. Nu-mi vine în minte nici un vers al poetului. Deci s-a născut și s-a-ntors aci. Gîndul ăsta îmi face bine, mi se pare blînd și cald. Îmi dă încredere. Din poartă mă mai uit o dată înapoi. Întoarcere, ciclicitate, ritm, îmi trece prin minte. Două raze oblice, timide, luminează fresca

decolorată a sfîntului patron. Mă simt împăcat și fericit. Asta este momentul cînd m-am simțit fericit pe ziua de astăzi și am să mi-l aduc aminte totdeauna, clasat involuntar și precis între celelalte momente de fericire. Pornesc iar cu viteză. Drumul e la fel ca și pînă acum ; eu sînt altul. Nu mai rătăcesc, supraviețuitor fără țel al unei catastrofe ; mă grăbesc spre un liman, unde trebuie să mă aștepte bucuria. Încep să fluier o melodie preclasică franțuzească și mă acompaniez în gînd la clavecin. Sînt fericit că respir, că fluier, mă simt ușor, sînt gata să zbor, mîngîi volanul, mi-e dragă mașina asta cum îmi erau în copilărie caii bunicului. Aș vrea să fac un bine cuiva, aș vrea să aibă cineva nevoie de mine chiar acum cînd am pofta asta nebună de dăruire. Dar nimeni n-are nevoie de mine. Satele sînt pustii, oamenii sînt la lucru. Pe șosea nu-ntîlnesc decît vehicule valide. N-am pe cine să fericesc cu ajutorul meu. Alerg cu 120 la oră și-mi place s-aud scîrțîitul roților la curbe. Înghit cu lăcomie asfaltul vînăt, cuprind dintr-o ochire amîndouă versantele șoselii, cel în pantă coborîtoare și cel în pantă urcătoare, sînt într-un montagne russe ceva mai potolit. Într-o zi ca asta aș vrea să mor, după un moment de intensă fericire solitară. Știu că astăzi n-am să mor. Aș vrea să depășesc 120 la oră. Mi-aduc aminte că mi-am jurat să n-o fac și n-o fac. Se-apropie un sat. Încetinesc. Sînt în plină regiune săsească, văd biserica protestantă cu globul ei în loc de cruce ; casele nu mai au îngrădituri de ostrețe, ci garduri înalte și porți grele după care nu se vede ce se petrece în curți. Obloanele ferestrelor sînt lăsate cu toate că e nor și frig. Domnește peste tot o ordine care mi-e străină. Îi compătimesc pe locuitorii posaci ai

acestei așezări — nu mi-i pot închipui altfel — de la înălțimea mea de om fericit.

Aș fi dispus să le dau o fărîmă din bucuria mea.

Trec încet, încet prin sat; nici țipenie de om sau de altă vietate.

M-am grăbit; uite două fete la capătul satului. Stau în picioare pe marginea șoselei. Una, înaltă și blondă, e-mbrăcată ca la țară, cealaltă, negricioasă și mărunțică, trebuie să fie orășancă. Cea blondă ridică mîna să-mi facă semn, cealaltă o trage de mînecă pe la spate. Blonda o privește cu nedumerire.

Cealaltă se uită înainte ca și cum nimic nu s-ar fi-ntîmplat.

Opresc mașina în fața lor.

— Poftiți. Unde vreți să vă duc?

După un moment de ezitare, negricioasa mărunțică se apropie un pas și spune:

— La Sibiu.

— Și prietena dumitale?

— Ea nu merge.

— Urcă, te rog.

Se așază lîngă mine avînd grijă să nu m-atingă.

Îmi vine să rîd. Opresc o clipă mașina sub pretext că-mi caut țigările. Îi iau nițel seama. Negricioasă de tot, cu un pic de mustăcioară, nefardată, îmbrăcată într-un taior gros bleu-marine, care o face și mai întunecată, cu o margaretă de material plastic în piept, încălțată în sandale. Îmi dau seama că tremură. Ochii mi se opresc iar pe margaretă și-mi vine să i-o smulg din piept și s-o azvîrl pe fereastră. Fata nu e nici frumoasă, nici urîtă și nu inspiră nimic. Să schimb totuși cîteva

vorbe cu ea ca să nu-i fie frică și să-și închipuie cine știe ce.

— Cîți kilometri mai avem pînă la Sibiu ?

— 16.

Nu e pusă pe conversație. E drept că nici întrebarea mea nu fusese grozav de deșteaptă și în stare să rupă nori.

— Ești elevă ?

— Sînt profesoară.

— Nu mai spune ! Și ce predai ?

— Engleza.

— Și ai ceva la Sibiu, vreun consiliu ?

— Nu, la Sibiu locuiesc.

— Și faci naveta în fiecare zi ?

— Da, ce să fac !

— Trebuie să fie foarte obositor.

— Este.

— Și cu ce vii aici ?

— Cu RATA, dimineața la 7, și plec după masă la 5.

— De ce așa tîrziu ?

— Fiindcă nu este decît o cursă dus și întors.

— E foarte greu și pentru un bărbat să facă naveta, dar pentru o fată...

— Ce să fac ! ?

— Îți spun eu ce să faci : să te transferi la Sibiu sau să-ți cumperi o mașină.

— *Avem* mașină.

— Și-acum e stricată ?

— Nu.

— Atunci de ce nu mergi cu ea ? Nu ştii să conduci ?

— Ba da. Dar nu rentează să faci naveta cu maşina. Sînt nedumerit.

— De ce, din cauza benzinei ? la 32 de kilometri pe zi nu e o avere.

— Nu pentru asta, îmi răspunde ea zîmbind, dar pentru că kilometrajul înregistrează şi pe urmă cînd vrei s-o vinzi nu mai iei nimic pe ea. Pînă anul trecut am avut un Fiat 600 cu care am făcut 40.000 de kilometri, l-am vîndut pe un preţ derizoriu. Nu vrem să păţim la fel şi cu Wartburgul de-acum.

— De ce nu vă luaţi o maşină pe care să n-o mai vindeţi, pe care s-o folosiţi ?

— *Soţul* zice că e mai rentabil aşa. O iei, o foloseşti puţin şi pe urmă o vinzi cuiva care-ţi dă banii în mînă, fără vechime bine-nţeles, dar fără să pierzi nimic la ea.

Îmi impun să nu zîmbesc, să nu spun nimic neplăcut la adresa ei şi-a „soţului", şi să n-o azvîrl din maşină. Şi pe urmă sînt foarte curios s-o mai aud ciripind cu vocea ei copilăroasă şi cu amoralitatea ei dezarmantă.

— Şi cu Wartburgul ăsta pe unde aţi fost ?

— Nicăieri, numai *soţul* se duce cu el la spital. *Soţul* e medic. Dar ce face cu ea e o nimica toată, 3—4 minute dus, 3—4 minute-ntors. Nici rodajul nu-l are. Aşa că scăpăm şi de o mulţime de nepoftiţi care se invită-n maşină. Soţul le arată ceasul de kilometraj şi le spune că n-are voie să ia decît o persoană.

— Dacă ar fi numai a dumitale maşina tot aşa ai face ?

— Nu ştiu, nu m-am gîndit. De fapt singură nu mi-aş fi putut-o cumpăra.

— Eu te-ntreb dacă ai fi putut, tot aşa ai face ? Vreau să spun ai face naveta cu RATA şi cu autostopul ca acum ?

— Nu.

Îi pusesem întrebarea tăios. Îmi pare rău ; la urma urmei e o biată făptură neînsemnată, avară, o oarecare nevastă de doctor pentru care superlativul se opreşte la maşina, la mobila şi la covoarele ei. Dar mă-nfurii iar la gîndul cupidităţii unei întregi categorii.

— Dumneata şi „soţul" v-aţi gîndit vreodată că printre filantropii care te iau în maşină cineva ar putea să te violeze sau chiar să te omoare ? o-ntreb cu glas lugubru, vrînd s-o sperii.

— Nu. De fapt e prima oară cînd merg cu o singură persoană. Nu fac semn decît maşinilor cu cel puţin doi călători.

— Am văzut manevra de azi cu fata. Dar nu v-aţi gîndit la asta sau nu vă face plăcere să vă gîndiţi ? Într-o zi s-ar putea s-o păţeşti, cu unul sau cu mai mulţi.

Tace. Mă gîndesc că nu e treaba mea şi că mai bine aş fi făcut să nu spun nimic. Îi dădeam prea multă importanţă. Mă gîndesc totuşi c-ar putea să-i fie frică. Am avut totdeauna oroare de oamenii cărora le place să-şi înfricoşeze semenii.

— Nu e vorba de mine, să fim bine înţeleşi îi spun zîmbind şi bătînd-o prietenește pe umăr. De fapt nu mă tentezi nici atîtica, adaog în gînd.

O-ntreb, după o pauză, lucruri banale ; pe unde s-au construit blocuri în Sibiu, ce mai e pe strada cutare, dacă mai există restaurantul cutare, ca unul care nu mai văzuse locurile de peste 15 ani.

Ajungem în oraş. Mă roagă să opresc.

— Am ajuns la dumneata acasă ?

— Nu, dar ca să pot lua tramvaiul.

— De ce să iei tramvaiul, te conduc pînă la scară. Fac un gest galant cu mîna.

— Mulţumesc.

— Acum ai să mănînci ceva cald şi ai să tragi un pui de somn.

— Da' de unde. De-abea să fac ceva de mîncare. O salată, nişte brînză, un strugure şi gata. Profit că soţul e plecat la Bucureşti şi nu mai gătesc.

Mă uit la mîna pe care o ţine pe portieră ; pe lîngă lacul roşu al unghiilor se văd mici zgîrieturi, mici bătături, se cunoaşte că găteşte.

Am un moment de curiozitate în privinţa ei. Adineauri mi se părea că se epuizase. Acum aş fi vrut s-o mai aud vorbind. Era exponentul unei mentalităţi.

— Ce-ar fi să mîncăm împreună ? Îmi dau seama că a-nţeles că vreau să fiu poftit. Adică, te invit să mîncăm undeva, o liniştesc eu. Ce zici ?

— Mulţumesc.

— Să mergem la Römische Kaiser.

— Nu acolo.

— Atunci în altă parte, propune dumneata.

Tace.

— Vrei mai la mahala ?

Tace.

— Atunci afară din oraş ?

— Da.

Văd că se bucură c-am priceput. Nu vrea s-o vadă vreun cunoscut cu un „seducător" la masă. Săraca !

şi-nchipuie că mă interesează. A fost atîta bucurie în „da"-ul de-adineauri că mi se face milă de ea. O mai privesc o dată. E puţintică şi neagră ca un tăciune. Ochii ei au un zîmbet recunoscător. Îmi amintesc de ochii căţelului cu trei picioare din Botoşani, pe care l-am mîngîiat acum trei ani. Mi-aduc perfect aminte momentele de-nduioşare aşa cum mi le-aduc aminte şi pe cele de fericire.

Peste 20 de kilometri opresc într-un sat. Intru la Bufet. Miros acru şi stătut, frig, cîţiva întîrziaţi, veniţi probabil în zori, care au şi-nceput să cînte şi să fraternizeze din cele două capete ale sălii. Ies. Ea se uită întrebător la mine. La celălalt capăt al satului opresc şi intru într-o casă de oameni. E doar femeia acasă. Are să ne dea ceva de mîncare, pită, slană, ouă, brînză, o oală cu vin şi o cameră unde să ne odihnim pînă spre seară.

În bucătărie e cald şi miroase îmbietor a mîncare. În cîteva minute masa e aşternută şi cu toate bucatele pe ea. Gazda tace. Ea tace. Eu încerc să-nnod o conversaţie cu gazda. O-ntreb de una de alta, ce-i face bărbatul, ce-i fac copiii. Femeia răspunde scurt. Nu e deloc vorbăreaţă. Ea nu mă ajută cu nimic.

— Scoate-ţi taiorul, îi spun, are să-ţi fie frig cînd plecăm. O ajut să se dezbrace şi agăţ haina într-un cui. E-mbrăcată într-un pulovăr roz. Are un bust de fetiţă. Îmi zîmbeşte puţin speriată, parcă şi-ar cere scuze.

O invit pe gazdă să bea un pahar cu noi. Înainte de-a da noroc ne-ntreabă dacă avem copii. Mă grăbesc să răspund „nu".

— Aveţi timp că sînteţi tineri. Bea paharul şi pleacă în odaia de-alături.

Ne e foame, înfulecăm repede şi de-abia apuc să spun ce gustoase sînt bucatele şi ce bun e vinul. Încep să-l simt pînă-n vîrful degetelor şi nările mi se umplu de buchetul lui tămîios.

— Miroase-l, îi spun eu.

Duce paharul la nas şi aprobă cu un gest al capului, fără nici o vorbă.

Cred că-i pare rău c-a venit aici c-un necunoscut. Se vede cît de colo că-n viaţa ei nu i s-a-ntîmplat aşa ceva. Cît a fost gazda de faţă s-a simţit parcă mai la largul ei.

— Ştii, cînd mănînci e bine să nu te gîndeşti la nimic, îi spun eu zîmbind larg. Atitudinea mea este camaraderească şi nimic mai mult. Nu pot să-i spun că n-am violat niciodată vreo femeie şi cu atît mai puţin pe ea care nu e deloc pe gustul meu. Acum are ceva înduioşător cu mutra asta de animal piperniţit.

Cînd socoteşte c-am terminat masa, gazda vine să strîngă.

— Şi-acum poftiţi în odaia bună şi puneţi un pic capul jos.

Mă ridic şi-ntind mîna spre taiorul ei.

— N-ar fi mai bine să rămînem aici ? E mai cald, zice ea încurcată.

— E cald peste tot, coniţă, c-avem gaze-n sobă.

Îi fac semn cu mîna să se ridice.

Gazda ne conduce.

În cameră pluteşte mireasma „odăii bune" ţărăneşti, în care se-amestecă parfumul fructelor coapte, aroma

pişcătoare a busuiocului, mirosul pernelor şi al velinţelor de zestre, aşezate vraf pe laviţă sau la capătul patului. Miroase a casă de om şi a biserică în acelaşi timp.

Gazda închide uşa. Ea întoarce involuntar capul cînd aude zgomotul clanţei. Stă nehotărîtă lîngă prag. Ia seama camerei, priveşte pozele de pe pereţi fără să se mişte şi fără nici o vorbă.

— Eu îmi scot pantofii şi mă-ntind puţin. Cred c-ar fi bine să faci şi dumneata la fel.

Îşi scoate ascultătoare pantofii şi se-ntinde pe pat îmbrăcată şi cît mai departe de mine. Dau iar cu ochii de floarea aceea antipatică, din material plastic. Vreau să n-o mai văd.

— Scoate-ţi taiorul că ai să ţi-l şifonezi, scoate-ţi şi fusta şi acopere-te cu o pătură. Îi arăt cu mîna pocladele miţoase de pe laviţă. Îşi scoate numai taiorul. Nu vreau să zîmbesc. Umblă cu nişte gesturi încete, nu cumva să facă zgomot şi să declanşeze cine ştie ce în mine.

— Cîţi ani ai ?

— 23.

— Te-ai măritat de mult ?

— Acum doi ani cînd am terminat facultatea.

— Din dragoste ?

— ...

— Te-am întrebat, din dragoste ?

— Nu ştiu, cred că da.

— De obicei femeile fac mult mai uşor confidenţe necunoscuţilor decît cunoscuţilor. Nu insist. Spune-mi, ziceai că eşti profesoară, îţi place meseria asta ?

— Da şi nu.

— Ți-ar fi plăcut alta mai mult ?
— Da, precis.
— Care ?
Zîmbește încurcat.
— Și asta e o taină ?
— Aș fi vrut să fiu actriță.
— Și de ce n-ai încercat, sau n-ai reușit ?
— Mi-a fost rușine să mă prezint la examen.
— De ce ? De ce ți-a fost rușine ?
— Nu știu, fiindcă mi-a fost rușine.

Mă ridic într-un cot și o privesc. Fața ei e un bibelou de abanos pe perna albă. Stă nemișcată, cu brațele pe lîngă corp.

— Uite și acum mi-e atît de rușine de dumneata.
— De ce ?
— De tot ce-am făcut, de tot ce-am spus, mi-e rușine și-mi vine să plîng.

Întoarce capul pe pernă și nu-i mai văd decît părul scurt și negru.

M-aplec spre ea și-i întorc fața. De-abia o ating. Simt în mine iar dorința de a dărui, de a ocroti. Îi strîng capul la piept, o mîngîi pe păr. Aș vrea să-i dau corpului ăsta mic și firav ceva din sănătatea și din vigoarea mea. Îi culc din nou capul pe pernă, îi sărut ușor fruntea și ochii ca unui copil necăjit.

— Să nu-ți fie rușine și nici frică de mine, îi șoptesc la ureche.

Stă cu ochii închiși.

Afară s-a-ntunecat de-a binelea.

Îi iau brațele și mi le pun pe după gît și o sărut mereu pe ochi și pe frunte. Simt la un moment dat

strînsoarea lor caldă. O sărut lung pe gură. O-ntreb ceva la ureche pentru binele ei. Cred că asta o face să vadă că nu sînt o brută. O iubesc duios iar ea e vibrantă și caldă. Simt că are nevoie de duioșie. Îmi sărută brațele, părul. O iubesc ca într-un abis al dragostei, al milei și-al dăruirii.

Mergem tăcuți spre Sibiu. Sînt trist. Îi mîngîi din cînd în cînd mîna. Mi-e iar străină. Îmi bîzîie-n urechi dialogul nostru de la venire. Parcă ne-ntoarcem de la o-nmormîntare. Sîntem cele mai apropiate ființe ale mortului și știm că orice ne-am spune nu ne poate consola.

Am ajuns. O privesc lung în ochi la lumina slabă a becului din stradă. Simt că face toate eforturile să nu plîngă.

Vreau să-i dau ceva, vreau să-și aducă aminte de mine. Nu vreau să mă creadă un aventurier fiindcă nu sînt. Îmi pipăi buzunarele, n-am decît bani, acte, bricheta și țigările. Mă gîndesc la lucrurile din port bagaj. Mi-aduc aminte de lănțișorul de aur de la gît și de trifoiul cu patru foi. I le pun ei la gît și-i șoptesc : „Să-ți poarte noroc". Deschide portiera și înainte de-a coborî se-apleacă și-mi sărută repede mîna. Apoi fuge-n casă. Sînt convins că eu sînt singurul ei noroc și ziua de azi cea mai frumoasă zi a ei. Are să și-o aducă aminte totdeauna alături de domnul doctor în mașinile lui mereu candidate la vînzare. Stau o clipă cu portiera deschisă. O trîntesc cu dușmănie. Sînt trist cum n-am fost decît de trei ori în viață. Și toată tristețea îmi vine de la oameni. Sînt un pribeag mîhnit care mai are de străbătut sute de kilometri pînă acasă, deci să-i străbat. Toți sîntem niște candidați la fericire.

treptele

Lipsea o treaptă la scară de ani de zile, dar el mergea perfect. N-a observat lipsa treptei decît la-nceput. Peste cîteva luni dacă treapta ar fi fost pusă la loc i s-ar fi părut la fel de nelalocul ei ca şi-un mort care s-ar apuca să învie după 2—3 luni şi s-ar întoarce printre ai lui acasă, tocmai cînd bieţii oameni gustă dulcea convalescenţă a uitării şi cînd îşi fac socotelile cu un tacîm mai puţin. Şi mergea de ani pe scara cu o treaptă lipsă, lipsa

devenind măsură și element al variației în monotonie. Scara cu toate treptele ar fi devenit o scară banală. I-ar fi trebuit iar o perioadă de acomodare, ar fi avut anxietăți, ceva s-ar fi tulburat în echilibrul vieții lui. Într-o zi cineva a mai scos o treaptă, de pe undeva, din scară. Din curiozitate. „Așa, ca să vedem ce face". Și el s-a împiedicat, a căzut și a murit. Curiosul a zis „Cine s-ar fi gîndit ?! Ceasul rău !"

Toată lumea zicea „De, ceasul rău". Nimănui nu i-a trecut prin minte că două trepte erau prea mult.

ADELA, NECUNOSCUTUL,

AGENTUL I, AGENTUL II

Holul unui apartament de bloc. Pe un fotoliu, în capot, legată la cap, ca după baie, o femeie de 36—38 de ani. Caută un post la aparatul de radio de pe măsuța de-alături. Își aprinde o țigară. Sunet lung de sonerie. Se ridică plictisită și se duce la ușă.

171 ADELA : Cine e ? *(Vorbește fără să deschidă ușa.)*

NECUNOSCUTUL *(din exterior)*: O telegramă!

A.: Imediat.

Adela deschide ușa, fără entuziasm; în cameră intră, precipitat, îmbrîncind-o aproape, un bărbat într-un trenci, cu mîna bandajată într-un fular.

A. (privindu-l dezaprobator): Nu pot spune că nu ești un gentleman, domnule... poștaș. Parc-ar da turcii.

N.: Iertați-mă, vă rog. Cu doamna doctor.

A.: Mda. Eu sînt doamna doctor. Ce s-a-ntîmplat?

N.: Cred că mi-am fracturat mîna. Afară plouă și-am alunecat.

Adela se uită la hainele lui care sînt ușor stropite de ploaie dar perfect curate.

N. (după un moment de gîndire): N-am căzut, m-am izbit puternic cu mîna de-un felinar.

A.: Cred că ai citit pe ușă ce specialitate am. Nu mă pricep la fracturi. Telegrama...

N.: Vă rog dați-mi voie să mă odihnesc o clipă.

A.: Poftim. *(Îi arată un fotoliu, ea rămîne stînjenită în picioare.)* Cu două etaje mai sus stă un chirurg, mai bine du-te la el.

N.: Am fost, am sunat, dar n-a răspuns nimeni.

A.: Nu se poate. *(Se uită la ceas.)* La ora asta are consultații. Să-i dau un telefon.

N.: Nu vă deranjați, lăsați. *(După un moment de tăcere.)* Poate-mi dați un calmant.

A.: „Calmantele" mele sînt prea tari. Ai risca să adormi.

Necunoscutul tace și nu dă nici un semn că vrea să plece. Adela-și scoate basmaua din cap, își trece mîinile prin păr, mai așază cîte un lucru prin cameră, niței impacientată.

N.: Poate se duce servitoarea dumneavoastră la farmacia din colț, să-mi ia ceva.

A.: (privindu-l uimită de îndrăzneală): N-am servitoare. N-am pe cine să trimit.

N.: Păcat. Mă doare grozav.

A.: Îmi pare foarte rău. *(Replicile sînt tăioase și impacientate.)* Să-i telefonez totuși doctorului Grigoriu. *(Pune mîna pe receptor.)*

N.: N-o să-i telefonați. *(Se ridică, îi ia receptorul, îl pune în furcă, se retrage de-a-ndaratelea și scoate telefonul din priză.)*

A. (pălind): Ce-nseamnă asta?

N.: Înseamnă că aveți să vă așezați jos și să m-ascultați cîteva minute: telegrama a fost un pretext.

A.: Domnule, dar eu trebuie să plec într-un sfert de ceas de-acasă... *(Tonul ei se-mblînzește; se poartă cu el de parc-ar fi nebun.)*

N.: N-o să mai plecați. Nu vă uitați speriată. Sînt în toate mințile.

A.: Am bilete la teatru, m-așteaptă cineva.

N.: Îi dați un telefon și-i spuneți că s-a ivit ceva neprevăzut...

A.: Neprevăzut într-adevăr... *(Dă a pagubă din cap.)*

N.: Și că nu mai puteți merge.

A.: Și dacă n-am să fac așa ?

N. (scoțînd repede un revolver din buzunar): S-ar putea să vă pară rău.

A. (pălește): Post-mortem.

Necunoscutul îi face semn să ridice mîinile.

N.: Dumneata nu crezi în viața veacurilor ce va să vie ?

A. (furioasă): Uite ce e, domnule, cred că ți-ai bătut joc destul. La urma urmei cine ești și ce vrei ? Mai ales ce vrei ?

N.: O clipă și-am să-ți explic.

A.: Vrei bani ? Am foarte puțini în casă. Dacă ești un borfaș ordinar *(se uită la el)*, te-ar putea interesa și ăia. Ți-i dau și gata. Vrei lucruri, ce vrei ?

N.: Am aerul unui borfaș ordinar ?

A. (luîndu-i seama): Nu, la drept vorbind, nu.

N.: Și ce aer am ?

A.: Nu știu și nu mă interesează.

N.: Ce aer am ? *(Vocea lui e foarte interesată.)*

A.: Nu e de loc comodă poziția asta. *(Stă cu mîinile ridicate.)*

N.: Dacă-mi dai cu ce să ți le leg, ai să le ții în jos.

A.: Cu cordonul capotului.

Necunoscutul îi leagă strîns mîinile și-i face semn să se așeze în fotoliu.

N.: Ce aer am ?

A.: De fanatic.

N.: Spuneai că te așteaptă cineva la teatru. Ce număr de telefon are ? *(Face un gest spre priza aparatului și pune pistolul pe masă foarte aproape de el.)*

A.: Nu m-așteaptă nimeni. Voiam să pleci, de-asta am spus.

N.: Precis ?

A.: Precis.

N.: Și nu trebuie să vină nimeni ? Vreau să spun nu stai cu nimeni în apartament ?

A.: Cu nimeni. Și-acum ce vrei de la mine ?

N.: Vreau să rămîn aici cîteva minute, cîteva ore, poate cîteva zile. Depinde.

A.: Nu mai spune ! *(Dînd cu ochii de pistol îi pare rău că a scăpat replica.)*

N.: Îmi pare rău că trebuie să te incomodez dar *trebuie* să rămîn aici. Nu pari încîntată.

A.: Ai omorît pe cineva ? Ai spart o bancă ?

N.: Poate și una și alta. Poate nici una nici alta.

A.: Și isprava asta ai făcut-o acum ? Te fugăreau cînd ai sunat ?

N.: Cam așa ceva. *(Are un rictus de durere, încearcă să miște degetele mîinii stîngi înfășurată în continuare în fular.)* Dă-mi totuși un calmant.

A.: Ți-am spus că n-am calmante, am numai anestezice. În specialitatea mea n-am ce face cu calmantele.

N.: Nu te-am întrebat de specialitatea dumitale. Mie dă-mi un calmant.

A.: N-am.

N.: Dă-mi o doză mică de anestezic.

A.: Dezleagă-mi mîinile.

N.: Mergi cu ele legate și du-mă la dulapul unde le ții.

Trec în camera cealaltă, se întorc după o clipă, se așază din nou la locurile lor.

A.: Spune-mi cine ești și ce-ai făcut? Cred că am dreptul să știu și eu cui „ofer" ospitalitate!

N.: Să zicem, un fanatic, cum ai spus dumneata.

A.: Care-a făcut ce?

N.: Cine știe prea multe moare devreme.

A.: Te rog nu mă trata ca pe-o idioată!

N.: După părerea dumitale ce poate face un fanatic?

A.: Știu eu? În zilele noastre *(se gîndește un moment)* probabil să-i salte pe nemți în aer, să facă sabotaje...

N.: Crezi că numai fanaticii fac așa ceva în zilele noastre? Eu cred că și oameni foarte echilibrați, foarte cuminți.

A.: Oamenii foarte echilibrați și foarte cuminți își văd de pielea lor și nu umblă după fapte mărețe și după *vivere pericolosamente*, cu voia dumneavoastră. *(Îl salută ironic, înclinînd capul.)*

N.: Probabil că dumneata ești unul din oamenii ăștia cuminți care trăiesc la căldurică și habar n-au de ce se petrece-n afara lor. Să știi că sînt unii care duc o viață periculoasă fără să fie adepții devizei *vivere pericolosamente.*

A.: Și atunci de ce-o fac?

N.: Pentru că, să zicem, nu le place nedreptatea, nu le place fascismul.

A.: Și devin campionii dreptății cu șanse de reușită de 0,001 la mie.

N.: Dumneata n-ai lupta pentru șansa asta redusă?

A.: Nu.

N.: Crezi că nu merită?

A.: Sînt sigură. Pe lume au să fie totdeauna nedreptăți.

N.: Și dacă totuși n-au să mai fie?

A.: Ba au să fie, dar au să fie alți nedreptățiți. Dacă dumneata crezi în ce spui și nu-ți compui doar un rol, mi-e milă de dumneata.

N. (zîmbind condescendent): Ascult.

A.: Îți pierzi cei mai frumoși ani făcîndu-i pe nemți să sară-n aer, în loc să te preocupe viața dumitale care-i limitată, în care ce-ai pierdut e bun pierdut. Cauți idealuri. Nu există.

N.: Și viața asta măruntă, în care să nu te preocupe decît casa dumitale, lucrurile dumitale, efectul pe care-l produci asupra celor de-o seamă cu dumneata, ți se pare mai atrăgătoare?

A.: Ce sînt părinții dumitale?

N.: Profesori. De ce mă-ntrebi?

A.: Ai răbdat vreodată de foame, de frig?

N.: Și de foame și de frig.

A.: Într-o excursie probabil, nu?

N.: Ce importanță are cînd și unde? Am răbdat.

A.: N-ai răbdat decît sporadic poate și din neglijență, îți spun eu. Nu văd pe fața dumitale spaima stratificată

pe care o lasă foamea de generații. Ai crezut că mă faci praf cînd ai scos gioarsa aia de revolver și-ai îndreptat-o spre mine.

N.: De ce gioarsă ? E nou-nouț.

A.: Simt nevoia cîteodată să depreciez totul, de fapt să-l aduc la valoarea și la dimensiunile adevărate.

N.: Astea ți-nchipui dumneata că sînt dimensiunile și valoarea adevărată.

A.: Taci. Și *nu te rog.* Atîta drept dă-mi în casa mea, domnule revoluționar ! Nu ? Cînd ai intrat dumneata, mă apucase neliniștea mea de toamnă. Chiar și acum cînd am încălzire centrală. Un fel de frică de om sărac și fără lemne ! Dumneata nu cunoști teama frigului și-a foamei ; ele sînt lungi, teama dumitale nu urcă decît pînă la armele de foc și se rezolvă într-o secundă.

N.: Ce erau părinții dumitale ?

A.: Mama spălătoreasă, tata cizmar. Tata a murit cînd eram noi mici, și eram șase.

N.: Și nu crezi că merită să-ți riști pielea ca nimeni să nu mai aibă teama frigului, a foamei ? Tocmai dumneata care le cunoști nu-nțelegi asta ? Pentru ce să trăiască un om, pentru cîteva boarfe ?

A.: Dac-ai ști ce greu se fac boarfele astea ! Vorbești ca un fecior de bani gata. Nu m-am mirat niciodată că teoreticienii sînt nobili sau burghezi bogați. Oameni care n-au grija zilei de mîine. Săracii sînt preocupați să supraviețuiască ; asta este singura lor formă de-mpotrivire în fața bogaților. Să le opună o rezistență biologică. Eu totdeauna am vrut să supraviețuiesc.

N.: Trist ideal. Unii oameni își folosesc inteligența și altfel : elaborează o împotrivire organizată care pînă

la urmă are să desființeze panica foamei și a frigului. Nu crezi că există oamenii ăștia ?

A.: Eram și eu printre ei acum douăzeci de ani. Mi-am dat seama la vreme că n-aveam vocație de vierme conștiincios care roade rădăcina unui copac milenar. Am renunțat la himere. Mi-era foame și voiam să mănînc pe săturate.

N.: Și nu-ți pasă deloc că alții nu pot mînca pe săturate ? Nu vrei s-ajungă și ei să mănînce pe săturate ?

A.: Alții, alții ! Lor le pasă de mine ? Aș vrea să văd care dintre *alții* ăștia ai dumitale ți-ar da acum zece zile din prăpădita lor de viață ca să ți-o prelungească pe-a dumitale care ți-o pui în primejdie pentru ei ? Arată-mi unul singur !

N.: N-am nevoie să-mi dea nimeni viața lui. Vreau să aibă alții nevoie de viața mea. Nu suport să mă știu inutil. Asta ne-a adus aici. *(Face semn din ochi spre pistol și spre mîna bandajată.)* Dumneata ce satisfacții ai ? Ce-nseamnă viața dumitale pentru alții și chiar pentru dumneata ?

Nu-mi răspunzi ? Dumneata trăiești la căldurică, ai o meserie bănoasă, te plimbi, te duci la teatru, la cinema, faci călătorii și pe urmă ? Pe urmă te-ntorci la masa dumitale ginecologică, unde omori copii pe care părinții nu-i doresc fiindcă n-au cu ce să-i crească, sau pe care nu vor să-i aducă pe lume, fiindcă lumea li se pare fără rost, vii aici și stai singură și te apucă panica frigului și a foamei de pe vremea copilăriei. Panica frigului și a foamei într-o casă care geme de covoare, de cristale, cu cămara plină la refuz. Acum nu te mai apucă panica foamei și a frigului ; e panica singurătății

și a inutilității. Am cunoscut-o și eu dar am scăpat de ea. Nu poți scăpa de ea decît făcînd ceva pentru alții fără să aștepți recunoștință, recompense ori satisfacții imediate.

A.: Ne amăgim fiecare cum putem. Unii în forme individuale, alții colective; e ca la bețivi, bețivi triști și solitari, care beau în odaia lor, ceilalți la crîșmă, în mulțime.

N.: Observ la dumneata o preferință: îți place să aduci totul la un nivel cît mai meschin. Îți place să degradezi și să terfelești totul.

A.: Da, și ce e cu asta? Ai fi putut să bagi de seamă pînă la vîrsta dumitale că totul e mărunt și că nimic nu scapă neterfelit.

N.: Și nu te revoltă, nu te neliniștește măcar că e așa cum spui? Și n-ai vrea să fie altfel?

A.: Nu e vorba de ce vreau eu.

N.: Ba da. E vorba să vrei să vrei. Și majoritatea nu vrea nimic. Trăiește într-o sublimă lipsă de principii.

A.: N-are nevoie de principii, trăiește. Dumneata la sfîrșitul vieții, sfîrșit care promite să nu-ntîrzie prea mult *(arată din ochi spre revolver și spre mîna bandajată)* ai să descoperi că bagajul dumitale e-o lungă listă de principii; ai să le pui pe foc și ai să mai descoperi că le-ai și călcat pe toate ca să poți supraviețui.

N.: Nu mi-ai răspuns dacă viața dumitale, „supraviețuirea" dumitale te mulțumește.

A.: N-am obiceiul să fac confidențe. Dar dacă mi se cer, și mai ales cu pistolul pe masă... Ei bine, nu mă mulțumește. Se reduce exact la enumerarea dumitale

de-adineaori, dar am luptat din greu ca să-mi fac rost de viața asta. Am învățat, m-am milogit, m-am umilit, m-am culcat cu bărbați bătrîni, urîți și dezgustători, am mințit.

N.: Ai și furat?

A.: Pentru mine minciuna e tot un furt. Furt din bunăcredința oamenilor. Material, n-am furat dar nu mă mîndresc cu asta.

N.: Și cu ce te mîndrești?

A.: Cu nimic.

N.: Și nu ți-e rușine de-o viață în care nu te mîndrești cu nimic?

A.: Nu mi-e rușine. Nu-mi *mai* e rușine.

N.: Și cînd a-ncetat să-ți mai fie?

A.: Nu e un moment precis. Cu timpul.

N.: Și ca s-ajungi aici crezi că merita să faci ce-ai făcut?

A.: Cred că nu.

N.: Și dac-ar fi s-o iei de la-nceput?

A.: Cred c-aș face la fel. Supraviețuirea e singura mea formă de-mpotrivire. Prima oară cînd a pus stăpînire pe mine ideea supraviețuirii, pe care nu știam cum s-o numesc atunci, eram în clasa a patra primară. Fusese o epidemie de febră tifoidă în școală. Cînd m-am trezit după trei săptămîni din boală, am aflat că muriseră o mulțime de colege de-ale mele; nu pot să-ți spun ce bucurie m-a apucat; eu le supraviețuisem; eu fusesem mai tare. Eu, o prăpădită și-o sărăcie trăiam, iar fetele unor oameni bogați muriseră.

N.: Și de-atunci?

A.: Nu mă-ntrerupe. Mi se făcea într-un fel dreptate, aveam și eu o dată ceva ce nu puteau avea ele. *(Îl privește.)* Te uiți la mine cu repulsie; nu-mi pasă de repulsia dumitale. Oamenii vor să pară mai buni decît sînt, eu nu vreau. Pe mine nu mă interesează viața trăită pentru alții, eu vreau să trăiesc cît mai mult, ca să văd cît mai mult.

N.: La ce-ți folosește să vezi dacă azvîrli totul ca-ntr-o magazie părăsită? Dumneata pentru ce trăiești, sau pentru cine? Unii măcar au o pisică, un cîine, dumneata pe cine ai?

A.: N-am pe nimeni.

N.: Nici măcar din punct de vedere burghez nu te-ai realizat: n-ai bărbat, n-ai copii.

A.: De unde știi că n-am avut?

N.: Pentru că cine-a mai avut mai are. De familie nu te lecuiești așa de ușor, oricît de convenționale ar fi relațiile ei.

A.: O familie a mea n-am avut niciodată. De cînd a murit mama nu mai am pe nimeni.

N.: Și frații?

A.: Ne vedem rar.

N.: Fiindcă sînt săraci?

A.: Fiindcă nu mai avem ce ne spune. Și dumneata?

N.: Eu?

A.: Da, dumneata.

N.: Ce vrei să știi?

A.: Ce meserie ai?

N.: Sînt inginer chimist. Părinții mei sînt prima generație încălțată, ca și dumneata. Numai că ei n-au banii dumitale și n-au lucruri „rafinate" cum ai dumneata. Au

încă scoarțe pe jos, n-au ajuns la persane și la mobile *empire*. Altminteri la fel de nemiloși ca și dumneata. Mai degrabă ar vedea un om mort decît să-l lase singur în casa lor. Păstrează totul, economisesc totul. Se cred nemuritori. Nu tresar la nimic, nu-i îngrijorează nimic.

A.: Nici soarta dumitale?

N.: De ce crezi că i-ar îngrijora soarta mea? Îi îngrijorează ca pe fiecare burghez: să nu li se piardă continuitatea biologică.

A.: Nu știu de ce-ți închipui dumneata că burghezii ăștia sînt cea mai abjectă speță. Crezi că ceilalți sînt mai breji?

N.: Dacă nu sînt trebuie s-ajungă.

A.: Și te-ai apucat dumneata să-i ajuți?

N.: Da, m-am apucat eu să-i ajut.

A.: Și ce faci pentru asta?

N.: Le pun la dispoziție ce am: viața și cunoștințele mele.

A.: Cunoștințe înțeleg să pui la dispoziția cuiva, fiindcă nu se epuizează prin împrumut.

N.: Sînt și oameni care oferă tot, doamnă doctor. Ca într-o mare iubire. Dumneata dac-ai iubi un bărbat, pe mine să zicem, n-ai face nimic pentru cauza lui?

A.: Aș face pentru el și pentru dragostea noastră nu pentru „cauza" lui. Cauza lui ar fi cauza mea atît cît l-aș iubi. *(Se uită la ceasul de pe masă.)*

N.: Am impresia că te-am plictisit.

A.: Dacă ai de gînd să rămîi aici cîteva zile ai să mă ții tot timpul cu mîinile legate? N-ai nici un pic de încredere în mine?

N.: N-am dreptul să am.

A.: Ce nu-ţi dă acest drept ?

N.: Soarta unor oameni care depind de mine. Orice greşeală a mea îi poate pierde.

A.: În faţa unor principii atît de înalte m-aş simţi ridicol de burgheză să-ţi cer să stau în casa mea cu mîinile libere şi să fumez o ţigară.

Necunoscutul are un moment de ezitare, vrea să se ridice, se răzgîndeşte.

A.: Ai uitat un singur amănunt : puteam să ţip. Dac-aş fi vrut să te pierd aş fi putut să ţip. Ce-ai fi făcut atunci ?

N.: Aş fi tras.

A.: S-ar fi auzit, ar fi venit vecinii, te-ar fi prins, şi-acum n-ai sta comod de vorbă cu mine, ai fi la Siguranţă.

N.: Nu s-ar fi auzit.

A.: Ba da. E foarte aproape de intrare.

N. : De ce n-ai ţipat ?

A.: În primul moment din cauza bunei credinţe. Erai un accidentat care cerea ajutorul primului medic ieşit în cale. Apoi din cauza surprinderii. În a treia fază — de curiozitate. Ştiu c-ai să rîzi, dar fiecare femeie îşi visează o aventură de felul ăsta, mai ales în prima tinereţe. „Necunoscutul înarmat care declanşează o mare pasiune".

Pe urmă am vrut s-aud o poveste care să nu semene cu a mea.

N. (cu o voce înţelegătoare): Voiai un episod senzaţional în viaţa dumitale anostă.

A.: Cum ți-ai dat seama că viața mea e-atît de anostă ?

N.: Din vorbe, din zîmbete, din mici gesturi.

A.: Gesturi, cu mîinile legate ?

Necunoscutul se apropie și-i dezleagă mîinile. Adela și le fricționează și-și aprinde o țigară.

A.: E mai bine așa. Nu vrei să-ți văd mîna ?

N.: N-ai ce să-i faci, numai dacă ai avea niște apă de plumb.

A.: N-am.

N.: Atunci stai liniștită.

A.: Ce-ai făcut de fapt ?

N.: Să zicem că n-am făcut nimic. Și c-am venit aici numai ca să-ți procur dumitale un episod „memorabil". Ai să-ți aduci aminte de mine, nu ? Aș vrea să-ți las o amintire frumoasă. Iartă-mă că te-am brutalizat un pic.

A.: Crezi tot ce-ai spus despre mine ?

N.: Ai să te superi dac-am să-ți spun că mi-e milă de dumneata ? *(Adela tresare.)* Te-am supărat ?

A.: M-ai mîhnit.

N.: N-am vrut să-ți fac nici un rău.

A.: Nu-i nimic. Trebuie să ne-nvățăm și cu mila și cu disprețul. *(Necunoscutul o privește cu părere de rău.)* Mie mi-e foame. Hai cu mine în bucătărie să pregătesc ceva.

N.: Du-te singură.

Adela se ridică, zîmbește și trece pe lîngă el. Necunoscutul îi sărută lung mîna.

A.: Nu te simți obligat.

Necunoscutul își vîră pistolul în buzunar, se plimbă prin cameră, pune telefonul în priză, ridică receptorul, cu dreapta, formează un număr.

N.: Alo, bodega?... Cu domnul Șerban... Aștept... Alo, Șerbane, tu ești?... Da, da, eu... I-ai risipit pe „băieți" pe drum? Perfect... Chelnerul n-a mirosit nimic?... În regulă... Eu sînt în blocul unde m-ați lăsat... Exact. Etajul întîi, apartamentul patru, la doctoriță. Să fii aici la șapte jumătate neapărat, cu valizele. Suni de două ori întrerupt... ca data trecută... Cum? Ca pe roate... *(În momentul ăsta ușa dinspre bucătărie se deschide ușor. Vedem capul Adelei care ascultă atent.)* Nu bănuiește nimic. Mă crede cu totul altceva... Fanatic, politic. *(Rîde.)* Ea mi-a dat ideea... Bine.

Adela închide ușa. Necunoscutul se plimbă prin cameră. Adela deschide ușa, aduce o tavă cu mîncare și o sticlă cu vin. Toarnă în pahare.

A.: Ai omorît pe cineva în aventura asta?

N.: Nu.

A.: Să te cred?

N.: Crede-mă. Poate astă seară merit mai mult ca oricînd să fiu crezut.

Adela îl privește cu amărăciune dar și puțin amuzată; îi dă un pahar în mînă. Necunoscutul privește cu suspiciune lichidul; Adela înțelege și gustă și din paharul lui.

N.: Pentru ce să-nchinăm ?

A.: Pentru ce vrei dumneata.

N.: Pentru cel mai senzațional episod din viața dumitale. *(Bea.)*

Sonerie lungă. Ei nu se mișcă.

A.: Ce să fac ?

N.: Așteaptă. Mai e vreo ieșire, vreun balcon ?

A.: Nu.

Soneria nu se oprește; bătăi în ușă; „Deschideți, poliția".

N.: Du-te și deschide.

A.: De unde-au aflat ?

N.: M-a denunțat „un amic".

Adela merge la ușă. Necunoscutul, în spatele ei, scoate revolverul, azvîrle fularul, care-i acoperă mîna stîngă, trece în dosul ușii și stinge lumina.

A. (deschide ușa): Ce doriți ?

Doi agenți în civil o îmbrîncesc și intră în apartament. Necunoscutul începe să ridice mîinile, ca să se predea. Văzîndu-l cu un revolver în mînă, agenții trag. Necunoscutul cade. Adela se apleacă și-i ia capul pe genunchi.

AGENTUL I: Îl cunoașteți ?

A. (ezitînd): ...Nu.

AG. I.: Borfaș mare, doamnă. „Armand Avocatul". De neam bun, da' escroc. *(Aruncă o privire spre mort.)*

Ce i-o fi venit să se-narmeze ? Asta și cînd dă lovituri mai grase — a jefuit o bancă — nu ia armă cu el.

A. : Nu *lua.*

AGENTUL II (se apleacă, ia revolverul de pe jos și-i verifică încărcătorul) : Nu-i încărcat, șefule !

AG. I. (se uită într-un anumit fel la Adela, ca și cînd ar bănui-o de alt fel de relații cu escrocul) : Și chiar nu-l cunoșteai ?

A. (intrînd în joc) : Ba da.

AG. I : Uite-al dracului cu cine se-ncurcase !

AG. II : Te costa scump, tanti ?

AG. I. (făcîndu-i semn să nu insiste) : Unul mai puțin ! Începem percheziția de dincolo...

A. (pentru sine) : Tocmai astă seară... Armand ? Cînd ai jucat cel mai frumos rol din viața ta ? Poate singurul...

SOŢUL, SOŢIA, OPORTUNISTUL, EROUL, LUCIDUL, DRAMATURGUL, PRIMUL PAZNIC, AL DOILEA PAZNIC, AGENŢI CIVILI.

DRAMATURGUL: Am scris o mulţime de piese în care se petreceau tot felul de drame. Eroii mei vorbeau frumos şi voiau să personifice sentimente eterne !

LUCIDUL: Eu eram un tip metodic și mi-ar plăcea să cred că mai sînt încă. S-o luăm pe-ndelete. Eu n-am citit piesele dumitale.

OPORTUNISTUL: Era un nume cunoscut; mă mir că nu le-ai citit sau că nu le-ai văzut la teatru.

LUCIDUL: Față de autorii contemporani aveam rezerve. Mi se părea că numai vremea consfințește valorile. Poate că n-aveam dreptate.

SOȚIA (cu tristețe): Vorbim despre noi la trecut de parc-am fi murit de-un secol.

LUCIDUL (zîmbindu-i cald și împăciuitor): Într-un fel am și murit, doamnă. Tot timpul cît stăm aici, și s-ar putea să stăm mult și bine, sîntem ca morți. Singura deosebire dintre noi și morți este că nouă ne e foame, ne e sete, gîndim și sîntem triști.

SOȚUL: Ar avea și haz să fim veseli!

EROUL: Dacă avem răbdare s-ar putea s-avem și de ce într-o bună zi.

SOȚIA: Ce-ar putea să se-ntîmple ca să ne-apuce veselia așa peste noapte?

EROUL: Să ne trezim liberi și să stăm noi de partea cealaltă a gratiilor.

SOȚIA: Și de partea asta?

OPORTUNISTUL: Ei.

SOȚIA: Să schimbăm locurile va să zică.

LUCIDUL: Frumoasă perspectivă. Să stai închis și pe urmă ca răsplată să-i păzești pe alții să nu fugă.

OPORTUNISTUL: Mi se pare foarte firesc.

SOȚIA: Cum începem să ne gîndim la o porcărie pe care am putea s-o facem altuia trecem numaidecît la prezentul indicativ.

LUCIDUL : N-ai observat, doamnă, că numai sentimentele frumoase se conjugă la trecut ?

DRAMATURGUL : Și dumneata vorbești frumos, domnule. Dar în gura dumitale vorbele sună la locul lor fiindcă probabil nu le cauți. Mi-aduc aminte cum vorbeau personajele mele și mi se par niște cîini care urlau la lună. Ce dialoguri poetice ! Doamne ! ce indigestie. Și cum făceau oamenii pe idioții și mai și aplaudau. O singură prietenă mi-a spus o dată că la piesele mele îi era atît de jenă cînd auzea dialogul că-i venea să se bage sub scaun. Nu știu dacă puteți să-nțelegeți dar mi-e foarte rușine de tot ce-am scris pînă acum. Parcă n-aș fi auzit niciodată oameni vorbind !

EROUL : Ce rost are să ne turnăm mereu cenușă-n cap pentru trecut. Cred că datoria noastră este să înfrîngem momentul.

SOȚIA : Dacă n-ar mai fi trecutul și viitorul care se leagă de prezent... Trecutul cu părerile de rău și cu remușcările, viitorul cu teama.

SOȚUL : Dar de prezentul ăsta ce ne leagă ?

LUCIDUL : Speranța.

SOȚIA : Ce fel de speranță ?

OPORTUNISTUL : Că o să ne vină și nouă rîndul.

SOȚIA : Dar eu nu vreau să-mi vină rîndul la nimic.

EROUL : Atunci pentru dumneata speranța n-are nici o formă ?

SOȚIA : Cu întrebarea asta a dumitale mi-ai dat un răspuns pe care eu niciodată n-am reușit să mi-l formulez. Ai dreptate ; pentru fiecare, speranța ia o formă : unul o materializează într-un palton, altul într-o casă, într-o mașină, într-o reușită oarecare. Pentru mine spe-

ranţa era ceva nedefinit. Era o aspiraţie spre schimbare, cred.

SOŢUL (ironic): Şi n-ai putea să spui că nu ţi s-a-mplinit. Şi încă ce schimbare !

LUCIDUL: Ce culoare are speranţa dumitale de-acuma, doamnă ?

SOŢIA: Nici una. Cred că nici nu mai am speranţe, am numai dorinţe. Aş vrea să fac un duş, să citesc o carte, să mă plimb într-o pădure, să mănînc ciocolată şi să iubesc pe cineva.

SOŢUL: Nu uita că sînt şi eu de faţă !

SOŢIA: Te rog să mă ierţi că nu respect regula jocului, dar acum regulile jocului au fost abolite.

SOŢUL: Nenorocirea asta comună ar trebui să neapropie.

SOŢIA: Ar trebui o mulţime de lucruri. Uite, ar trebui să nu fim aici. Ar trebui să fim liberi fiindcă n-am făcut nici un rău nimănui.

LUCIDUL: Vorbeaţi de regula jocului. Orice joc are nişte reguli arbitrare. Cine inventă un joc are dreptul să-i invente şi regulile. Ştiţi ce se-ntîmplă acum ? A venit o nouă echipă şi a stabilit alte reguli. Regulile noastre nu mai sînt valabile. Asta e tot.

EROUL: Cred că doamna se gîndeşte la lipsa de logică a procedeului, fără să mai punem la socoteală neomenia lui.

LUCIDUL: Jocul n-are nevoie de logică. Dacă vrei să-ţi dau un exemplu vulgar... dumneata ştii să joci poker ?

EROUL: Ştiu.

LUCIDUL : Ei bine, dacă știi, atunci de ce crezi dumneata că e mai logic ca fulul să fie mai mare decît chinta sau careul mai mare decît culoarea ?

EROUL : Arbitrarul unui joc de cărți aplicat la oameni...

LUCIDUL : Nu mi se pare nimic extraordinar. Nu vezi niște tîmpiți pe care viața-i răsfață cu sănătate și cu noroc și-atîția deștepți ofticoși și nefericiți ? De ce vrei dumneata să fie mai logică societatea decît viața ?

EROUL : Eu vreau să fiu liber, și vreau să le plătesc ălor mari care mă țin aici.

OPORTUNISTUL : Eu cred că mai bine s-o terminăm cu discuțiile astea savante și subtile și să stăm cuminți, că la urma urmei capul ce se pleacă...

EROUL : Știm... Dar n-am nevoie de-așa ceva.

SOȚIA : Acum se taie capetele care stau la înălțimea normală, pe umeri. Nici un cap tăiat nu se înălțase peste altele.

EROUL : Dumnealui spunea că scapă numai capul care se pleacă.

SOȚIA : Mi se pare foarte incomod să umbli cu capul plecat. Cred că e chiar mai incomod decît cu el tăiat. Eu am oroare de pozițiile incomode.

OPORTUNISTUL : Eu vreau cu orice preț ca al meu să rămînă pe umeri.

SOȚUL : Ți se pare așa de prețios ?

OPORTUNISTUL : Pînă nu mi se oferă altul mai bun...

SOȚIA : Cu orice preț... cu orice preț... Eu n-am spus asta niciodată.

OPORTUNISTUL : Pentru că sînteți probabil o fire sceptică și indiferentă.

SOȚIA : Probabil. Niciodată nu intram în vorbă în tramvai cu necunoscuți, sau în tren ; n-aveam entuziasme factice și-n general n-aveam nici un fel de entuziasme fiindcă-mi dădeam seama cam cîte parale fac oamenii.

SOȚUL : Dacă ne-am putea întoarce acasă nu te-ai bucura ?

SOȚIA : Ca să spun drept...

SOȚUL (visător) : În casa noastră, în lucrurile noastre... Tocmai cînd aveam de toate, cînd duceam o viață comodă...

SOȚIA (fără entuziasm) : Cînd aveam mobilă, covoare, tacîmuri de argint, cînd eram atît de fericiți...

SOȚUL : De ce rîzi de toate astea și de ce nu vrei să recunoști că o viață tihnită e poate singura fericire a omului cu judecată ?

SOȚIA : N-am vrut niciodată să te supăr și să te scandalizez și nu vreau nici acum ! Dar să spun că eram fericită ! Eu n-am darul să-nfrumusețez trecutul. Am o memorie foarte bună.

SOȚUL : Dacă ne-am întoarce acum acasă n-ai fi măcar mulțumită ? N-ai învățat nimic aici ?

SOȚIA : Am învățat, am învățat... Știu că pentru noi acum și-un pahar de apă este o fericire. Dar nici n-apuci să schimbi bine o situație și-ncepi să-ți raportezi altfel mulțumirile și nemulțumirile. Cînd ești închis nu uiți niciodată c-ai fost liber dar cînd ești liber... De ce să ne facem iluzii ?

DRAMATURGUL : Deși ce spuneți voi, dragi prieteni, nu poate fi considerat un dialog ticluit de-un autor care vrea să facă pe subtilul, conversațiile voastre au un caracter abstract, pur teoretic, parcă toți vreți să vorbiți în maxime și să emiteți adevăruri eterne. Cam așa vorbeau personajele mele.

SOȚUL : Și dacă țin eu bine minte ți se păreau ridicole.

SOȚIA : Conversațiile noastre sînt ca toate conversațiile : nu pot să fie decît abstracte, cum ziceai, sau foarte concrete. Aici n-avem altceva de făcut decît să teoretizăm sau să ne povestim viața. Eu tot mai țin seamă de o vorbă care spune că un om bine crescut nu face confidențe fără să i le ceri. Noi aici n-avem ziare, n-avem cinematograf, n-avem cărți, sîntem reduși la o stare de animalitate din care încercăm să ieșim nițel prin discuțiile astea. Cred că e preferabil să discutăm, chiar așa steril și absurd, decît să ne luăm de păr ca ieri pentru un polonic de arpacaș.

OPORTUNISTUL : Cu polonicul ăla îți lungești zilele pe cînd cu vorbăria asta...

SOȚIA : Și mă rog pentru ce-ți păstrezi forțele ? Ai cumva de gînd să evadezi ? Vrei să sfărîmi zidurile ?

OPORTUNISTUL : Vreau să trăiesc și-atîta tot.

SOȚIA : A ! Știu că vrei să trăiești, oricum, numai să trăiești.

OPORTUNISTUL : La urma urmei ce știi dumneata despre mine ca să mă judeci și ca să mă iei de sus ?

SOȚIA : Nu știu nimic și nici nu vreau să aflu și nu te ia nimeni de sus. Mă indispune doar că te guduri pe lîngă gardieni.

OPORTUNISTUL : Mă privește ce fac și n-am de dat socoteală nimănui.

EROUL : Aici, cred că te-nșeli. Dumneata ar trebui să ții seama că purtarea unuia ne compromite pe toți.

OPORTUNISTUL : Și ce vrei, domnule, de la mine ? Cu ce te compromite pe dumneata că eu schimb două vorbe cu gardienii ? Te-ntreb eu pe dumneata ce faci ? Ce dracu, nici la pușcărie nu e omul liber să facă ce vrea, și-aici îi compromiți pe alții ! ? Doamne, să mă bag într-o gaură de șarpe, ce să fac ca să nu-mi mai țină alții socoteală ? !

LUCIDUL : Nimic. N-ar folosi.

OPORTUNISTUL : Și la urma urmei de ce mă gudur pe lîngă gardieni ? cum zicea doamna. Sînt și ei oameni, nu ?

LUCIDUL : Și stai de vorbă cu ei fiindcă sînt oameni ! Ia te uită, cum de nu ne-am gîndit !

OPORTUNISTUL : Ce vedeți dumneavoastră slugarnic în asta ? Îi întreb despre vreme, dacă a ieșit varza, ce preț au cartofii.

SOȚIA : Chiar faptul că vorbești cu ei e o slugărnicie.

EROUL : Ai putea să-ți dai seama că ei nu ne socotesc oameni tocmai fiindcă nu vorbesc niciodată cu noi. Și cînd ne toarnă mîncarea vorbesc numai între ei : „pune-i și ăstuia, mai dă-i ăluia o lingură". Ăsta și ăla sîntem noi. Nici măcar nu ne privesc. Și cînd ne bat trag în noi parc-ar bate la fasole.

OPORTUNISTUL: Domnule, eu fac ce vreau. Am fost totdeauna omenos și n-am să mă schimb acuma de dragul vostru.

LUCIDUL: Atît de omenos că mă mir cum de n-ai trecut de partea lor.

OPORTUNISTUL: Nu mi-a propus nimeni. Și singur n-am avut curajul să mă propun.

SOȚIA: Păcat. Și nu-ți pare rău ? Pînă acum poate că ocupai cine știe ce post.

OPORTUNISTUL: Să știi dumneata. Și la urma urmei parcă dacă v-ar fi propus vouă ați fi făcut altfel !

EROUL: Mie mi s-a propus și am refuzat, fiindcă mi-am dat seama că e o porcărie și că pînă la urmă e atît de absurd că n-o să țină.

LUCIDUL: Și dacă o să țină ?

EROUL: Nu poate să țină, domnule. Cum o să țină o asemenea absurditate !

LUCIDUL: Dac-ai fi fost sigur că ține mult ai mai fi refuzat ?

EROUL: Bine-nțeles.

LUCIDUL: Nu știu dacă e chiar așa de bine-înțeles.

DRAMATURGUL: Ce rost au toate discuțiile astea și mai ales toate suspiciunile astea ? ! Ne mirăm că ceilalți sînt bănuitori cu noi și că ne-au închis. De cînd sîntem aici nu facem altceva decît să ne spionăm unii pe alții și să ne facem procese de intenție. Dacă primește unul la un an un pachet începem să ne-ntrebăm : el de ce primește și eu nu ? E ceva suspect ! Și ne suspectăm degeaba, așa cum degeaba stăm aici.

LUCIDUL : Pentru ei cine nu e de partea lor e împotriva lor și au dreptate, ei au dreptate.

SOȚUL : De ce au dreptate ? Ori sîntem vinovați și atunci e o prostie să ne lase-n viață, ori sîntem nevinovați și-atunci e o prostie să ne țină închiși fără să ne aducă măcar formal o acuzare.

LUCIDUL : Ei au în vedere și vina potențială. Dacă ne-ar lăsa liberi se tem că într-o bună zi ne-am putea coaliza și i-am putea răsturna.

În timpul ăsta Soția stă retrasă într-un colț, fredonează o melodie, și-și coase și-și descoase o rochie ruptă.

DRAMATURGUL : Și dumneata crezi că au dreptate ?

LUCIDUL : Cred că nu. Sîntem prea lași și prea legați de o viață comodă, ne plac prea mult căldurica și mîncărica, așa că de bunăvoie n-am fi riscat niciodată să le pierdem.

EROUL : Te rog să nu mă pui în categoria asta a lașilor și a comozilor.

DRAMATURGUL : Eu cred că prietenul nostru are dreptate.

EROUL : „Prietenul nostru", prietenul dumitale poate. Pe mine mă cam plictisește stilul ăsta al dumitale.

DRAMATURGUL : N-am vrut să te supăr...

EROUL : Dumneata nu vrei să superi pe nimeni. Cum nu știu ăștia să-și aleagă oamenii ! De ce să bagi în pușcărie un om care nu vrea să supere pe nimeni ? Dacă te-ar fi lăsat liber, pînă acum ai fi trîntit niște drame de-i ridicai în slava cerului cu tot neamul lor.

SOȚUL : Domnule ! ce cîștigăm dacă ne jignim mereu unii pe alții și dacă ne certăm ca chiorii. Au dreptate

și ăștia : ne pot călca-n picioare fiindcă sîntem dezbinați.

SOȚIA : Cîteodată mi-e atît de silă de noi. Sîntem niște otrepe. Toți punem preț pe pielea noastră, în loc să murim dracului și să tăcem din gură. Să ne-așezăm într-un colț și să murim.

OPORTUNISTUL : De ce nu te-așezi dumneata într-un colț și nu mori dacă ești mai brează decît noi ? !

SOȚIA : Pentru că sînt o otreapă ca și voi. Și de mine mi-e la fel de scîrbă ca și de voi.

SOȚUL : Și de mine ți-e scîrbă ?

SOȚIA : De tine mi-era mai de mult.

SOȚUL : Și mi-o spui de față cu alții !

SOȚIA : De ce mă-ntrebi ? Avem numai două posibilități : să nu mai vorbim de loc sau să vorbim de față cu alții.

SOȚUL : De-am scăpa o dată de-aici ! Măcar să nu mai trăim în promiscuitatea asta.

SOȚIA : Ca să trăim în cealaltă. Promiscuitate cu covoare, cu oglinzi, cu baie și cu bibliotecă. Acolo nu știu colegii de celulă ce faci, știu mama, tata, frații, surorile, cumnații și cumnatele.

SOȚUL (vinovat) : Cred că nu compari familia cu niște oameni străini.

SOȚIA : Și de ce să n-o compar ? Nici familia n-am ales-o, nici pe ăștia nu i-am ales. Și nici măcar cînd am ales n-am avut de ce să mă felicit.

OPORTUNISTUL : Eu mă gîndesc la biata nevastămea și la copii. Ce s-or face ei fără mine ?

SOȚIA : Și dacă mureai ce se făceau ?

OPORTUNISTUL : Bine, dar n-am murit.

SOȚIA : N-au decît să-și închipuie c-ai murit.

OPORTUNISTUL : Să-și închipuie ai dumitale despre dumneata așa ceva !

SOȚIA : Să-și închipuie ce vor. Puțin îmi pasă.

OPORTUNISTUL : Nu crezi că și ei suferă și că ne duc dorul și grija ?

SOȚIA : S-o luăm încet. Suferă dacă le lipsește bucata de pîine pe care le-o aduceam, dacă le-o aduceam, și dacă-i persecută din cauza noastră. Și nu știu dacă pentru asta nu ne poartă și dușmănie. „Din cauza lor suferim noi, că dacă ei n-ar fi făcut și n-ar fi dres" parcă-i aud. Nu m-am îmbolnăvit o dată ca să nu-mi spună mama : „Din vina ta, că dacă nu beai rece, sau dacă nu stăteai în curent" și așa mai departe. Încolo, domnule, să nu le duci dumneata grija. Cît de rău le-ar părea, arpacașul și bătaia noi le mîncăm și cine n-a mîncat felurile astea nu și le poate închipui. Nu mă-nduioșează de loc suferința lor.

SOȚUL : Ei n-au nici o vină că noi sîntem aici.

SOȚIA : De acord. Dar nu văd de ce să-mi fie milă de ei.

SOȚUL : N-aș vrea să fiu în pielea lor.

SOȚIA : Ba ce-aș mai vrea !

SOȚUL : De ce ești atît de egoistă ?

SOȚIA : Nu sînt mai egoistă decît alții, numai că eu spun ce cred.

SOȚUL : Mama ar sta oricît în pușcărie ca să mă știe pe mine liber.

SOȚIA : Ar accepta schimbul pentru că nu știe ce e pușcăria.

SOȚUL : Nu judeca toată lumea după tine !

SOȚIA : Tu ai schimba libertatea pe ce e aici după ce ai stat aici ?

OPORTUNISTUL : Doamnă, vă rog nu mai spuneți lucruri de-astea care ne-ar putea dăuna. *(În șoaptă.)* Nu mai bîrfiți regimul penitenciar, s-ar putea s-asculte gardienii.

EROUL : Dar n-au decît s-asculte, domnule. Mai mult decît să fim unde sîntem ce ne-ar putea face ? Sau poate vrei să le cîntăm niște cîntece de mulțumire, niște osanale ?

OPORTUNISTUL : Domn'e, mie mi-e frică.

DRAMATURGUL : Nu cred că ne folosește la ceva să-i îndîrjim împotriva noastră, dar mă rog, părerea mea...

SOȚIA : Astupați-vă urechile și n-o să vă mai fie frică.

OPORTUNISTUL : Degeaba ni le-am astupa că tot nu ne-ar crede nimeni. Vă rog cu binele și cu frumosul, înțelegeți.

EROUL : Și dacă nu ne mai rogi cu binele și cu frumosul ce se-ntîmplă ?

OPORTUNISTUL : Domnule, nu mă forța să...

SOȚIA : Să te duci și să ne torni, nu ? Du-te, domnule, și toarnă-ne, ca să li se facă și ălora scîrbă de dumneata.

OPORTUNISTUL : S-ar putea să vă pară rău.

SOȚIA : Crezi ? Dumneata nu-ți dai seama că orice-am face eticheta pe care ne-au lipit-o nu ne-o mai putem dezlipi ?

OPORTUNISTUL : Eu cred că cu efort...

EROUL : Cu slugărnicii și cu lingușeli, da... De ce nu te-ai apucat, domnule, de la-nceput și te-ai lăsat s-ajungi aici ? Dumneata ești o mină neexploatată. Să vii dumneata, cu aptitudinile dumitale, și să stai aici, cu niște prăpădiți ca noi care nu sîntem în stare să ne prefacem, să mințim, și nici măcar să zîmbim, cu noi, cu niște inapți, cu niște ființe dezmoștenite și asociale !

DRAMATURGUL : Mă gîndesc... Mă gîndesc...

EROUL : La ce te gîndești, domnule, dacă tot te gîndești cu glas tare ?

DRAMATURGUL : Mă gîndesc dacă personajele mele erau chiar atît de stupide...

SOȚUL : Degeaba te gîndești, tot n-au să fie mai deștepte. Le-ai scăpat din mînă, gata...

SOȚIA : Înțeleg să te gîndești dacă nu ești dumneata stupid, dar niște personaje...

DRAMATURGUL : Cred că dumneata ai dreptate. Aș fi putut să plec la timp, să-mi fac un rost în altă parte și să duc o viață liberă și fericită...

LUCIDUL : Altă viață da, dar liberă și fericită...

OPORTUNISTUL : În loc să ne intereseze ce se-ntîmplă afară, ce speranțe putem avea !

SOȚIA : Și dacă ne interesează ce rezolvăm cu asta ? Cînd s-o-ntîmpla ceva aflăm noi, dac-om mai trăi pînă atunci.

EROUL : Vreau să trăiesc să le plătesc.

LUCIDUL : Cui ?

EROUL : Măcar ăstora de-aici, care ne-au bătut.

LUCIDUL : Sînt niște executanți.

EROUL : Și eu am să fiu tot un executant.

OPORTUNISTUL : Eu am să cer să mă mute din celulă.

SOȚIA : Poate că ai să ceri să-ți dea un salon sau un livingroom, iar ei, amabili cum sînt, au să te plimbe prin tot hotelul ca să-ți poți alege.

EROUL : Nu-ți mai fie frică și de umbra dumitale ! Stai aici că nu te mănîncă nimeni.

SOȚIA : De ce-om fi așa de lipsiți de imaginație. În loc să ne jucăm de-a hoții și vardiștii !

LUCIDUL : Ce bună idee !

SOȚIA : Nu-i așa ?

OPORTUNISTUL : Numai asta n-o făcusem.

Afară de Soție și de Lucid își pun toți păturile-n cap.

LUCIDUL : Să zicem că ne jucăm. Mie ce rol mi-ai da ?

SOȚIA : Cred că ți s-ar potrivi unul singur. Dumneata ai fi lucidul, un fel de Oedip.

LUCIDUL : Înainte sau după ce nu mai vede ?

SOȚIA : După ! ca să fii mai interiorizat.

OPORTUNISTUL : Și cînd te gîndești că alții beau și mănîncă și dorm pe saltele de puf.

EROUL (pentru sine) : Ce-am să mai dorm și eu pe saltea de puf. Aștia peste o lună după ce-au să iasă de-aici au să-nceapă să-i trateze pe ăilalți ca pe niște victime ale împrejurărilor.

SOȚUL : Uitarea și iertarea noastră intelectuală, superioară !

SOȚIA : Cetățene lucid, te afli în fața unui tribunal. Vrei să fii martor al acuzării sau al apărării ?

LUCIDUL : Al cărei acuzări și al cărei apărări ?

SOȚIA : Nu există decît o singură acuzare și o singură apărare.

LUCIDUL : Pe cine să acuz și pe cine să apăr ?

SOȚIA : Acuză-i pe cei care pierd partida și apără-i pe cei care-o cîștigă.

LUCIDUL : Bine, dar nu e drept.

SOȚIA : Nu e drept dar e util.

LUCIDUL : Poate c-ar trebui să-i chemăm și pe ei să se joace.

SOȚIA : Nu, un joc adevărat nu se joacă decît în doi. Ei nu intră-n joc, intră numai în discuție.

LUCIDUL : S-ar putea să se supere.

SOȚIA : Nu poate fi toată lumea mulțumită în același timp.

LUCIDUL : Mi-e milă de ei.

SOȚIA : De ce ?

LUCIDUL : Fiindcă sînt nefericiți.

SOȚIA : Și dumneata ești. E o reflectare a milei pe care ți-o inspiri dumitale însuți ?

LUCIDUL : Cred că mi-e doar milă.

SOȚIA : Ți-e milă și de gardieni, și de cei de la serviciul de ameliorare, care ne bat ?

LUCIDUL : Da.

SOȚIA : De ce ? Fiindcă sînt și ei oameni ?

LUCIDUL : Fiindcă sînt la fel de neajutorați ca toți oamenii. Le e frică să nu fie încolțiți și se reped.

SOȚIA : Iubești oamenii ?

LUCIDUL : Da.

SOȚIA : Ți-ai da viața pentru binele lor ?

LUCIDUL : Nu.

SOȚIA : Ai lua viața cuiva pentru binele tău ?

LUCIDUL : Nu.

SOȚIA : Ai început să dai răspunsuri care-mi plac.

LUCIDUL : Ce bine te simți cînd măcar cineva pricepe ce spui.

SOȚIA : Care crezi că e adevăratul motiv pentru care ne aflăm aici ? Pentru că am avea o minte neconformă, spun unii ; așa să fie ?

LUCIDUL : Neconformă cu ce ?

SOȚIA : Neconformă și atît.

LUCIDUL : Lăsînd baltă nonconformismul ăsta, eu cred, sînt convins chiar, că ne aflăm aici fiindcă avem ochii albaștri.

SOȚIA : Fiindcă avem ochii albaștri ?

LUCIDUL : N-ai observat că avem o singură trăsătură comună : ochii albaștri ?

SOȚIA (ducînd mîna spre ochi) : Da sînt albaștri. Dar ai dumitale cum sînt ?

LUCIDUL : Culoarea lor interioară e nedefinită. Ochii exteriori mi i-am scos ca să nu reflecte frămîntările dinăuntru.

SOȚIA : Chiar într-un sistem ilogic nu văd de ce i-au luat pe toți cei cu ochi albaștri ?

LUCIDUL : Dintr-un sofism. X are ochi albaștri și are o gîndire neconformă, Y are o gîndire neconformă și are ochi albaștri, toți cei care au ochi albaștri au o gîndire neconformă, toți cei care au o gîndire neconformă au ochi albaștri. Premise false — concluzie falsă.

SOȚIA : Sînt uluită. Ce simplu e ! Și totuși sînt ochi albaștri și ochi albaștri ; se pot face o mulțime de deosebiri între ei. Unii puteau fi convertiți și puteau căpăta orice altă culoare.

LUCIDUL : Era prea complicat. Subdiviziunile presupun timp, o reţea imensă de cercetare, bani cheltuiţi.

SOŢIA : Bine, dar în felul ăsta se pot pierde o mulţime de elemente utile.

LUCIDUL : E preferabil să fie pedepsite nişte elemente utile decît să scape nepedepsite unele elemente neconforme.

SOŢIA : Dumneata nu începuseşi să te simţi vinovat că ai ochi albaştri ? Eu mă simţeam nelalocul meu în libertate. Mereu trebuia să port pălării cu boruri mari sau basmale trase bine pe frunte ca să nu mi se vadă culoarea ochilor. Începusem să cred că n-aveam dreptul la asemenea privilegiu. Nu mă mai simţeam bine în libertate, mai ales că se găsea totdeauna cine să-mi amintească de culoarea ochilor mei.

LUCIDUL : De ce n-ai încercat să-i schimbi ? Cunosc o mulţime de lume care le-a schimbat de mai multe ori culoarea, după necesităţi.

SOŢIA : Să fi luat ochi de la morţi ?

LUCIDUL : Nu. Morţii nu sînt buni la nimic. Să-ţi fi injectat puţin albastru de metilen sau nişte violet de genţiana în iris. Căpătau o nuanţă care ar fi putut trece drept o dovadă de căinţă şi de ataşament.

SOŢIA : Mi-era silă de căinţa nesinceră. Cum puteam să mă căiesc de ceva de care nu eram vinovată ? !

LUCIDUL : Să fi simulat.

SOŢIA : A !

LUCIDUL : De ce măcar nu l-ai îndemnat pe soţul dumitale s-o facă ?

SOŢIA : Eu nu l-am îndemnat niciodată să facă ceva.

A făcut totdeauna ce-a vrut. Pentru mine principiul liberului-arbitru...

LUCIDUL : N-ai s-ajungi prea departe cu el.

SOȚIA : Știu. Cel puțin n-am ce să-mi reproșez. N-am făcut rău nimănui.

LUCIDUL : Doar dumitale. Ca și mine, ai instinctul conservării foarte slab dezvoltat.

SOȚIA : Nu sînt răspunzătoare nici măcar de soarta mea. N-am făcut nimic ca să fiu aici. Mă gîndesc ce-are să se-ntîmple după ce-am să ies de-aici.

LUCIDUL : Nu-ți face griji. Ai să te lași dusă de val, indiferent ce părere ai să ai despre el.

SOȚIA : Și dacă am să mă-mpotrivesc ?

LUCIDUL : Ai să te-ntorci aici.

SOȚIA : Și dacă n-am să mă-mpotrivesc ?

LUCIDUL : Poate ai să-i bagi pe alții aici sau poate nu. Toți ochii sînt înregistrați. E foarte ușor să observi devierea lor cea mai ușoară și cel mai mic defect de conformație. Te poți folosi de defectele altora mai mult chiar decît de calitățile proprii.

SOȚIA : Dragul meu rege Oedip, bagi de seamă că nu ne mai jucăm ?

LUCIDUL : Pisica se joacă numai la-nceput cu șoarecele. Și *corrida* e un joc.

SOȚIA : Mai bine să ne jucăm din nou.

LUCIDUL : De ce ?

SOȚIA : Altfel am să-ncep să plîng.

LUCIDUL : Să ne jucăm de-a ce ? Vrei iar să fii judecător ?

SOȚIA : Nu. Mai ales asta nu. Cînd n-o să ne mai judecăm unii pe alții ?

LUCIDUL : Niciodată.

SOȚIA : Hai să ne jucăm de-a ceva în care să nu judecăm pe nimeni.

LUCIDUL : Asemenea joc nu există.

SOȚIA : Și-atunci ce să facem ?

LUCIDUL : Să fiu eu judecător ?

SOȚIA : Dacă nu ți-e teamă... Să audiem martorii ?

LUCIDUL : Aici nu sînt martori, sînt numai acuzați.

SOȚIA : Atunci judecă-i, condamnă-i.

LUCIDUL : Îi condamn fără să-i judec.

SOȚIA : Înțeleg să-i judeci fără să-i condamni...

LUCIDUL : Nu se poate să judeci fără să condamni, se poate numai să condamni fără să judeci.

SOȚIA : Și la ce pedeapsă ai să-i condamni ?

LUCIDUL : La libertate, să zicem.

SOȚIA : La libertate ?

LUCIDUL : La libertatea de a se supune, de a se adapta, de a deveni maleabili, ductili, și dacă simt nevoia chiar insipizi, inodori, incolori.

SOȚIA : Și nu crezi că are să le fie prea greu ?

LUCIDUL : Nu. Pe jumătate s-au și adaptat, numai regimul penitenciar i-a împiedicat să-și desăvîrșească și cealalaltă jumătate.

SOȚIA : Să nu te superi, bunule judecător, dar mie mi se pare cam absurd.

LUCIDUL : De ce „cam absurd" ? Trebuie să ai certitudinea că e complet absurd.

SOȚIA : Și ce-au să facă în timpul libertății ăsteia ?

LUCIDUL : Ceea ce se face în timpul oricărei libertăți : să intre într-o rețea de relații obligate.

SOȚIA : N-ai putea să-i condamni la altceva ?

LUCIDUL : Nu vreau să-i condamn la pedepse împotriva firii.

SOȚIA : De ce să-l condamni de exemplu pe dramaturg la pedeapsa asta ?

LUCIDUL : Pentru că mai sînt atîtea replici inutile care de-abia așteaptă să fie scrise și să fie spuse pe scenă și atîtea personaje care n-au fost glorificate și care-și așteptă poetul de curte.

SOȚIA : Crezi că și eroului i-ar folosi la ceva ?

LUCIDUL : Nu numai lui. De pe urma unei pedepse profită atîta lume ! mai întîi cei care te condamnă, în mod dezinteresat !

SOȚIA : Nu crezi că dezinteresat e un cuvînt căruia nu-i corespunde nimic ?

LUCIDUL : Ba da și tocmai de-aceea trebuie cultivat ca o plantă ornamentală.

SOȚIA : La ce i-ar folosi eroului ?

LUCIDUL : Pentru că ar face iară o mulțime de fapte pe care unii le socotesc necugetate pentru că se depărtează de tipicurile prudenței care este expresia rațională a instinctului de conservare. Toate dozele de turbare neconsumate în făpturile echilibrate îl așteaptă pe erou. Energiile neconsumate sînt o permanentă primejdie de mișcări seismice. Eroii sînt craterele acestor energii.

SOȚIA : Și oportunistului la ce i-ar folosi ?

LUCIDUL : N-ai formulat bine întrebarea. Ar fi trebuit să spui : la ce-ar folosi oportunistul ? Ar folosi la menținerea constantei care asigură bunul mers și progresul, ar ilustra principiul adaptării la mediu și al

avantajelor liniei curbe față de linia dreaptă într-o structură.

SOȚIA: Nu există și vreo libertate care să nu ilustreze sau în care să nu fie nevoie să ilustrezi nici un principiu?

LUCIDUL: Totul e să n-ai timp să te gîndești.

SOȚIA: Și-atunci ce să faci?

LUCIDUL (luînd-o de mînă și mergînd repede cu ea în lungul și-n latul scenei): Să nu faci economie de mișcare, să umbli pînă te istovești, și-atunci nu bagi de seamă cît de mic e universul.

SOȚIA: La ce bun?

LUCIDUL: Asta e o întrebare interzisă. De fapt toate întrebările ar trebui să fie interzise.

SOȚIA: Eu tot am să te-ntreb. De ce nu se schimbă nimic și de ce am impresia că nici nu se-ntîmplă nimic?

LUCIDUL: Ne-ntîmplăm numai noi, dacă nu te șochează gramatica.

SOȚIA: Condamnă-mă și pe mine mai repede.

LUCIDUL: Te condamn ca și pe ceilalți.

SOȚIA: La ce are să folosească?

LUCIDUL: La menținerea constantei celor cu prea mult humor pentru a deveni eroi și prea blazați pentru a deveni oameni de acțiune. Spinarea lor nu se frînge dintr-o dată, se rupe încet, vertebră cu vertebră. Le-o frîng alții.

SOȚIA: Atunci de ce să mai plec de-aici?

LUCIDUL: Fiindcă aici ai putea să rămîi cu convingerea falsă că mai poți păstra cîteva vertebre întregi.

SOȚIA (pipăindu-și spinarea): Mă doare.

LUCIDUL: Spre deosebire de alte categorii pe voi vă doare.

SOȚIA: Și cu bărbatu-meu, cu el ce facem?

LUCIDUL: Îl condamnăm la libertatea preocupărilor mărunte și la miopie cronică față de toate lucrurile semnificative. El are să rămînă în categoria de unde se recrutează tot și fără prea multă stăruință. Categoria furnisoare de agenți de schimb. Învață repede prețurile în bursă ale tuturor categoriilor. Știu cît cîntărește sufletul unui chimist, al unui academician etc. și ți-l transpun în gînd în valoarea lui monetară.

SOȚIA: Tu cît cîntărești, bunule judecător?

LUCIDUL: Eu sînt o pleavă. Nimeni nu umblă să mă cîntărească și să mă transpună în valori de schimb fiindcă îmi sînt indiferente toate valorile. Fac parte dintr-o speță iremediabilă, a lucizilor dezinteresați; categorie desuetă care mai persistă în mod surprinzător, rătăcită prin continente; o fosilă vie ca și ornitorincul. Sîntem o categorie pe cale de dispariție, aproape că aparținem geologiei. Nu mai interesăm pe nimeni.

SOȚIA: Și ce-are să se-ntîmple cu tine?

LUCIDUL: Am să fiu uitat ca neaparținînd unei categorii semnificative.

SOȚIA: Uitat de cine?

LUCIDUL: Uitat.

SOȚIA: Nu sînteți primejdioși?

LUCIDUL: Sîntem prea puțini, chiar dacă ne-am aduna toți la un loc n-am fi nici cît un strop într-un ocean.

SOȚIA: Și acuma, bunule judecător, cînd sîntem toți condamnați ce trebuie să facem?

LUCIDUL : Mai avem mult pînă să ispășim condamnarea asta și nici nu se știe dacă o s-o mai ispășim, pînă la urmă.

SOȚIA : Dă-mi un sfat, spune-mi o vorbă bună.

LUCIDUL : Pune-ți pătura în cap și dormi.

SOȚIA : Asta e sfat sau e vorbă bună ?

LUCIDUL : Și una și alta.

SOȚIA : Noapte bună, judecătorule, și iertat să fii pentru dreptatea ta.

LUCIDUL : Dacă ar fi a mea ! Noapte bună.

Trece un timp, apoi se deschide ușa cu zgomot ; intră trei bărbați, zdraveni, în uniformă. Deținuții stau ca-mpietriți.

PRIMUL PAZNIC : Vă faceți că n-auziți ? Jos păturile din cap !

Deținuții azvîrl păturile.

AL DOILEA PAZNIC : Drepți !

Deținuții sar jos și iau poziția de drepți.

PRIMUL PAZNIC : Tu, ăla, dă colo *(îl arată cu degetul pe Oportunist)* de ce dormi cu pătura-n cap ?

OPORTUNISTUL : Ca să nu mai văd lumina, să trăiți.

AL DOILEA PAZNIC : Cum s-o vezi dacă dormi ?

OPORTUNISTUL : Am vrut să zic ca să n-o simt pe față, să trăiți.

PRIMUL PAZNIC : Da' sensibil mai ești, frate ! Da' ăilalți de ce-și pun păturile-n cap ?

OPORTUNISTUL : ...

PRIMUL PAZNIC : De ce ?

OPORTUNISTUL : Întrebați-i pe ei.

PRIMUL PAZNIC (spre dramaturg) : Tu, de colo !

DRAMATURGUL : Fiindcă așa mă izolez ; îmi închipui că sînt singur.

PRIMUL PAZNIC : A, nu-ți place societatea de-aici ? De ce ? sînt numai de-ai voștri.

DRAMATURGUL : La un moment dat nu mai ești decît tu de-al tău.

AL DOILEA PAZNIC : Deștept ești, domnule, nu te doare capul de-atîta deșteptăciune ?

EROUL : Așa cum nu-i doare pe alții de prostie...

PRIMUL PAZNIC : Cin' ți-a dat voie să vorbești neîntrebat ? Un pas înainte și culcat ! Sus, jos, sus, jos ! *(Comanda se repetă de vreo 15 ori.)* Cu burta la pămînt ! Așa ! *(Către soț.)* Dar tu de ce dormi cu pătura-n cap ?

SOȚUL (privindu-l pe erou) : Ca să-mi fie mai cald.

PRIMUL PAZNIC (soției) : Dar tu, madam ?

SOȚIA : Nu m-am gîndit pînă acum. Dar am să reflectez de-acum înainte.

PRIMUL PAZNIC : Cu mine să nu faci pe nebuna ! *(Se adresează Lucidului.)* Dar tu de ce dormi cu pătura-n cap ?

LUCIDUL : Pentru că nu este interzis de regulamentul închisorii.

PRIMUL PAZNIC : Nu mai spune ? ! Ai citit tu regulamentul închisorii și scrie acolo să dormiți cu pătura-n cap ?

LUCIDUL : Îl puteți citi dumneavoastră și-o să vă convingeți că nu este interzis să dormi cu pătura-n cap.

PRIMUL PAZNIC : Mai întîi de unde știi că-nchisoarea are un regulament ?

LUCIDUL : Pentru că orice instituție are un regulament de funcționare interioară care prevede comportarea personalului față de materialele de lucru, disciplina etc. Aici materialele sîntem noi.

AL DOILEA PAZNIC : Regulamentul ? Mă faci să și rîd. Cine-l citește, dom'le ?

LUCIDUL : Nimeni, evident.

PRIMUL PAZNIC : Păi atunci e ca și cînd n-ar fi. Mie să nu-mi vii cu prostii, spune-mi de ce dormi cu pătura-n cap ?

LUCIDUL : Fiindcă nu este interzis de regulamentul închisorii.

PRIMUL PAZNIC : Nu face pe tîmpitul ! De ce dormi cu pătura-n cap ?

LUCIDUL : Fiindcă nu este interzis de regulamentul închisorii.

PRIMUL PAZNIC : Sus, jos, sus, jos ! Dacă tot avem regulament ! Și voi ce vă zgîiți ? Hai cu toții : sus, jos, sus, jos ! *(După ce mai repetă de cîteva ori comanda.)* Ei și-acum cînd cred că v-ați limpezit nițel la minte, să vă comunic ceva. A sosit azi un ordin de sus care zice așa : dacă unul dintre voi primește să ispășească anii de pedeapsă ai celorlalți cinci, ceilalți cinci vor fi liberi în 24 de ore. Gîndiți-vă și chemați-mă !

Paznicii ies.

DRAMATURGUL : Să fie adevărat ?

EROUL : Și chiar dacă e-adevărat ? !

SOȚUL : Da chiar ! Și dacă e-adevărat ?

OPORTUNISTUL : Ne putem aranja, ne putem înțelege între noi.

LUCIDUL: Sîntem ca-ntr-o piesă de teatru în care autorul face un test psihologic cu eroii lui ca s-arate cîte parale face fiecare.

SOȚIA: O piesă de un gust dubios.

OPORTUNISTUL: Acum vorba e ce facem? Că trebuie să facem ceva. Doar n-o să lăsăm să ne scape șansa asta, unică poate.

SOȚUL: Eu ca să fiu sincer, nu știu de loc ce să spun.

EROUL: Important e ca unul dintre noi să accepte.

OPORTUNISTUL: Ca unul dintre noi să se sacrifice pentru binele celorlalți.

SOȚUL: Și dacă totul nu este decît un *bluff*, o poveste de-adormit copiii?

EROUL: Cu care doar să ne sperie somnul?

DRAMATURGUL: Și dacă totuși...? Dacă totuși e adevărul adevărat?

EROUL: Ai dreptate și dumneata. Și dacă totuși e adevărul adevărat?

SOȚUL: Da chiar...

OPORTUNISTUL: Ce rost ar avea să fie numai așa... un joc?

SOȚIA: După toate cîte se petrec aici eu nu știu cum de vă mai mirați de ceva. Eu sînt aproape sigură că e numai o-ncercare. Se gîndesc tot timpul cum să-și bată joc de noi și ce și-or fi zis acum...

DRAMATURGUL: Ceea ce spui dumneata nu e lipsit de logică dar cum procedeele lor n-au nici un pic de logică mă gîndesc că e chiar adevărat.

LUCIDUL: S-ar putea să ai dreptate, domnule, mai

ales că ceea ce ni se propune este și ilogic și lipsit de omenie.

OPORTUNISTUL : Iar discuții interminabile ! Cînd o să vă vindecați, fraților, de vorbăria asta ?

SOȚUL : Și ce-ai vrea, domnule, să facem ?

EROUL : Propune dumneata ceva dacă vorbăria noastră ți se pare inutilă. Poftim, propune dumneata. Ce vrei să spunem ? Rămîi, tu, cutare, în pușcărie, ca noi ăștilalți cinci să fim liberi ! Sau poate vrei să facă vreunul pe Mesia și să zică „plecați, fraților, că rămîn eu să putrezesc de dragul vostru în pușcărie". Hai să fim serioși !

SOȚUL : Mai ales că nu știe nimeni ce condamnare are.

DRAMATURGUL : Uitasem complet !

SOȚIA : Aici nu-i vorba de ce condamnare are fiecare, e vorba de principiu.

OPORTUNISTUL : Adică ?

SOȚIA : Adică nici să nu mai discutăm despre așa ceva.

EROUL : Bine, dar n-am discutat nimic.

DRAMATURGUL : Nu s-a pus decît problema dacă ceea ce ni s-a anunțat este adevărat sau e numai, hai să zicem, o glumă.

SOȚIA : Eu zic să considerăm că e o glumă proastă, să ne punem păturile-n cap și să dormim.

OPORTUNISTUL : Eu propun să discutăm serios. Să considerăm că ceea ce ni s-a anunțat este adevărat. Este o șansă la mie, să nu zicem mai mult, ca ceea ce am auzit să fie serios. Nu trebuie să discutăm și să luăm o hotărîre ?

SOȚIA : Mai ales dacă e serios nu trebuie să discutăm și nu trebuie să luăm nici o hotărîre.

OPORTUNISTUL : De ce ?

SOȚIA : Fiindcă n-avem dreptul să hotărîm soarta altuia.

DRAMATURGUL : Dar dacă și-o hotărăște singur ?

LUCIDUL : Nu trebuie s-acceptăm.

OPORTUNISTUL : Cum, domnule, să zicem că unul dintre noi acceptă de bună voie și nesilit de nimeni să se sacrifice, noi n-avem dreptul s-acceptăm, de ce ?

LUCIDUL : Pentru că n-ai dreptul să-ndemni pe altul să se sinucidă chiar dacă ești convins că viața e o porcărie.

OPORTUNISTUL : Dar nu-ndemnăm pe nimeni să se sinucidă, era vorba... Dumneata denaturezi faptele.

SOȚIA : Nu le denaturează de loc. A vrut să-ți spună că n-ai dreptul să accepți ca cineva să facă pentru tine un lucru pe care l-ar regreta a doua zi.

OPORTUNISTUL : După părerea dumitale și a dumnealui trebuie să lăsăm șansa asta nesperată să ne scape de dragul nu știu căror principii...

SOȚIA : De dragul unui singur principiu. Ce-ar fi să ne hotărîm să fim și noi o dată oameni ? Să le arătăm că nici n-am luat în seamă propunerea lor și că o socotim o provocare.

DRAMATURGUL : Nu văd de ce este o provocare ?

LUCIDUL : Pentru că pînă la urmă, oricare ar fi rezultatul, o să ne-nvrăjbească și nici altfel...

SOȚIA : Eu zic așa : nimeni nu ne-a spus nimic, ne punem păturile-n cap și ne culcăm.

SOȚUL : Și mîine cînd ne-ntreabă ?

SOȚIA : Spunem că noi nu putem lua nici o hotărîre și că lăsăm totul la aprecierea conducerii închisorii.

SOȚUL : Și dacă ne obligă ?

LUCIDUL : Dacă ne obligă ce ?

SOȚUL : Să hotărîm noi.

SOȚIA : Deocamdată nu ne-a obligat nimeni nimic.

EROUL : Dar dacă au să ne oblige ?

OPORTUNISTUL : Dacă au să ne oblige ?

SOȚIA : Lăsați-i pe ei să ne oblige !

OPORTUNISTUL : Să-i lăsăm pe ei, ca să fie mai rău, nu ?!

SOȚIA : Nu văd de ce-ar fi mai rău. Lăsați-i pe ei să facă nedreptățile. N-au nevoie de colaboratori.

EROUL : Să fiu eu liber !

SOȚIA : Ai face probabil iar vreo boroboață pentru care te-ai întoarce aici sau ai face frumos în fața stăpînirii pentru o bucată de pîine.

EROUL : Rău e să fii într-o pușcărie cu unii care n-au făcut nimic !

OPORTUNISTUL : Lucrurile nu pot rămîne așa.

LUCIDUL : Și de ce nu pot rămîne așa ?

OPORTUNISTUL : Pentru că nu pot rămîne așa. Pentru că nu trebuie să rămînă așa.

EROUL : Pentru că trebuie să luăm o hotărîre.

SOȚUL : Pentru că trebuie să ne hotărîm soarta.

LUCIDUL : Vrei să spui să-i hotărîm soarta, da, că e vorba de o singură soartă.

DRAMATURGUL : Ce mai încoace și-ncolo, trebuie să luăm o hotărîre !

SOȚIA : N-aveți decît s-o luați fără mine.

SOȚUL : Ba nu, dragă, trebuie să participi și tu.

SOȚIA : Sînt emoționată de-atîta democrație.

OPORTUNISTUL : Aici nu merge politica struțului. „Am băgat capul în nisip și gata !"

LUCIDUL : Dumneata ce propui ?

OPORTUNISTUL : Propun și cred că sînt în asentimentul majorității, propun ca prin vot secret să hotărîm care dintre noi va fi sacrificat, să se sacrifice vreau să spun. Cine va avea cele mai multe voturi va trebui să accepte.

DRAMATURGUL : Și dacă au toți același număr ?

OPORTUNISTUL : La asta nu m-am gîndit.

SOȚUL : Mai bine prin tragere la sorți. Cine trage paiul mai scurt...

TOȚI ÎN COR (afară de Soție și de Lucid) : Da, cel mai bine e așa. Pe cine alege soarta.

SOȚIA : Soarta alege mai totdeauna pe cine nu trebuie ! Nu sînt de acord cu nici unul dintre procedee !

SOȚUL : Dar trebuie să fii !

SOȚIA : De ce să fiu ? Fiindcă fiecare dintre voi se consideră destul de nemernic ca să fie ocrotit de soartă ? Eu nu particip la asemenea joc.

LUCIDUL : Nici eu.

EROUL : Fiți oameni rezonabili. Pentru toanele voastre să stăm toți aici ?

LUCIDUL : Nu stați pentru toanele noastre. Veniți-vă-n fire.

SOȚIA : Eu rămîn în pușcărie. Scoteți-mă din rîndul participanților la jocul ăsta frumos.

LUCIDUL : Trageți la sorți fără noi.

DRAMATURGUL : E stupid ce faceți. Așa o să rămînă în pușcărie trei din șase, pe cînd dacă tragem la

sorți rămîne unul singur. Zău, n-are nici un rost să vă-n-căpățînați.

LUCIDUL : Și dacă ai ști că dintre noi șase ai rămîne dumneata în pușcărie ai stărui la fel să ne convingi ?

DRAMATURGUL : ....Sigur, aveți și voi dreptate. Dar n-ați avea ce să vă reproșați. Ați datora ceva sorții.

LUCIDUL : Nu vreau să datorăm nimic nimănui.

OPORTUNISTUL : Atunci e foarte simplu. Spunem că voi doi sînteți voluntari, că-n loc de unul sînteți chiar doi.

SOȚIA : Vă-nșelați. Noi nu ne sacrificăm de dragul vostru. Noi vrem să avem o atitudine mai întîi față de noi înșine. Noi vrem să ispășim pedeapsa noastră, nicidecum s-o cumulăm și pe-a voastră ; așa că ce spui dumneata...

OPORTUNISTUL : Dacă ați împărți pe din două poate că nici n-ar fi așa de mult...

LUCIDUL : Domnule, noi sîntem doi oameni corecți, dar nu sîntem tîmpiți. Nu luați corectitudinea noastră drept debilitate mintală.

OPORTUNISTUL : Deși... Au să ne rîdă și curcile. Să ai asemenea ocazie și să-i dai cu piciorul.

EROUL : Vă mai întrebăm încă o dată...

SOȚIA : Și noi vă mai spunem încă o dată : nu !

Soția își pune pătura-n cap. Lucidul face același lucru.

SOȚUL : Nu ne rămîne decît să tragem la sorți fără ei.

EROUL : Sau să-i forțăm.

DRAMATURGUL : Nu uitați că sîntem într-o închisoare și că pot fi apărați.

OPORTUNISTUL : Ce egoism ! Să te gîndești numai la tine și la conștiința ta !

DRAMATURGUL : Să tragem fără ei.

EROUL : Avem tot timpul. Pînă mîine în vremea asta...

DRAMATURGUL : Eu nu mai am liniște. Hai să tragem acum, vă rog.

EROUL : Poate că ai dreptate. Mai bine să știm de pe acum ce ne-așteaptă pe fiecare.

Trag repede la sorți. Eroul trage paiul scurt.

OPORTUNISTUL : Ce să-i faci, așa a vrut soarta.

EROUL (se retrage într-un colț, apoi se repede spre ei) : Nu se poate ! Să mai tragem o dată.

DRAMATURGUL : Nu mai tragem nici o dată.

EROUL : Bine, dar nu se poate !

SOȚUL : Dacă trăgea altul se putea !

EROUL : Refuz. Fac și eu ca ei doi. N-aveți decît să trageți la sorți fără mine.

OPORTUNISTUL : Uite ce e, frate, dacă-ți închipui c-așa merge te-nșeli. Ei doi au ținut-o una și bună de la-nceput, dar dumneata să nu-mi vii acum la spartul tîrgului cu idei noi că putem s-o luăm și altfel.

Oportunistul, Dramaturgul și Soțul se strîng amenințători în jurul Eroului.

EROUL : Fraților, săriți, mă omoară.

Soția și Lucidul nici nu se clintesc de sub pături. Eroul renunță să mai opună rezistență.

DRAMATURGUL : Cîte subiecte am în cap, nici în 10 ani n-am s-ajung să le scriu.

SOȚUL : Cînd m-o vedea mama ! Trebuie să rog pe cineva s-o anunțe la telefon mai pe ocolite ca să nu i se

facă rău de emoție. Și pisica, săraca, o mai trăi ? Aveam niște flori așa de frumoase pe terasă. Am să le fac niște spaliere.

OPORTUNISTUL : Ce mai supă cu găluști o să-mi facă nevasta ! Și găina fiartă am s-o mănînc toată, toată. Și să fie grasă și galbenă, și cu niște usturoi pisat.

DRAMATURGUL : Să stai iar la un birou în fața hîrtiei albe care-ți așteaptă gîndurile. Să simți un freamăt, ceva nelămurit prin toată ființa ta. Doamne, ce voluptate...

OPORTUNISTUL : Să ai un butoiaș de vin la pivniță, o friptură bună pe masă. S-asculți un radio și să te culci pe-o pernă curată, cu broderie într-un colț. Să te acoperi cu un cearceaf alb ca zăpada. Asta-i viață.

SOȚUL : Cred c-ar trebui să mai cumpăr vreo două fotolii și să-nlocuiesc covorul din hol că era cam uzat. *(Dă cu ochii de Soție și de Lucid care-i ascultă cu un dispreț amuzat).* Și ție am să-ți trimit pachete, dacă o să fie voie. Și-am să-ți fac niște rochii noi ca să le găsești cînd ai să te-ntorci acasă.

Soția dă din cap aprobativ.

DRAMATURGUL : Vreau să-mi schimb complet maniera. De altfel mă simt alt om.

În celulă intră cîțiva civili care îi aduc pe gardieni cu cătușe la mîini.

UNUL DINTRE CIVILI (arătînd spre foștii paznici) : Ordinea s-a schimbat, după cum vedeți. Foștii deținuți 212, 213, 214 și 215 *(în acest timp toți cei șase deținuți se ridică)* sînt liberi. 216 și 217 rămîn încă, pentru că situația lor e neclară. Fișele de control nu arată exact ce culoare au ochii lor.

DRAMATURGUL : Bine, dar fișele de control erau întocmite de ceilalți.

CIVILUL : Se preia tot ce este util.

LUCIDUL (către Dramaturg) : Nu te osteni degeaba.

CIVILUL (dîndu-le foștilor deținuți costume de gardieni) : Deocamdată veți face parte din personalul închisorii și pe urmă om mai vedea.

Foștii deținuți fac un gest spre Lucid și spre Soție, vrînd să-și ia rămas bun, aceștia stau însă cu mîinile sub pătură ca niște statui. Civilii și foști deținuți, actuali gardieni, ies din celulă. Noii gardieni, dincolo de gratii, se așază în coloană. Eroul preia comanda.

EROUL : Deținuți, atenție : sus, drepți ! 212, 213, 214, 215, *(ezită)* 216, 217 ! Așezați-vă în coloană și plimbați-vă-n jurul celulei. Atenție ! un, doi, un, doi !

Lucidul și Soția se privesc, pornesc în marș și-ncep să rîdă cu hohote.

EROUL (sever) : Un, doi, un, doi !

LUCIDUL (în timp ce toți cei din celulă încep să rîdă) : Și-așa mai departe !

Redactor : GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

Dat la cules 21.08.1963. Bun de tipar 14.07.1969. Apărut 1969. Hîrtie tipar înalt tip B de 80 g/m². Format 610×860/16. Coli ed. 8,64. Coli tipar 14. A. nr. 12.038/1968. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—32.

Tiparul executat la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1913"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97,
București,
Republica Socialistă România

Scriu de multă vreme, azvîrl mult, păstrez puţin, iar cînd recitesc acest puţin mi se pare că e scris de altcineva. Dac-aş fi fost totdeauna mulţumită de mine, de semenii mei, de viaţa pe care-o duc sau pe care-am dus-o, cred că n-aş fi scris (şi cred că n-aş scrie) decît scrisori prietenilor şi rudelor, la nevoie — cereri pentru eliberarea unor adeverinţe, aş fi completat (şi aş completa) formulare necesare în relaţiile cu instituţiile publice, deci n-aş fi atins (şi n-aş atinge) beletristica nici măcar cu o floare.

M-am apucat să scriu fiindcă mă supăr, mă-nfurii mai bine zis, de foarte multe ori; hotărîndu-mă să fiu o persoană urbană, care nu scuipă pe jos, nu-njură decît între prieteni şi nu sparge capetele pe care-ar vrea să le spargă — fac şi eu ce pot: am nişte petece de hîrtie în care mă simt stăpînă, în care-mi poate fi milă de cine-mi place şi-n care pot lua peste picior pe cine-mi place (şi mai ales pe cine nu-mi place).

Prin urmare, cititorul trebuie să se aştepte la nişte poveşti scrise de un vindicativ refulat.

De cînd am scris-o şi pînă acum, am avut tot timpul să mă-ndepărtez de cartea asta: continuă să-mi placă doar pe-alocuri. N-o spun din ipocrizie

Scriu de multă vreme, azvîrl mult, păstrez puţin, iar cînd recitesc acest puţin mi se pare că e scris de altcineva. Dac-aş fi fost totdeauna mulţumită de mine, de semenii mei, de viaţa pe care-o duc sau pe care-am dus-o, cred că n-aş fi scris (şi cred că n-aş scrie) decît scrisori prietenilor şi rudelor, la nevoie — cereri pentru eliberarea unor adeverinţe, aş fi completat (şi aş completa) formulare nece-

sare în
publice,
n-aş atir
măcar cu

M-am
mă supăr,
zis, de fo
rîndu-mă
urbană, c
nu-njură
nu sparg
vrea să le
ce pot:

Lei ~~5,75~~

BIP
832

şi nici pentru *captatio benevolentiae*, mai ales că-mi este urît să vorbesc eu însămi despre mine însămi. Cum însă nu s-a găsit nimeni s-o facă, pentru că n-am cerut-o nimănui, *vogue la galère*...

Ileana Mulpescu